

انستیتوت ادارهٔ صنعت کـــابل

محـاسبه و سنجش مصارف در مؤسسات صنعتی افغانستان

این رساله جهت تدریس در مکاتب اقتصادی افغانستان
تدوین گردیده

نویسنده : دکتـور هربرت «هیرشی»
مترجم : پوهنیار غلام‌ربانی «ظهور»

۱۳۴۸

محاسبه و سنجش مصارف در مؤسسات صنعتی افغانستان

این رساله جهت تدریس در مکاتب اقتصادی افغانستان
تدوین گردیده

نویسنده : دکتور هربرت «هیرشی»
مترجم : پوهنیار غلام ربانی «ظهور»

۱۳٤۸

۹۳

فهرست مندرجات

صفحه

صفحه

غلطنامه

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۵	۸	Lastschrilt	Lastschrift
۵	۹	Gutschrilt	Gutschrift
۷	۸	Invehtar	Inventar
بیلانس متحرك دایمی	۳ـ کسهٔ	۱۱۲۰۰۰۰	٦۰۰۰۰
«	٤ـ کسه	٦۰۰۰۰۰	٦۰۰۰۰
۲۳	۱۵	۷۹	۷۸
۲٤	۱	V/Ia	V/I
۳۹	۱۳	۳۷	۳۵
۵۳	۱۵-۱٦	بصورت تکرار طبع شده	
۵۳	۲۰	Bearbeltung	Bearbeitung
۷٦	۱۳	سود، گراوی	سودگراوی
۹۰	۱	اجرای در سال	اجرای آن در سال
۱۰۸	۹	Delcredere posten	Delcredereposten
۱۱۰	۱۱	Investementsertifikate	Investementzertifikate
۱۲۲	۵	ضروری	ضرورت
۱۳۲	٦	$\frac{۱۰۰\times۵٦۰۰۰۰}{۷۱۵۰۰۰۰}$	$\frac{۱۰۰\times۵٦۰۰۰۰}{۱۲۳۰۰۰۰}$

۱۳۵ قبل از تناسب $\frac{\text{مجموع سرمایه}\times\text{روز}}{\text{فروش}}$ باید تناسب ذیل داخل گردد

یا $\frac{\text{سرمایه ثابت (دارائی ثابت)}\times\text{روز}}{\text{فروش}} = \frac{۳٦۰\times۵۰۰۰۰۰۰}{۲۷۰۰۰۰۰۰}$ = ٦۷ روز

مقدمه

در تابستان ۱۹٦۸ انستیتوت ادارهٔ صنعت کابل به نشر کتب درسی برای مکاتب اقتصادی افغانستان آغاز نمود . تا اکنون شمارهٔ ۱ «مجموع سوالات محاسبه صنعتی برای موسسات افغانستان» و شمارهٔ ۲ «حقوق شرکتها و اسناد تجارتی افغانستان » از طبع برآمده اند . ونشریهٔ ۳ این سلسله باید« مجموع سوالات محاسبهٔ صنعتی برای موسسات افغانستان» را تکمیل نماید. رسالهٔ کوچک درسی هذابصورت مختصر ارتباط و پیوند محاسبهٔ صنعتی را باسنجش مصارف در تصدیهای افغانستان توضیح میکند. برای اینکه محصلین یا متعلمین حداقل مهارت را در تخنیک ثبت معاملات مهم کسب نمایند، در اخیرهر فصل بیک سلسله سوالات وتمرینات « مجموع سوالات» رجعت داده میشود تاسوالات مذکور را تمرین نمایند .

متأسفانه از استفادهٔ کتاب مجموع سوالات چنین نتیجه بعمل آمد که در ترجمهٔ آلمانی به فارسی ودرطبع این کتاب باوجود کنترول زیاد

یک تعداد کثیر اغلاط موجود است.

اعداد عموماً صحیح نبوده و یک قسمت سر جمع ها با متن آلمانی آن مطابق نیستند. نویسندهٔ آلمانی متأسفانه بلسان فارسی چنان مهارت ندارد تا فوراً غلطی را دریافت نموده بتواند. از ینجهت از استادان و محصلین شدیداً خواهش میرود که در هر سوال دقت نموده و غلطی های شناخته شده را اصلاح نمایند. در طبع جدید «مجموع سوالات» باید این غلطی ها بر طرف گردد. امید میرود تا در رسالهٔ هذا تناسب غلطی در ساحهء اعتدال حرکت کند. نویسنده از آقای ربانی که «محاسبه و سنجش مصارف در موسسات صنعتی افغانستان» را بادقت کامل از آلمانی به‌فارسی ترجمه کرده است، صمیمانه تشکر میکند.

امید میرود که نشریات کتب درسی توسط انستیتوت ادارهٔ صنعت ادامه پیدا نماید. خصوصاً بوجود آوردن این نوع اساسات تدریس جهت توسعهء بیشتر امور درسی مکاتب مسلکی شدیداً ضروری میباشد.

کابل ـ خزان ۱۹٦۹

داکتر هربرت هیرشی

ا) مبادی محاسبهء صنعتی :

۱ ـ وظایف محاسبه

در هر تصدی روزانه معاملات زیادی رخ میدهد. مثلاً پول اخذ شده وپرداخت میگردد، مشتریان اموال را تسلیمی داده وارسال کنندگان ارسال میکنند. مزدها پرداخت میگردد وازین قبیل غیره معاملات دیگر.

امکان ناپذیر است که تمام این حادثات در حافظه جا داده شده وحفظ گرددو محض ازین باعث بائیست هریك ازین جریانات به ثبت برسد.

ثبت این چنین حادثات را بنام محاسبه یاد میکنند.

بر علاوه هریك از اتباع افغانستان مجبور است که به دولت مالیه بپردازد. قانون گذاری مالیات افغانستان هنوز تحت کار میباشد. اما یقین است که در آینده انواع مالیات تصدیهای صنعتی افغانستان زیاد میگردد. بنابرین بائیست دولت افغانستان بیك محاسبه دقیق وبدون خلا اهمیت زیادی قایل شود تا باساس آن سنجش مالیات صورت گرفته بتواند.

علاوه بر آن وظایف ذیل نیز به محاسبه تعلق میگیرند :

الف) محاسبه باید همیشه یک معلومات عمومی راجع بدارائی

و دیون داده بتواند.

ب) همچنان باید محاسبه تغییرات ارزش دارائی و هریك تزئید وتنقیص دیون را ثبوت نماید.

ج) محاسبه جهت دریافت نتیجه بکار میرود.

د) محاسبه توسط تثبیت مخارج و حاصلات، سنجش مصارف تمام شد، وسنجش قیمت را امکان پذیر میسازد.

ه) محاسبه اساس و تهداب کنترول دا خلی تصدی ومقا یسه تصد یهارا تشکیل میدارد .

و) محاسبه بمقابل دولت وخصوصاً مقابل محاکم دارا ی قدرت اثبات میباشد .

صنایع افغانستان پیوسته درحالت رشد ونمومیباشد که باساس آن اهمیت یك محاسبه مودرن مضاعف برای مؤسسات صنعتی درك شده وسیستم محاسبه ایکه درین کتاب تشریح شده همواره درمؤسسات زیادی دایر میگردد.

۲ ـ اساسات قانونی محاسبه

قانون تجارت افغانستان در مواد ٦٥ ـ ٨٤ خود حاوی مقررات دقیقی راجع به محاسبه میباشد . درینجا مهمترین مواد آن قسماً نگاشته میشود :

ماده ٦٥) هر تاجر مجبور است سه دفتر یعنی (دفتر دارائی دفتر کل ودفتر یومیه داشته باشد.............*)

* تشکیلات محاسبه مضاعف یعنی تقسیمات آن بکتب مختلفه دریك فصل آینده موردبحث قرار میگیرد .

مادهٔ ٦٦) هر تاجر برحسب لزوم واحتیاج معاملات تجاریهء خود میتواند علاوه بر دفاتر متذکرهء فوق دفاتر دیگری هم ترتیب کند .....

مادهٔ ٦٧) تاجر مکلف نیست خودش دفاتر تجاریهء خود را ترتیب کند.میتواند برای این کار اشخاص دیگری را انتخاب نماید. این قیود ومطالبی که از طرف مستخدم مذکور در دفاتر درج وتحریر میشود در حکم قیودو مطالبی است که خود تاجر شخصاً آنرا درج وتحریر نموده باشد.

ماده ٧٣) تجار یااخلاف ایشان که معاملات تجاریه راادامه‌میدهند. مجبورند، دفاتریکه‌بداشتن آن مکلف قرار داده شده‌اند، سر از تاریخ قید آخرین که‌در دفاترمذکور میشود..........پانزده سال محافظه نمایند* *

٣ ـ حساب بحیث شکل اساسی اوراق‌ثبت محاسبوی :

اگر خواسته شود که مثلاً دریافت‌ها وپرداخت های یك کسه بصورت تحریری رونما گردد، عملیهء ذیل صورت گرفته میتواند :

موجودابتدائی پول نقدبتاریخ ١ ثور١٣٤٧	٩٥٠٠ ـ	افغانی
دریافت بتاریخ ٥ ثور ١٣٤٧	١٥٣٠٠ ـ	»
	٢٤٨٠٠ ـ	»
پرداخت بتاریخ ١٠ ثور ١٣٤٧	٥٦٠٠ ـ	»
	١٩٢٠٠ ـ	»

**راجع به اجباری بودن محاسبه درقانون مالیات برعایدات افغانستان نیزاشاره شده .

	۱۹۲۰۰ -	افغانی
دریافت بتاریخ ۱۵ ثور ۱۳۴۷	۸۶۰۰ -	»
	۲۷۸۰۰ -	»
پرداخت بتاریخ ۲۰ ثور ۱۳۴۷	۸۵۰۰ -	»
	۱۹۳۰۰ -	»
دریافت بتاریخ ۲۰ ثور ۱۳۴۷	۸۴۰۰ -	»
موجود اخیر بتاریخ ۲۵ ثور ۱۳۴۷	۲۷۷۰۰ -	»

ذریعهٔ این نوع سنجش موجود پول بعد از هر یك جمع وتفریق سر از نو دریافت میگردد. این نوع ثبت را بنام حساب مرحلوی یاطریقه تفریقی یاد میکنند.

معمولاً این طریقه برای مقاصد محاسبه بسیار کسل کننده بوده وسبب ضیاع وقت میشود.

بنابرین در حیات عملی معاملاتی . یک شکل دیگر دوجانبهٔ ثبت مفید تر وواضح تر ثابت شده است. در یک طرف این شکل موجود ابتدائی وتزئیدات آن ودر جانب مقابل تمام تنقیصات درج میگردد . این شکل مقابل هم گذاشتن تزئیدات وتنقیصات موجود ابتدا ئی را بنام حساب(Konto) یاد میکنند.

اصطلاح (Konto) از لسان ایتالوی نشأت کرده و اصلاً حساب یا شمار معنی میدهد.

در ختم حساب علاوگی سمت بزرگ یعنی (Saldo) بقیه دریافت میگردد.

اصطلاح Saldo نیز از لسان ایتالوی منشأ گرفته ومعنی آن موازنه میباشد. درصورت ارائه حساب درشروع هردورۀ حسابی (درشروع ماه یاسال نو) بقیۀ حساب بحیث موجود ابتدائی گرفته میشود. سمت چپ یك حساب بنام سمت زول (Soll) یا دبیت نامیده شده وسمت راست آن بنام سمت هابن (Haben) یا سمت کریدت یاد میگـردد. همچنان اصطـلاحات دبیت وکریدت از لسان ایتالوی نشأت کرده ودرلسان بین المللی معمول میباشد. واصطلاحات زول (Soll) وهابن (Haben) محدود به لسان المانی میباشد برعـلاوه در لسان المـانـی اصطلاحـات (Lastschrilt) جهت دبیت و(Gutschrilt) برای کریدت مروج است.

یك حساب کسه شکل ذیل را دارا میباشد:

کریدت — حساب کسه — دبیت

افغانی				افغانی			
۳۴۰۰	پرداخت مزدها	۵	سنبله	۹۵۰۰	موجود	۱	سنبله
۴۳۰۰	پرداخت به اسد	۱۱	〃	۵۸۰۰	پرداخت احمدعلی	۹	〃
۱۱۶۰۰	بقیه	۳۱	〃	۲۱۰۰	برداشت از بانك	۱۵	〃
				۱۹۰۰	پرداخت امیرمحمد	۲۹	〃
۱۹۳۰۰				۱۹۳۰۰			

حصۀ ثبت ناشدۀ یك حساب توسط یك خط مایل بی قیمت ساخته

میشود (قید میگردد) تاتوسط ثبت های بعدی درحساب مذکورجعل کاری صورت گرفته نتواند .

این علامت قید را بنام خط زاویه یابیینی محاسب یاد میکنند . بینی محاسب نباید درستون مبلغ داخل گردد .

سوالات ۱-۵ کتاب سؤالات تمرین شود.

٤ ـ عمل موجودی ولست موجودی :

الف) عمل موجودی (موجودی کردن) Inventur :

نظر بمقررات قانون تجارت افغانستان،هر تاجر مجبور است که در آغاز سال اول ودر اخیر هر سال معاملاتی دارائی ودیون خود را موجودی نماید.اجراءات ضروری جهت موجودی بنام عمل موجودی (موجودی کردن) یادمیشود. اصطلاح Inventur از لفظلاتینی (Inveniere) که «یافتن» یا پا لیدن معنی میدهد، نشأت کرده. موجودی نمودن تنها بشمار کردن ، اندازه‌گیری ووزن نمودن اموال اکتفا نکرده بلکه تثبیت پول نقد، چک وکسل، تمام دارائی بانکی، مجموع طلبات ودیون نیز ضروری میباشد.

مشکل عمدهٔ عمل موجودی را مسألهء قیمت گذاری صحیح تشکیل میدارد. دارائی نباید گرانتر ودیون نباید ارزانتر قیمت گذاری گردد.

نتائج عمل موجودی باید با نتائج حسابات محاسبه مطابقت داشته وهمچنان هم آهنگ‌شوند .زیرا ممکن است که در **عمل موجودی**

موجود اموال نظر بفاسد شد ن حصهٔ از آن ، نسبت بحسا بات محاسبه موجود کمتر را نشان دهد.

احتیاط زیاد، دقت و صداقت از جملهء شرایط قبلی و ضروری هر عمل موجودی میباشد.

ب) لست موجـودی (Inventar)

نتائج عمل موجودی که تمام اقلام دارائی ودیون را احتـوا میکند در یـک فهرست جداگـانه جمع میشـوند .این فهرست بنام لست موجـودی (Invehtar) یاد میگردد.

این اصطلاح نیز از لسان لا تینـی (Inventarium) منشاء گرفته ومعنی آن فهرست دریافت شدگـان میباشد.

لست موجودی بشکل یـک کتا ب دایر میـگردد . (قانون تجارت افغانستان مادهء ٦٥)

ماده ٦٩ قانـون تجارت افغانستان اقلامـی را که باید در دفتر موجودی رونما گردد ،بصورت دقیق تعیین نمـوده‌است.

لست موجودی از سه قسمت عمده تشکیل شده که اقلام معمول آن ذیلاً تشریح میشود:

الف الف) دارائـی

اقلام دارائـی را ذیلاً تقسیم میکنند:

الف‌الف‌الف) دارائی‌ثابت: تحت نام‌دار ائی‌ثابت‌تمام اقلام‌دار ائی‌را بشمار مـی آورند که مدت زیاد ، حداقل یـکسال ،استعمال‌شده بتواند.

مثلاً زمین ، عمارت ، ماشین و تاسیسات ماشینی ، آلات کار ، وسایل حمل و نقل ، تجهیزات کار گاه و اداره و غیره.

ب ب ب) دارائی سیار : تحت این نام تمام اقلام دارائی را میشناسند. که در یک مدت کم - کمتر از یکسال - در آن تغییر وارد شود . مثلاً مواد خام ، معاونه و محترقه ، تولیدات نیم کاره و کار تمام . طلبات دارائی بانکی و موجود کسه .

ب ب) دیون (وجایب و سرمایه خارجی)

دیون بانواع ذیل تقسیم میشود :

الف الف الف) دیون طویل المدت : تحت این اسم تمام وجایبی شناخته میشود که اقلاً بعد از یکسال قابل پرداخت میباشند . مثلاً کریدتهای طویل المدت Darlehen ، قرضه های با تضمین Hypotheken وقرضه های طویل المدت اشخاص Anleihen .

ب ب ب) دیون قصیر المدت : باین نوع دیون تمام وجایبی تعلق میگیرد که در ظرف کمتر از یکسال قابل تادیه باشند مثلاً دیون از درك برات تبادلوی وجایب مقابل بانکها و ارسال کنندگان .

ج ج) سرمایه شخصی : در حالت عادی باید دارائی نسبت بقروض زیاد باشد. وارزش سرمایه شخصی که باسم دارائی خالص نیز یادمیگردد. از تفریق تمام دیون از مجموع دارائی بدست می آید.

يك لست موجودی به صورت بسيار ساده دارای شکل ذيل است :

لست موجودی بتاريخ ۳۰ حوت ۱۳٤۷

	افغانی	افغانی
I (دارائی		
اول(دارائی ثابت		
۱ ـ ماشين ها	—	۱۳۰۰۰۰۰ ـ
۲ ـ تجهيزات کارگاه واداره	—	۵۰۰۰۰۰ ـ
دوم(دارائی سيار		
۱ ـ مواد تکميلی	—	۲۱۰۰۰۰۰ ـ
۲ ـ طلبات مشتريان		
الف) اسداله ـ چاريکار	۸۰۰۰۰ ـ	
ب) نصراله ـ استالف	۱۰۰۰۰۰ ـ	۱۸۰۰۰۰ ـ
۳ ـ پول نقد		۳۰۰۰۰۰ ـ
مجموع دارائی		٤۳۸۰۰۰۰ ـ
II) ديون		
قرضه طويل المدت ـ عبدالغنی ـ کابل		۱۵۰۰۰۰۰ ـ
مجموع ديون		۱۵۰۰۰۰۰ ـ
III)سنجش سرمايه شخصی		
مجموع دارائی		٤۳۸۰۰۰۰ ـ
مجموع ديون		۱۵۰۰۰۰۰ ـ
سرمايه شخصی		۲۸۸۰۰۰۰ ـ

کابل ۸ حمل ۱۳٤۸ فيض‌محمد

سوالات ٦و٧ را از کتاب باسوالات تمرین نمائید

د د)سنجش نتیجه توسط مقایسه سرمایه :

مفاد خالص سالانه توسط مقایسه سرمایه سنجش میشود . یک متصدی محض بدانستن سرمایه خود اکتفا نکرده بلکه میخواهد راجع بعایداتی که‌در ظرف یک سال بدست آورده معلومات داشته باشد.

باین نسبت سرمایه شخصی ابتدائی را با سرمایه اخیر سال مالی مقایسه میکند. البته باید متصدی مذکور برداشت های شخصی را که‌در ظرف سال نموده است در سنجش نتیجه مدنظر بگیرد.

برداشت شخصی باید در اخیر سال در مفاد علاوه گردد.

١ـ مثال :

سرمایه در اخیر سال مالی	٤٢٥٠٠٠٠ ـ
سرمایه در آغاز سال مالی	٣٨٠٠٠٠٠ ـ —
	٤٥٠٠٠٠ ـ
برداشت شخصی در ظرف سال مالی	٦٠٠٠٠ ـ +
مفاد خالص	٥١٠٠٠٠ ـ

سوالات ٨ و٩ کتاب سوالات راتمرین نمائید

ه ـ بیلانس:

لست موجودی یک جدول بسیار مفصل ومشرح تمام اقلام دارائی ودیون است

برخلاف آن بیلانس (این اصطلاح از لفظ ایتالوی bilancia نشأت کرده وترازو معنی میدهد.) بشکل یک حساب معلومات واضح ومختصری ارائه‌میکند که‌در آن دارائی ودیون مقابل یکدیگر گذاشته میشود .بیلانس تمام اقلام مشابه را خلاصه کرده وبرخلاف لست‌موجودی از نشان دادن مقدار صرف نظر میکنند. به سمت چپ بیلانس تمام اقلام دارائی نشان‌داده‌شده. که آنرا بنام اکتیف.وبطرف راست آن سرمایه شخصی وتمام‌سرمایه‌های‌خارجی ثبت‌میشود که آنرا بنام پسیف‌یاد میکنند. سر جمع سمت پسیف واکتیف بیلانس‌مساوی بوده که درینجا اصطلاح bilancia « ترازو» نیز واضح میگردد .

یک بیلانس واضح میسازد. در صورتیکه در هردو سمت یک ترازو وزن های مساوی گذاشته شود، باید ترازو مذکور موازنه گردد.

در یک بیلانس‌سرمایهٔ. سرمایه گذاری شده یک مؤسسه دوبار رونما میگردد. سمت پسیف نشان میدهد که سرمایه از کدام منابع نشأت کرده وسمت اکتیف صورت استعمال سرمایه مذکور را ارائه میکند.

پسیف	بیلانس	اکتیف
منابع سرمایه		استعمال سرمایه

از لست موجودی که قبلاً بمشاهده رسید بیلانس ذیل بدست می آید :

پسیف		بیلانس ۲۹ حوت ۴۷		اکتیف
افغانی			افغانی	
۲۸۸۰۰۰۰	سرمایهٔ شخصی (اول			دارائی ثابت (اول
	سرمایهٔ خارجی (دوم		۱۳۰۰۰۰۰	ماشینها - ۱
۱۵۰۰۰۰۰	قروض طویل المدت		۵۰۰۰۰۰	تجهیزات کارگاه و اداره - ۲
				دارائی سیار (دوم
			۲۱۰۰۰۰۰	مواد تکمیلی - ۱
			۱۸۰۰۰۰	طلبات - ۲
			۳۰۰۰۰۰	کسه - ۳
۴۳۸۰۰۰۰			۴۳۸۰۰۰۰	

سوالات ۱۰ - ۱۷ کتاب سوالات راتمرین نمائید.

۶- تحولات قیمت در بیلانس :

پسیف		بیلانس		اکتیف
افغانی			افغانی	
۶۴۵۰۰۰	سرمایهٔ شخصی		۱۲۰۰۰۰	تجهیزات کار گاه و اداره
۵۰۰۰۰	قروض طویل المدت		۳۰۰۰۰۰	مواد تکمیلی
۴۲۵۰۰۰	دیون		۵۴۰۰۰۰	طلبات
			۱۶۰۰۰۰	کسه
۱۱۲۰۰۰۰			۱۱۲۰۰۰۰	

هر یک از معاملات سبب تغییر بیلانس میشود. و تغییر شکل بیلانس بچهار صورت امکان پذیر است:

الف) تبادلهٔ اکتیفی: (تبادله بین دو قلم دارائی)

درینصورت مجموع هر دو طرف بیلانس بدون کدام تغییر باقی می ماند.

مثال:

خرید مواد تکمیلی مقابل تادیه نقدی - ۱۰۰۰۰۰ افغانی. در ارزش مواد تکمیلی باندازه ای تزئید رخ داده که بهمان مقیاس از موجود کسه تنقیص بعمل می آید.

ب) تبادله پسیفی: (تبادله بین دو قلم سرمایه)

درین تبادله نیز در سر جمع هر دو جانب بیلانس کدام تغییری وارد نمیشود:

مثال:

با موافقه ارسال کنندهٔ مربوط یک قرض قصیر المدت که مبلغ آن به - ۱۲۵۰۰۰ افغانی بالغ میگردد بقرضه طویل المدت تبدیل میشود. باساس آن در قروض طویل المدت باندازه ای تزئید میگردد. که از دیون قصیر المدت تنقیص بعمل می آید.

ج) تزئید در اکتیف و پسیف:

درینجا باقلام هر دو جانب بیلانس مبالغ مساویانه علاوه میگردد. که همچنان در مجموع هر دو سمت بیلانس با عین مبلغ تزئید بعمل می آید.

مثال :

خریدموبل دفتربصورت‌قرض به‌قیمت ـ ۲۰۰۰۰ افغانی. باساس این معامله در یک جزء دارائی (تجهیزات کارگاه واداره) تزئید رخ داده که در عین زمان در دیون نیز تزئید بعمل می آید.

د) تنقیص اکتیف وپسیف :

درینصورت در اقلام هر دو جانب بیلانس بمبالغ مساویانه تنقیص بعمل آمده که باین ذریعه در مجموع هردو جانب بیلانس نیز باعین مبلغ تنقیص رخ میدهد.

مثال :

پرداخت نقدی دیون ارسال کننده به مبلغ ـ ۲۵۰۰۰ افغانی. در اقلام کسه تنقیص رخ داده و در عین حال مبالغ دیون درجانب پسیف بیلانس نیز تنقیص میگردد.

سوال ۱۸ را از کتاب سوالات تمرین نمائید.

پسیف — بیلانس متحرک دایمی — اکتیف

تغیر بیلانس	سرمایه‌شخصی افغانی	قروض طویل المدت افغانی	دیون افغانی	مجموع پسیف افغانی	مجموع اکتیف افغانی	کسه افغانی	طلبات افغانی	مواد تکمیلی افغانی	تجهیزات افغانی	معاملات
	٦٤٥٠٠٠–	٥٠٠٠٠–	٤٢٥٠٠٠	١١٢٠٠٠٠–	١١٢٠٠٠٠–	١٦٠٠٠٠–	٥٤٠٠٠٠–	٣٠٠٠٠٠–	١٢٠٠٠٠–	موجودات
تبدیل اکیتفی ـ ١	–	–	–	–	–	-١٠٠٠٠٠–	–	+١٠٠٠٠٠–	–	خرید نقدی مواد تکمیلی –١
تبدیل پسیفی ـ ٢	٦٤٥٠٠٠– –	٥٠٠٠٠– +١٢٥٠٠٠–	٤٢٥٠٠٠– -١٢٥٠٠٠–	١١٢٠٠٠٠– –	١١٢٠٠٠٠– –	٦٠٠٠٠– –	٥٤٠٠٠٠– –	٤٠٠٠٠٠– –	١٢٠٠٠٠– –	تبدیل قرضه –٢
تزئید اکتیف و پسیف –٣	٦٤٥٠٠٠– –	١٧٥٠٠٠– –	٣٠٠٠٠٠– +٢٠٠٠٠–	١١٢٠٠٠٠– –	١١٢٠٠٠٠– –	١١٢٠٠٠٠– –	٥٤٠٠٠٠– –	٤٠٠٠٠٠ –	١٢٠٠٠٠– + ٢٠٠٠٠–	خرید موبل دفتر–٣ بصورت قرض
تنقیص اکتیف وپسیف – ٤	٦٤٥٠٠٠– –	١٧٥٠٠٠– –	٣٢٠٠٠٠– -٢٥٠٠٠–	١١٤٠٠٠٠– –	١١٤٠٠٠٠– –	٦٠٠٠٠٠– -٢٥٠٠٠–	٥٤٠٠٠٠– –	٤٠٠٠٠٠– –	١٤٠٠٠٠– –	پرداخت نقدی دیون
	٦٤٥٠٠٠–	١٧٥٠٠٠–	٢٩٥٠٠٠–	١١١٥٠٠٠–	١١١٥٠٠٠–	٣٥٠٠٠–	٥٤٠٠٠٠–	٤٠٠٠٠٠	١٤٠٠٠٠–	

از بیلانس متحرك دایمی ذیلاً نتیجه گرفته میشود:

در صورتیکه یک معامله تنها به یک جانب بیلانس ارتباط داشته باشد (تبدیل اکتیفی یا پسیفی) پس یک تزئید مقابل یک تنقیص واقع میشود.

اگر بر خلاف آن یک معامله بهر دو سمت بیلانس تماس پیدا کند، پس تزئید اکتیفی مقابل تزئید پسیفی ویا یک تنقیص اکتیفی مقابل تنقیص پسیفی رخ میدهد که در هر صورت این چار معامله توازن بیلانس (ترازو) متأثر نمیگردد.

۷ ـ تجزیه بیلانس به حسابات

اگر از شیمای بیلانس متحرك دایمی درعمل استفاده گردد، مشکلات زیادی رخ خواهد داد. تغییراتیکه توسط معاملات روزمره رخ میدهد بسیار زیاد بوده وایجاب میکند که برای هر کدام از اقلام بیلانس يك حساب جداگانه دایر گردد یا بعبارت دیگر گفته میتوانیم که بیلانس به اجزای خود تجزیه میگردد.

پسیف		بیلانس افتتاحیه		اکتیف
افغانی			افغانی	
۶۴۵۰۰۰	سرمایهٔ شخصی		۱۲۰۰۰۰	تجهیزات کارگاه واداره
۵۰۰۰۰	قروض طویل المدت		۳۰۰۰۰۰	مواد تکمیلی
۴۲۵۰۰۰	دیون		۵۴۰۰۰۰	طلبات
			۱۶۰۰۰۰	کسه
۱۱۲۰۰۰۰			۱۱۲۰۰۰۰	

ك حساب سرمایهٔ شخصی د

ك	د
۶۴۵۰۰۰ ب ا	

ك حساب قروض طویل المدت د

ك	د
۵۰۰۰۰ ب ا	

ك حساب دیون د

ك	د
۴۲۵۰۰۰ ب ا	

ك حساب تجهیزات کارگاه د

ك	د
	۱۲۰۰۰۰ ب ا

ك حساب مواد تکمیلی د

ك	د
	۳۰۰۰۰۰ ب ا

ك حساب طلبات د

ك	د
	۵۴۰۰۰۰ ب ا

ك حساب کسه د

ك	د
	۱۶۰۰۰۰ ب ا

موجودات ابتدائی درسمت دیبت (جانب چپ) حسابات اکتیفی جادادهمیشود، زیرا این‌موجودات درسمت چپ بیلانس نیزواقع اند.

وحسابات پسیفی برخلاف آن موجودات ابتدائی رادرسمت کریدت (جانب راست) خودجامیدهد، زیرا آنها نیزدرسمت راست بیلانس جادارند.

ازین جهت باید دایم به نکات ذیل توجه گردد:

در سمت دیبت حسابات اکتیفی، موجودات ابتدائی وتزئیدات و در سمت کریدت آن تنقیصات رونما میگردد.

کریدت	حسابات اکتیفی	دیبت
تنقیصات -		موجودات ابتدائی تزئیدات +

حسابات پسیفی برخلاف آن میباشد ، زیرا درین جا موجودات ابتدائی وتزئیدات به سمت کریدت وتنقیصات آنبجانب دیبت درج میگردد .

کریدت	حسابات پسیفی	دیبت
موجودات ابتدائی تزئیدات +		تنقیصات

۸ - قاعده ثبت یا تسمیه حسابات

بطور معمول هر یک از معاملات بصورت تاریخ وارو به ترتیب نوبت در یک کتاب مخصوص درج میگردد.

این کتاب را بنام های کتاب اساس ، یا ژور نال ، روزنامچه، و یا یاد داشت یاد میکند . بعداً مبالغ مذکور ازین جا به حسابات مربوطه انتقال داده میشود.

تمام این حسابات بصورت مجموعی کتاب اصلی را بوجود می آورند.

راجع به کتب مختلف درفصل تشکیلات محاسبه مضاعف بصورت دقیق

تفصیلات داده میشود. برای تثبیت تحریری معاملات درکتاب اساس یک صورت ثبت ثابت بوجود آمده که آنرا بنام قاعده ثبت یا عبارت ثبت یاد میکنند.

هر یک از معاملات سبب تحول حداقل دو حساب (یک بار به سمت کریدت و یک بار به جانب دیبت) میشود که در قاعده ثبت از هر دو حساب نامبرده میشود (ازین باعث قاعده ثبت بنام تسمیه حسابات نیز یاد میشود).

همیشه اولاً از حساب دیبتی وثانیاً از حساب کریدتی نامبرده میشود .اسم های هر دو توسط حرف جر (an از) باهم ارتباط یافته که باساس آن از اشتباه جلوگیری میشود.

مثال :

ما به مشتری خود محمدعلی مسکونه هرات به قیمت ـ ۲۰۰۰۰ افغانی اموال را میفروشیم . نظر به صورت حساب صادره ۱۸۳ تاریخی ۵ قوس ۱۳٤۸ مدت قرض (۸۰) روز میباشد.

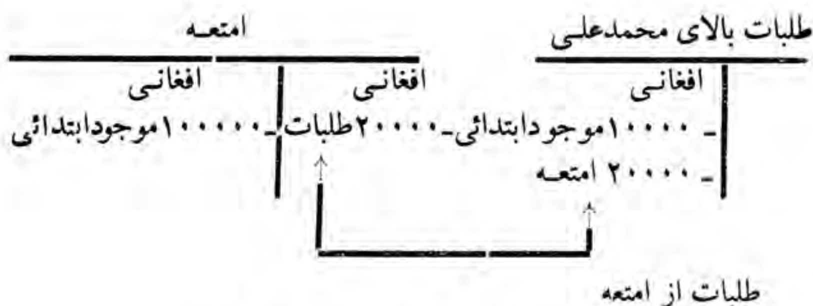
این واقعیت مفکوره های ذیل را بمیان می آورد :

الف)در کدام حسابات توسط این معامله تحول رخ میدهد؟

ب) آیا این حسابات اکتیفی ویا پسیفی اند؟

ج) آیا یک تزئید ویا یک تنقیص در حسابات مذکور رخ میدهد؟

د) قاعدهء ثبت آن چه نوع است؟

طلبات از امتعه

قاعده ثبت معامله فـوق بصورت ذیل ترتیب میـگردد:

حساب طلبات مربوط محمدعلی اخذ میکند(قرض میکند) ـ ۲۰۰۰۰ افغانی

حساب امتعه اموال میـدهـد. ـ ۲۰۰۰۰ «

پس بصورت خلص حساب طلبات از حساب امتعه ـ ۲۰۰۰۰ « قرض میکند.

خلاصه تـر آن. حساب طلبات از حساب امتعه ـ ۲۰۰۰۰ افغانی

خلاصه ترین طلبات از امتعه ـ ۲۰۰۰۰ افغانی

سوال ۱۹ رااز کتاب سوالات
تمرین نما ئید

۹ ـ حسابات مـوجود

چون حسابات بیلانس موجودات را محاسبه میـکنند بنام حسابـات موجودنیزیاد میشـونـد .

ساختمان شـکلی حسابات موجود عیناً مـانند حساب کسه میباشد که حساب مذکـور قبلاً مورد بحث قرار گرفته است.

حساب عبدالستار مشتری که در ینجار و نماگردیده یکی از حسابات مهم دیگر اکتیفی بوده و حساب غلام صدیق ارسال کننده یك حساب پسیفی را نشان میدهد :

کریدت | حساب عبدالستار مشتری ـ کابل | دیبت

		افغانی			افغانی
۳ حمل	انتقال	۵۰۰۰	۱۴ حمل	حواله بانکی	۹۰۰۰
» ۱۰	صورت حساب نمبر ۱۷	۶۰۰۰	» ۳۱	بقیه	۱۴۰۰۰
» ۱۴	صورت حساب نمبر ۳۲	۸۰۰۰			
» ۲۲	صورت حساب نمبر ۵۴	۴۰۰۰			
		۲۳۰۰۰			۲۳۰۰۰

کریدت | حساب غلام صدیق ارسال کننده | دیبت

		افغانی			افغانی
۱۵ سرطان	حواله بانکی	۱۰۰۰۰	۱ سرطان	انتقال	۳۰۰۰
» ۳۱	بقیه	۶۵۰۰	» ۱۰	صورت ح نمبر ۶۱۸	۴۰۰۰
			» ۲۳	صورت ح نمبر ۱۵۲۰	۸۰۰۰
			» ۲۹	صورت ح نمبر ۱۸۲۱	۱۵۰۰
		۱۶۵۰۰			۱۶۵۰۰

سوالات ذیل باید جهت تمرین قاعدهٔ ثبت بکار برده شده ودر ترسیم شکل صحیح حساب توجه گردد .

سوالات ۲۰ الی ۲۳ کتاب سوالات را تمرین نمائید .

۱۰- حسابات نتیجوی:

معاملاتیکه تا حال مورد بر رسی قرار گرفته، عبارتند از معاملات تبادلوی که به حساب سرمایه ارتباط نمیگیرند در حالیکه معاملاتی وجود دارند که سرمایه را نیز تغیر میدهند. هر تصدی در موقع اجرای وظایف خود پرداخت هائی داشته میباشد مثلاً برای کراهه، تسخین و تنویر اطاقهای موسسه، مزدهاومعاشات پرسونل، انواع مختلف مالیه مواد کار آمددفتر (کاغذ، قلم وغیره) وپرداخت جهت اعلانات وغیره.

این پرداخت ها رابنام های مصارف یامخارج یاد میکنند.

راجع به تشخیص مصارف از مخارج از نظر اقتصاد تصدی بعداً مطالعه صورت میگیرد. همچنان یك تصدی دریافت هائی داردمثلاً حاصلات فروش، دریافت از درك سود، حق العمل، وتخفیفات نقدی وغیره. این دریافت هابنام فعالیت یاحاصلات یادمیشود. تشخیص فعالیت از حاصلات از نگاه اقتصاد تصدی همچنان بعداً مورد مطالعه قرار میگیرد. موقتاً مفاهیم مخارج وحاصلات استعمال میگردد:

مخارج عبارت از تنقیص سرمایه شخصی بوده وتوسط حاصلات بسرمایه شخصی افزودی بعمل میاید.

اگر هر یك قلم مخارج و حاصلات مستقیماً بحساب سرمایه شخصی ثبت گردد، وضاحت این حساب از بین میرود.

حساب سرمایه باید در جریان‌سال‌مالی حتی الامکان‌بدون تغییر

باقیمانده، زیرا این حساب به حسابات ساکن تعلق میگیرد. برعلاوه این موضوع برای هر تصدی حایز اهمیت است که حجم هر یک از مخارج وحاصلات را در هر زمان بصورت فوری وبدون مشکلات دریافت نموده میتواند. بنا برین متصدی درمحاسبه خود پهلوی حسابات موجود حسابات دیگری دایرمیکند. تا تغییرات سرمایه بالای آنها ثبت گردد. تغیرات سرمایه‌شخصی برای تثبیت نتیجه (نفع ویا ضرر) یک تصدی قاطع بوده وباین‌اساس این‌حسابات را بنام حسابات نتیجوی نیز یادمیکنند.

وبنابرین حسابات نتیجوی (حسابات مخارج وحاصلات)، حسابات قبلی ویا حسابات فرعی حساب سرمایه شخصی میباشند.

این حسابات مانند سرمایه شخصی تنقیصات سرمایه (=مخارج) را به سمت دیبت وتزئیدات سرمایه (=حاصلات) را به جانب کریدت خود اخذ میکنند.

مهمترین حساب حاصلات عبارت از حاصلات فروش است که بجانب کریدت خود فروشات تولیدات کار تمام را نشان میدهد.

به حسابات مهم مخارج تعلق میگیرند:

حساب مخارج جهت مواد تکمیلی

حساب مخارج برای مواد محترقه ومحرکه

حساب مخارج برای گاز، برق وآب

حساب مخارج برای مزد ها

حساب مخارج جهت معاشات

حساب مخارج برای کراهه

حساب مخارج جهت استهلاکات

حساب مخارج برای مواد تکمیلی در سمت دیبت خود تمام مواد تکمیلی را ثبت میکند که از تحویلخانه مواد به کار گاه تولیدی انتقال داده میشود.

قاعده ثبت آن عبارت است از:

حساب مخارج جهت مواد تکمیلی از موجودات مواد

تمام مخارج وحاصلات در مرحله اول در یک حساب مخصوص ـ نتیجه فعالیتگاه ـ جمع میشود. بعداً بقیه این حساب به حساب سرمایه شخصی انتقال داده میشود. مخارج وحاصلات خارج فعالیتگاه در آینده مورد بررسی قرار میگیرد.

اینها در یک حساب مخصوص دیگر ـ حساب نتیجه بی طرف سر جمع میشوند. بعداً هردو حساب مجموعی بقایای خود را بحساب نفع وضرر میدهند که حساب نفع وضرر دوباره بقیهء خود را بحساب سرمایهء شخصی انتقال میدهد. (مراجعه شود به صفحه ۷۹)

سوالات ۲۴ـ۲۵ تمرین شود

II) از بیلانس افتتاحیه الی بیلانس ختم:

۱ ـ ثبت های افتتاحیه

تاحال حسابات اکتیفی و پسیفی مستقیماً از بیلا نس افتتاحیه به هر

یکی از حسابات انتقال داده میشد (مراجعه‌شود به V/I a : تجزیه بیلانس به حسا بات) اقلام اکتیفی به سمت دیبت واقلام پسیفی به سمت کریدت حساب جدیدالافتتاح ثبت میشد . لاکن با این ذریعه مهمترین‌قاعدهء محاسبه مضاعف نقض میشد . یعنی باید مقابل هر ثبت دیبتی یک ثبت کریدتی موجود باشد.

برای اینکه‌قاعده مضاعف محاسبه از ثبت های افتتاحیه از بین برداشته نشود : یک حساب بیلانس افتتاحیه در بین بیلانس افتتاحیه وحسابات جدید مربوطه داخل میگردد.

تسمیه حسابات یا قاعده ثبت عبارت است از :

حسابات اکتیفی از حساب بیلانس افتتاحیه

یا حساب بیلانس افتتاحیه از حسابات پسیفی

مثال :

کریدت حساب بیلانس افتتاحیه دیبت

افغانی	افغانی
ـ ۸۰۰۰ دیون	ـ ۹۰۰۰ طلبات

پسیف بیلانس افتتاحیه اکتیف

افغانی	افغانی
۹۰۰۰ـ طلبات	ـ۸۰۰۰دیون

کریدت دیون دیبت

	افغانی
	EBK ۸۰۰۰ـ

کریدت طلبات دیبت

افغانی	
EBK ۹۰۰۰ـ	

باین صورت حساب بیلانس افتتاحیه یک حساب معاون جهت افتتاح حسابات موجود میباشد. چون هر دو جانب این حساب برعکس سمت های بیلانس افتتاحیه نشان داده میشود، میتوان آنرا تصویر بیلانس افتتاحیه

نامید. اما نباید فراموش گردد که:

بیلانس افتتاحیه در دفتر موجودی و بیلانس واقع بوده وحساب بیلانس افتتاحیه در کتاب اصلی دایر میگردد.

۲ ـ ثبت‌های اختتامیه

الف ختم حسابات موجود:

تمام حسابات موجود در اخیر سال مالی به حساب بیلانس ختم خاتمه میابند. این حساب بیلانس ختم نیز یک جزء کتاب اصلی است.

تسمیهء حسابات یا قاعده ثبت عبارت است از:

حساب بیلانس ختم   از حسابات اکتیفی

حسابات پسیفی   از حساب بیلانس ختم

بعداً اقلام حساب بیلانس ختم به بیلانس ختم که در دفتر موجودی و بیلانس دایر میگردد انتقال داده میشود.

قبل ازینکه ختم اصلی حسابات صورت گیرد، باید حسابات مذکور برای ختم آماده گردند. بنابرین باید قبلاً در کتاب اصلی ثبت های مقدماتی ختم یا انتقالات صورت گیرد. مثلاً ثبت استهلاکات سالانه انتقال تمام حسابات فرعی به حسابات مربوطه اصلی آنها وبسیاری معاملات دیگر به اقلام انتقالی متعلق میشوند.

بنابرین جریان ثبت همیشه بترتیب ذیل صورت میگیرد:

اول) ثبت های افتتاحیه:

۱ ـ ترتیب لست موجودی وبیلانس افتتاحیه.

۲ - ثبت های افتتاحیه در کتاب اساس وکتاب اصلی.

دوم)معاملات:

ثبت های معاملات جاریه در کتاب اساس وکتاب اصلی

سوم) ثبت های ختم:

۱ - ترتیب لست موجودی وبیلانس ختم.

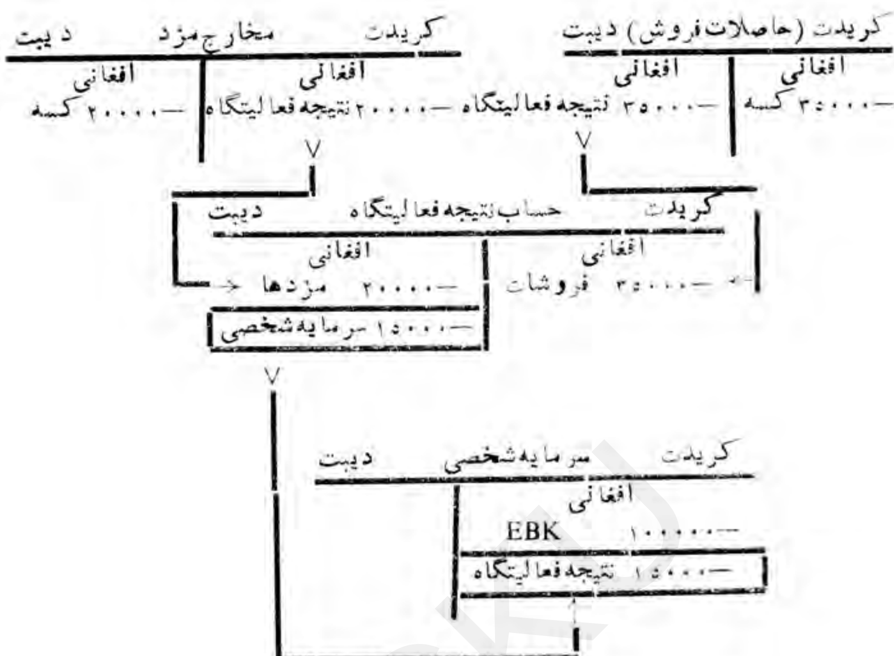
۲ - ثبت های مقدماتی ختم در کتاب اساس وکتاب اصلی.

۳ - ثبت های اختتامیه در کتاب اساس وکتاب اصلی.

ب) ختم حسابات نتیجوی:

تمام حسابات نتیجوی در اخیر سال مالی یا در اخیر دوره حسابی مربوطه (ختم شش ماهه - سه ماهه - یاماهانه وغیره) به حساب نتیجه فعالیتگاه ختم میگیردد. این حساب نتیجه فعالیتگاه یک حساب فرعی حساب سرمایه شخصی میباشد. مخارج بحیث تنقیصات در سرمایه شخصی تاثیر انداخته وحاصلات تزئیدات سرمایه شخصی را نشان میدهد. بنابرین حساب نتیجه فعالیتگاه مخارج را به سمت دیبت وحاصلات را به سمت کریدت خود ثبت مینماید.

بعداً بقیهٔ حساب نتیجه فعالیتگاه میتواند به حساب سرمایه شخصی انتقال یابد.

۳ ـ ثبت استهلاکات

تمام اشیای مربوط دارائی ثابت موسسه برای فعالیتگاه خدمت مینماید عمارت تجهیزات کار گاه واداره ، ماشین ها ووسایل حمل و نقل نسبت استفاده مستعمل میگردند. بعضی اشیا نسبت به اموال دیگر کمتر و آهسته تر کهنه میگردد. مثلاً یک موتریکه توسط آن ارسال اموال صورت میگیرد نسبت به عمارت فابریکه عمر ومدت استفاده کمتر دارد. فرسوده شدن تخنیکی عبارت از آن تنقیصی ارزشی است که سبب بوجود آمدن مصارف میشود، واین مصارف باید در خاتمه‌حسابات جهت مدت مربوطه آن تثبیت گردد.

برای سنجش مبلغ سالانه استهلاک مدت استفاده احتمالی امتعه

اقتصادی مذکور اعتبار دارد. مثلاً اگر مدت استفاده یک موتر بار بردار ارسالی پنج سال فرض شده، پس تنقیص ارزش سالانه و باساس آن مبلغ استهلاك سالانه موتر مذکور به ٪۲۰ بالغ میگردد. اگر چنین فرض شود که از یک تعمیر ۵۰ سال استفاده شده میتوانند پس مبلغ استهلاك بالغ به ٪۲ میشود.

این تنقیصات ارزش از قیمت تهیه دارائی ثابت مربوطه تفریق میگردد. این تنقیص ارزش بحیث مخارج (مصارف) به حساب استهلاك دارائی ثابت یا بصورت خلص «حساب استهلاك» ثبت میگردد.

قاعده ثبت چنین است:

حساب استهلاك   از حساب دارائی ثابت

کریدت استهلاکات دیبت

کریدت (افغانی)	دیبت (افغانی)
فعالیتگاه	۴۰۰۰۰ـ عمارت
۲۶۰۰۰۰ـ نتیجه	۱۸۰۰۰۰ـ ماشین
	۴۰۰۰۰ـ وسایل حمل و نقل

کریدت عمارت دیبت

کریدت (افغانی)	دیبت (افغانی)
۴۰۰۰۰ـ استهلاك	۲۰۰۰۰۰۰ـ
	EBK

کریدت ماشین دیبت

کریدت (افغانی)	دیبت (افغانی)
۱۸۰۰۰۰ـ استهلاك	۱۸۰۰۰۰۰ـ
	EBK

کریدت نتیجه فعالیتگاه دیبت

کریدت	دیبت (افغانی)
	۲۶۰۰۰۰ـ استهلاك

کریدت وسایل حمل و نقل دیبت

کریدت (افغانی)	دیبت (افغانی)
۴۰۰۰۰ـ استهلاك	۲۰۰۰۰۰ـ
	EBK

سوالات ۲۶ الی ۳۰ کتاب سوالات تمرین گردد.

٤ ـ حساب شخصی :

برداشتیکه‌متصدی جهت‌امور شخصی خود از دارائی‌مؤسسه مینماید مخارج یا مصارف مؤسسه نبوده و نتیجه این برداشت ها عبارت از تنقیص سرمایه شخصی بکار انداخته شده مؤسسه میباشد .بنابرین بائیست قبلاً برداشت های شخصی چه برداشت نقدی ویا امتعه . به سمت دیبت حساب سرمایه شخصی ثبت گردند. اما در صورتیکه در جریان سال تعداد زیاد این قبیل ثبت ها صورت گیرد، حساب سرمایه شخصی وضاحت خود را از دست میدهد.

باساس آن در مرحله اول برداشت شخصی بجانب دیبت یک حساب فرعی حساب سرمایه شخصی «حساب شخصی» ثبت میگردد .

قاعده ثبت چنین است :

حساب شخصی   از حساب کسه

یاحساب شخصی   از حساب فروش امتعه

کریدت	حساب‌شخصی دیبت
افغانی	افغانی
۱۵۰۰۰ـ سرمایه‌شخصی	۱۰۰۰۰ـ کسه ←
	۵۰۰۰ـ فروش امتعه

کریدت	کسه دیبت
افغانی	افغانی
۱۰۰۰۰ شخصی	۵۰۰۰۰۰ـ
	EBK

کریدت	سرمایه شخصی دیبت
	افغانی
۲۰۰۰۰۰۰ـ	۱۵۰۰۰ـ حساب‌شخصی ↑
EBK	

کریدت	فروش امتعه دیبت
افغانی	
۱۰۰۰۰۰۰ـ بانک	
۵۰۰۰ـ شخصی	

سوالات ۳۱ ـ ۳۳ کتاب سوالات را تمرین کنید.

۵ ـ ثبت طلبات ودیون

در هر محاسبه دو حساب رول مهم بازی میکند:

حساب طلبات به نسبت ارسال اموال وفعالیت ها .

وحساب دیون به‌نسبت ارسال اموال وفعالیت ها.

تاحال چنین فرض شده بود که تمام معاملات دست بدست یعنی مقابل تادیه نقدی یا حواله با نکی وچک پستی صورت میگیرد . امادرعمل دادن قرضه قصیر المدت یعنی کریدت های قصیر المدت حایز اهمیت است.

این عمل در خرید نیز مانند فروش حایز اهمیت میباشد.

در ابتدا تنها از طلبات ودیون بدون تذکر اینکه تصدی بالای کدام شخص طلب داشته ویا از کدام اشخاص قرضدار است، صحبت بعمل خواهد آمد.

بعداً در فصل ۸ « کتاب معامله داران » تشریح خواهد شد که چگونه حسابات مشتریان وارسال کنندگان بامجموع طلبات ودیون ارتباطدارند.

سوالات ٣٤ ـ ٣٦ را تمرین نمائید .

٦ ـ ژورنال امریکائی :

تاحال هر ثبت بدواً در کتاب اساس وبعداً درکتاب اصلی صورت میگرفت. بعبارهٔ دیگر هر ثبت روز نامچه، بائیست درکتاب اصلی انتقال داده میشد. برای اینکه عملیه انتقال ازبین برداشته شود ، در **ژورنال**

اسم	حسابات مختلفه		حساب بیلانس افتتاحیه و ختم		نفع وضرر		فروش امتعه		مزد ها		امتعه ××		دیون		کسه		بانک		طلبات		سرمایه شخصی		تجهیزات		مبالغ	تعین نمبر حسابات ×	معاملات	روز	صفحه معامله داران	نمبرسند
	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت						
																											ثبت های افتتاحیه (١	٢		
			١٦٧٠٠٠									٨٦٠٠٠				٦٠٠٠		٤٨٠٠٠		١٥٠٠٠				١٢٠٠٠	١٦٧٠٠٠		حسابات اکتیفی	٢		
				١٦٧٠٠٠									٢٢٠٠٠								١٤٥٠٠٠				١٦٧٠٠٠		حسابات پسیفی	٢		
																											معاملات جاری (٢			
																		٥٠٠٠	٥٠٠٠						٥٠٠٠		سیدامیر ببانک حواله میدهد	٢	١٠/١	١
							١٢٠٠٠													١٢٠٠٠					١٢٠٠٠		ذکریا امتعه دریافت میکند	٣	١٠/٢	٢
										١٤٠٠					١٤٠٠										١٤٠٠		پرداخت مزد ها	٦		٣
												١٥٠٠٠	١٥٠٠٠												١٥٠٠٠		محمداکرم امتعه ارسال میکند	٦	١٧/١	٤
شخصی		٦٠٠					٦٠٠																		٦٠٠		برداشت شخصی از امتعه	٨		٥
							١٠٠٠٠																		١٠٠٠٠		فروش نقدی امتعه	٩		٦
																											محمداکرم توسط بانك دریافت			
																١٠٠٠٠									١٥٠٠٠		میکند	١٠	١٧/١	٧
														١٥٠٠٠			١٥٠٠٠										پرداخت مالیه برفابریکه توسط			
مالیات		٢٠٠٠															٢٠٠٠								٢٠٠٠		حواله بانکی	١٠		٨
حاصلات سود	٣٦٠																	٣٦٠							٣٦٠		سود کریدتی بانك	١١		٩
															١٥٠٠									١٥٠٠	١٥٠٠		خریدنقدی یك الماری	١٢		١٠
										١٣٠٠					١٣٠٠										١٣٠٠		پرداخت مزد	١٣		١١
							٥٠٠٠													٥٠٠٠					٥٠٠٠		سید امیر امتعه دریافت میکند	١٤		١٢
																		٥٠٠٠	٥٠٠٠						٥٠٠٠		سید امیریله چك می‌فرستد	١٥		١٣
استهلاکات		٢٠٠																									ثبت های مقدماتی ختم (٣			
																							٢٠٠		٢٠٠		استهلاك تجهیزات	١٥		١٤
								١٨٠٠٠			١٨٠٠٠														١٨٠٠٠		انتقال اموال فروش شده	١٦		١٥
شخصی	٦٠٠																					٦٠٠			٦٠٠		انتقال پرداخت شخصی	١٦		١٦
	٩٦٠	٢٨٠٠					٢٧٦٠٠	١٨٠٠٠	—	٢٧٠٠	١٨٠٠٠	١٠١٠٠٠	٣٧٠٠٠	١٥٠٠٠	٤٢٠٠	١٦٠٠٠	١٧٠٠٠	٥٨٣٦٠	١٠٠٠٠	٣٢٠٠٠	١٤٥٠٠٠	٦٠٠	٢٠٠	١٣٥٠٠			ثبت های اختتامیه (٤	١٦		
				١٧١٤٦٠							٨٣٠٠٠				١١٨٠٠		٤١٣٦٠		٢٢٠٠٠				١٣٣٠٠		١٧١٤٦٠		حسابات اکتیفی			
														٢٢٠٠٠											٢٢٠٠٠		حسابات پسیفی (بدون سرمایه)	١٦		
مالیات و استهلاك	٢٢٠٠		٢٢٠٠٠			٤٩٠٠			٢٧٠٠																٤٩٠٠		حسابات مخارج	١٦		
حاصلات سود		٣٦٠			٩٩٦٠			٩٦٠٠																	٩٩٦٠		حسابات حاصلات	١٦		
						٥٠٦٠															٥٠٦٠				٥٩٦٠		مفاد خالص	١٦		
			١٤٩٤٦٠																			١٤٩٤٦٠			١٤٩٤٦٠		سرمایه جدید	١٦		
	٣١٦٠	٣١٦٠	١٧١٤٦٠	١٧١٤٦٠	٩٩٦٠	٩٩٦٠	٢٧٦٠٠	٢٧٦٠٠	٢٧٠٠	٢٧٠٠	١٠١٠٠٠	١٠١٠٠٠	٣٧٠٠٠	٣٧٠٠٠	١٦٠٠٠	١٦٠٠٠	٥٨٣٦٠	٥٨٣٦٠	٣٢٠٠٠	٣٢٠٠٠	١٥٠٠٦٠	١٥٠٠٦٠	١٣٥٠٠	١٣٥٠٠	٦٢٢٨٠٠					

*(درین ستون نمرات حسابات مربوطه دیبتی و کریدتی درج میگردد.
نمبر حسابات درآینده با ارتباط پلان حسابات تشریح میگردد.

××(فرض میشود که یك موسسه کوچك امتعه تولید نکرده بلکه اموال تجارتی میفروشد.
درختم امتعه اموال فروش شده به قیمت تهیه درحساب امتعه کریدت و به حساب فروش دیبت میگردد. اینك درحساب فروش امتعه ـ اموال فروش شده به قیمت تهیه قرار دارند. بقیه حساب فروش عبارت از نتیجه (مخارج یا حاصلات) میباشد.

امریکائی کتاب روزنامچه وکتاب اصلی خلاصه شده است.

به سمت چپ این ژورنال (روز . متن معامله ومبلغ) وجانب راست آن (ستون های حسابات) کتاب اصلی میباشد.

در ژورنال امریکائی تمام حسابات پهلوی یکدیگر ترتیب گردیده است. اجرآت محاسبه امریکائی همیشه بصورت جاری صورت میگیرد. زیرا هر روز در یک عملیه، هم درکتاب روزنامچه وهم درکتاب اصلی ثبت میگردد.

ستون مبلغ بحیث ستون کنترول ایفای وظیفه مینماید:

مجموع ستون مبلغ = مجموع تمام ستون های دیبتی حسابات = مجموع تمام ستون های کریدتی حسابات .

متأسفانه درژورنال امریکائی محض یك تعدادمحدود حسابات گنجانیده شده میتواند که اکثرآزیاد تراز ۱۶ حساب نمیباشد . زیرا درغیرآن این دفتربسیار عریض شده ومشکلات بارمی آورد. اگر برعلاوه این تعداد، چند حساب دیگر نیز بکار باشد، یک ستون حساب بنام حسابات مختلفه دایر ودر آن ثبت صورت میگیرد:

پس ژورنال امریکائی محض برای تصدی هائی مساعد اند که با یک تعداد قلیل حسابات اکتفا نموده بتوانند.

نمونه ژورنال امریکائی

سوالات ۳۷ ـ ۴۰ کتاب سوالات را تمرین نمائید.

۷ ـ راپور اصلی اخیر:

تا حال کلیه حسابات کتاب اصلی مستقیماً در حساب نتیجه فعالیتگاه (همچنان حساب نفع وضرر) یا در حساب بیلانس ختم انتقال میشدند. چون خاتمه حسابات توسط رنگ امر قطعی را بخود میگیرد، پس در عمل این نوع اجراآت صورت نمیگیرد زیرا امکان دارد که محاسبه دارای اغلاطی باشد که بعداً اغلاط مذکور سبب غلطی ختم حسابات نیز گردد. برعلاوه قبل ازینکه متصدی حساب نفع وضرر و بیلانس ختم خود را بوزارت مالیه ویا برای کافهٔ مردم معلومات دهد، میخواهد یک سلسله تغییراتی در آنها وارد نماید.

بنابرین درهر محاسبه قبل از ترتیب پاك نویس ختم قطعی حسابات، اولاً یک ختم امتحانی حسابات مذکور صورت میگیرد.

وظیفه راپور اصلی ختم که حاوی شش ستون میباشد اینستکه؛ ختم حقیقی امتحانی را با تمام ارزش هائیکه توسط عمل موجودی بدست آمده قبل از ثبت آن به حسابات نشان دهد. وباین ذریعه تمام تفاوت هاو اغلاط ثبتی تعقیب وتصحیح شده میتواند.

اغلاط مذکور، امکان دارد که توسط سرجمع غلط (سنجش غلط دوجانب حساب) ثبت غلط (از قلم انداختن ثبت مقابل) بقیه سنجی غلط (سنجش غلط بقایای حسابات) وغیره به میان آید.

بالاخره راپور اصلی ختم وقتی بهدف کنترول خود رسیده میتواند.

که در سنجش نتیجه (بیلانس نتیجه) وسنجش موجودات (بیلا نس موجودات) خود نتیجه را با اعداد مساوی تصدیق نماید.

یك راپور اصلی ختم طور ذیل ترتیب میشود:

الف) بیلانس مجموعی: عبارت از ترتیب وسر جمع مجموعه های تمام حسابات است که حسابات مذکور مرکب از موجودات ابتدائی وثبت های جاریه مربوطه میباشند.

ب) بیلانس بقا یای اول: ازبیلانس مجموعی بدست می آید. این بیلانس از صحت بقایای کتبی، بدون تصحیحاتی که توسط عمل موجودی ضروری میباشند، تصدیق مینماید.

ج) بیلا نس انتقا لی : (یابیلانس ثبت های مقدماتی ختم) تمام ثبت های مقدماتی ختم را که باساس نتائج عمل موجودی جهت ختم حسابات معین. مورد ضرورت اند، در بر دارد. (مثلاً استهلاکات، موجو دات اخیر، تولیدات نیمکاره وکار تمام وغیره).

د) بیلانس بقا یای دوم : ازخلاصه (جمع وهمچنان تفریق) بیلانس بقایای اول وبیلانس انتقالی بوجود میاید.

بقایای قطعی حسابات وقتی تثبیت میشود. که مساوات بیلانس بقایای دوم (دیبت وکریدت) صحت داشته باشد.

ه) دربیلانس موجودی: بقایای حسابات موجود از بیلانس بقایای دوم گرفته میشود.

درینجا سرمایه ابتدا ئی قبلاً توسط برداشت یا سرمایه گذاری

شخصی تغییر نموده است. وتفاوتیکه درمجموع بیلانس رونما میگردد. عبارت از تزئید یا تنقیص سر مایه بوده که نتیجهٔ سال مالی را نشان میدهد.

و) در بیلانس نتیجه : بقایای حسابات نتیجوی از بیلانس بقایای دوم اخذ شده وتفاوت در سر جمع این بیلانس عبارت از نتیجهٔ سال مالی یعنی مفاد یا ضرر میباشد.

34 91

شماره	حسابات	بیلانس مجموعی		بیلا نس بقایا ی اول		بیلا نس انتقالی		بیلا نس بقایای د وم		بیلا نس موجودی		بیلا نس نتیجه	
		دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت	دیبت	کریدت
۱	ماشین ها	۲۰۰۰۰۰	—	۲۰۰۰۰۰	—	—	۳۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰	—	۱۷۰۰۰۰	—	—	—
۲	تجهیزات کارگاه	۶۰۰۰۰	—	۶۰۰۰۰	—	—	۶۰۰۰	۵۴۰۰۰	—	۵۴۰۰۰	—	—	—
۳	سرمایه شخصی	—	۵۵۱۵۰۰	—	۵۵۱۵۰۰	۴۰۰۰۰	—	—	۵۱۱۵۰۰	—	۶۶۴۰۰۰	۱۵۲۵۰۰	—
٤	طلبات	۷۵۶۵۰۰	۶۲۸۵۰۰	۱۲۸۰۰۰	—	—	—	۱۲۸۰۰۰	—	۱۲۸۰۰۰	—	—	—
۵	بانک	۸٤۱۰۰۰	۶۱٤۰۰۰	۲۲۷۰۰۰	—	—	—	۲۲۷۰۰۰	—	۲۲۷۰۰۰	—	—	—
۶	کسه	۲۲۱۵۰۰	۱۵۱۵۰۰	۷۰۰۰۰	—	—	—	۷۰۰۰۰	—	۷۰۰۰۰	—	—	—
۷	حساب شخصی	٤۰۰۰۰	—	٤۰۰۰۰	—	—	٤۰۰۰۰	—	—	—	—	—	—
۸	دیون	٤۵۰۰۰۰	-۵۵۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰	—	—	—	۱۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰	—	—
۹	مواد خام	۶۲۵۰۰۰	-۵۱۰۰۰۰	۱۱۵۰۰۰	—	—	—	۱۱۵۰۰۰	—	۱۱۵۰۰۰	—	—	—
۱۰	مصارف مواد	۵۱۰۰۰۰	—	۵۱۰۰۰۰	—	—	—	۵۱۰۰۰۰	—	—	—	۵۱۰۰۰۰	—
۱۱	مزد ها	۲٤۰۰۰۰	—	۲٤۰۰۰۰	—	—	—	۲٤۰۰۰۰	—	—	—	۲٤۰۰۰۰	—
۱۲	مصارف عمومی اداری	۶۶۰۰۰	—	۶۶۰۰۰	—	—	—	۶۶۰۰۰	—	—	—	۶۶۰۰۰	—
۱۳	استهلاکات	—	—	—	—	۳۶۰۰۰	—	۳۶۰۰۰	—	—	—	۳۶۰۰۰	—
۱٤	حاصلات فروش	—	۱۰۰٤۵۰۰	—	۱۰۰٤۵۰۰	—	—	—	۱۰۰٤۵۰۰	—	—	—	۱۰۰٤۵۰۰
		٤۰۱۰۰۰۰	٤۰۱۰۰۰۰	۱۶۵۶۰۰۰	۱۶۵۶۰۰۰	۷۶۰۰۰	۷۶۰۰۰	۱۶۱۶۰۰۰	۱۶۱۶۰۰۰	۷۶٤۰۰۰	۷۶٤۰۰۰	۱۰۰٤۵۰۰	۱۰۰٤۵۰۰

سوالا ت ٤۱ ـ ٤٤ کتاب سوالا ت را تمرین نمائید

۸ ـ کتاب معامله داران:

حساب طلبات و دیون کتاب اصلی عبارت از خلاصه تمام حسابات انفرادی طلبات و دیون میباشد. البته بائیست هر یک طلب در کتاب مشتریان و هر کدام دین در کتاب ارسال کنندگان رونما گردد. که این عمل در کتاب اصلی صورت گرفته نمیتواند. زیرا توسط آن حجم حسابات مربوطه بزرگ شده وبنابرین غیر واضح خواهد شد.

باین سبب بائیست برای اجزای طلبات و دیون یک کتاب فرعی کتاب معامله داران ترتیب گردد. در کتاب معامله داران جادارد. که تمام جزئیات از قبیل اسم. محل سکونت. نوع طلب یا دین وغیره تثبیت گردد.

در ختم حسابات کتاب معامله داران (امکان دارد این ختم حسابات بصورت ماهانه. سه ماهه. شش ماهه یا سالانه باشد) باید بقایای تمام حسابات معامله دارن در یک لست یعنی، لست بقایا درج گردد.

بدیهی است که باید مجموع تمام طلبات مشتریان وسرجمع تمام دیون ارسال کنندگان بابقایای حسابات طلبات مشتریان ودیون ارسال کنندگان مطابقت داشته باشد.

کتاب معامله داران میتواند بشکل کارت نیز دایر گردد.

سوالات ٤٥ ـ ٤٨ کتاب سوالات را تمرین نمائید.

تشکیلات محاسبه مضاعف:

۱ ـ کتاب اساس:

طوریکه قبلاً در فصل ۸/ I (قاعده ثبت یا تسمیه حسابات) تشریح

شده، بائیست هـر معاملـه در کتاب اساس وکتاب اصلـی درج گـردد.

ژورنال امریـکائـی که قبلاً مورد مطالعه قرار گرفت. یك ترکیبی از کتاب اساس وکتاب اصلـی میباشد. قراریـکه قبلاً واضـح شده ژورنـال امریـکائـی میتواند محض یـک تعداد محدود حسابات را در کتاب اصلی خود بـگنجاند. پس بایـد در مـؤسسات بـزرگ، کتا ب اساس وکتاب صلـی بصورت جداگانه دایر گردد. ثبت های مرتبه از نظر ترتیب زمان در کتاب اساس، بائیست باساس ترتیب موضوع در کتاب اصلـی انتقال داده شود.

تمام معاملات (ثبت های افتتاحیه: ثبت های جاری وثبت های ختم) باساس اسناد وبه ترتیب تاریخ وار باذکر تاریخ. قاعده ثبت، نمبر سند ومبلغ در کتاب اساس درج میـگردد.

کتاب اساس میتواند با یـک ستون مبلغ (ستون اصلـی وستون قبلی) دایر گردد. اما اکثراً در عمل کتاب اساس دوستونه با ستون های دیبت وکریدت ترجیح داده میشود.

در کتاب اساس دو ستونه توسط سر جمع هر دو ستـون (ستون های دیبت وکریدت) کنترول اینـکه آیا در ثبت به سمت های کریدت ودیبت مبالغ مساوی درج شده است یانه ـ صـورت گرفتـه میتواند. خصوصاً این نـوع کتاب در قسمت ثبت هـای مجمـوعـی دارای مزیت میباشد. دریـک ستون جداگانه نمبر اسناد میتواند درج گردد.

تمام ثبت های کتاب اساس به کتاب اصلـی وهـم چنا ن کتب فرعـی

(مراجعه شود به فصل ۳ /III) انتقال داده شده ویا دو نقله میشود.

(مراجعه شود به فصل ٥/III)

بنابرین کتاب اساس تهداب تمام محاسبه میباشد.

وقتیکه امروز اسم « کتاب اساس، کتاب اصلی، کتاب فرعی وغیره» استعمال میگردد، معنی آنرا نمیدهد که حتماً از کتب مجلد بحث بعمل آید. امروز اصطلاح کتاب بکلی یک اصطلاح تاریخی شده وتنها بعضی موسسات کوچک حقیقتاً کتب محاسبوی دایر مینمایند، یعنی کتاب اساس وکتب‌اصلی بصورت مجلد ترتیب میشود. قاعدتاً مؤسسات قرون قبلی به تناسب امروز کوچک بودند وکتب ضخیم یا باریک برای گنجایش تمام ثبت های یک سال شان کفایت میکرد. اما امروز در مؤسسات بزرگ ثبت ودرج معاملات در کتب صورت نگرفته بلکه در لست های بزرگ وکارت ها صورت میگیرد.

ژورنال قاعدتاً بشکل یک لسته ترتیب شده وثبت در کتاب اصلی (برای هر حساب‌یک کارت جداگانه) بالای کارت ها صورت میگیرد.

در صورت داشتن یک تعداد زیاد حسابات، بکار بردن کارت ها در صندوق مخصوص آن، نسبت به دایر نمودن یک کتاب آسانتر میباشد. از همه اولتر حساباتیکه دارای حجم بزرگ اند، میتوانند در هر زمان طور دلخواه توسط ضم نمودن کارت جدید بزرگتر شوند. بالاخره باز هم در« محاسبه اوراق باز » از کتب محاسبوی بحث بعمل آمده میتواند. زیرا بعد از خاتمه یک سال مالی تمام اوراق بصورت کتب

در آورده شده میتواند.

در کتب مختلف تنها متن ثبت (قاعده ثبت) به الفاظ درج نگردیده بلکه نمرات حسابات مربوطه نیز درج میگردد. زیرا هر حساب دارای یک نمره معین میباشد. راجع به سیستم نمره گذاری در یک فصل آینده صحبت بعمل میاید.

ذیلاً یک صفحهٔ از کتاب اساس یک ستونه بصورت مثال نشان داده میشود:

کتاب اساس برای ماه حمل ۱۳۴۸

روز	سند	قاعده ثبت	ستون کنترول	افغانی	افغانی
۲	موجود ابتدائی /I/۱/۱	**۱ ـ ثبت های افتتاحیه**			
		۵ حساب از حساب بیلانس افتتاحیه	۹۹۸		
		تجهیزات	۰۳	۱۰۰۰۰ ـ	
		موجود مواد	۳۰	۸۵۰۰۰ ـ	
		طلبات	۱۴	۲۴۴۰۰۰ ـ	
		بانک	۱۱۳	۸۲۰۰۰ ـ	
		کسه	۱۰	۳۲۲۰۰۰ ـ	۷۱۳۵۰۰ ـ
۲	**موجودات ابتدائی /I/۱**	حساب بیلانس افتتاحیه از ۲ حساب	۹۹۸		
		سرمایه شخصی	۰۷	۵۷۲۰۰۰ ـ	
		دیون	۱۶	۱۴۱۵۰۰ ـ	۷۱۳۵۰۰ ـ
۴	سند /I/	**ثبت های جاریه**			
		دیون از بانک	۱۶/۱۱۳		
		حواله بانکی به اسداله ـ هرات	۱۶۰۹ ك م		۴۰۰۰۰ ـ
۵	**صورت حساب وارده /I/۱**	**مواد خام از دیون**	۳۰/۱۶		
		صورت حساب عبدالوکیل ـ مزارشریف	۱۶۱۵ ك م		۱۵۰۰۰ ـ
۶	صورت حساب صادره /I/۱	**طلبات از دو حساب**	۱۴/۸۳+۸۸۳		
		از فروش امتعه		۸۵۰۰۰ ـ	
		از ترانسپورت باربندی		۱۲۰۰ ـ	
		صورت حساب صادره محراب الدین ـ کابل	۱۴۳۸ ك م		۸۶۲۰۰ ـ
۶	صورت حساب صادره I/۲	حساب شخصی از فروش امتعه	**۱۹۷/۸۳**		
		برداشت **امتعه تکمیل شده**			۱۲۵۰ ـ
۷	سند کسه I/۳	کسه از طلبات	۱۰/۱۴		
		پرداخت نقدی به غلام ایشان ـ قندهار	۱۴۹۸ ك م		۱۰۵۰۰ ـ
۷	سند کسه I/۳	مصارف دفتر از کسه	۴۷۶/۱۰		
		خرید نقدی لوازم دفتر			۲۵۵۰ ـ
۷	صورت حساب صادره I/۲	**طلبات از فروش امتعه**	۱۴/۸۳		
		صورت حساب صادره ـ خادم ـ استالف	۱۴۲۷ ك م		۲۱۳۸۰ ـ
					۱۸۶۸۸۰ ـ

مثال ذیل یك صفحه از کتاب اساس دوستونه را نشان میدهد :

کتاب اساس برای ماه حمل ۱۳۴۸

روز	سند	قاعده ثبت	ستون کنترول	افغانی دیبت	افغانی کریدت
۲	موجود ابتدائی /I/ ۱	ه حساب از حساب بیلانس افتتاحیه	۹۹۸		
		تجهیزات اداره	۰۳	۵۶۰۰۰ -	
		موجود مواد	۳۰	۸۵۰۰ -	
		طلبات	۱۴	۲۴۴۰۰۰ -	
		بانک	۱۱۳	۸۲۰۰۰ -	
		کسه	۱۰	۳۲۳۰۰۰ -	
				۷۱۳۵۰۰ -	
۲	موجود ابتدائی I/ ۱	حساب بیلانس افتتاحیه از دو حساب	۹۹۸		
		سرمایه شخصی	۰۷		۵۷۲۰۰۰ -
		دیون	۱۶		۱۴۱۵۰۰ -
		ثبت های ختم			۷۱۳۵۰۰ -
۴	سند /I/ ۱	دیون از بانک	۱۶/۱۱۳	۵۰۰۰۰ -	
		حواله به اسداله ـ هرات	۱۶۰۹ کم		۵۰۰۰۰ -
۵	صورت حساب وارده / I / ۱	مواد خام از دیون	۳۰/۱۶	۱۵۰۰۰ -	
		صورت‌حساب وارده از عبدالوکیل ـ مزارشریف	۱۶۱۵ کم		۱۵۰۰۰ -
۶	صورت‌حساب صادره / I / ۱	طلبات از دو حساب	۱۴	۸۶۲۰۰ -	
		از فروش امتعه	۸۳		۸۵۰۰۰ -
		از باربندی وترانسپورت	۸۸۳		۱۲۰۰ -
۶	صورت حساب صادره /I/ ۲	حساب شخصی از فروش امتعه	۱۹۷	۱۲۵۰ -	
		برداشت اموال تولید شده	۸۳		۱۲۵۰ -
۷	سند کسه /I/ ۲	کسه از طلبات	۱۰/۱۴	۱۰۵۰۰ -	
		پرداخت نقدی به غلام ایشان ـ قندهار	۱۴۹۳ کم		۱۰۵۰۰ -
۷	سند کسه /I/ ۳	مصارف دفتر از کسه	۴۷۶	۲۲۵۰ -	
		خرید نقدی لوازم دفتر	۱۰		۲۲۵۰ -
۷	صورت حساب‌صادره /I/ ۱	طلبات از فروش امتعه	۱۴	۲۱۳۸۰ -	
		صورت حساب صادره خادم ـ استالف	۸۳		۲۱۳۸۰ -
				۱۸۶۸۸۰ -	۱۸۶۸۸۰ -

۲) کتاب اصلی :

معاملات از کتاب اساس بهریك از حسابات اشیاء به ثبت میرسد. وبصورت خلاصه تمام حسابات اشیا یک تصویر دقیقی راجع به وضعیت دارائی و نتیجه مؤسسات نشان میدهد. این حسابات مهمترین حصه محاسبه بوده بنابرین کتابیکه حاوی حسابات اشیا است، کتاب اصلی نام دارد.

۳) کتب فرعی :

در کتاب اصلی دارائی وقروض موسسه همچنان تغییرات آنها از نظر ارزش نشان داده شده وسنجش مقداری و انفرادی آن مدنظر گرفته نمیشود. مثلاً در حساب مواد خام بدون در نظر گرفتن قیمت هر یک از انواع ومقدار مواد خام موجود. قیمت مجموعی آن گرفته‌شده‌میتوانند. اما ضروریست که در هر زمان جزئیات آن نیز بصورت دقیق تثبیت شده بتواند که این وظیفه را کتب فرعی به عهده میگیرند.

اینک مهمترین کتب فرعی ذیلاً تشریح میشود:

الف) کتب معامله داران (مراجعه شود به صفحهء ۳۷)

کتاب معامله داران میتواند در صورت ضرورت بیک کتاب مشتریان ویک کتاب ارسال کنندگان تقسیم گردد.

ب) کتب امتعه:

در مؤسسات بزرگ نیز جهت انواع مختلف امتعه وهمچنان مواد خام، محرکه ومعاونه یاتولیدات کارتمام و نیمکاره دایرنمودن کتب مختلف فرعی ضروری بوده، که این محاسبه بنام محاسبه تحویلخانه نیز یاد میشود. برای هر یک انواع امتعه یک کارت (کارت تحویلخانه) ترتیب میگردد. که در آن مقدار دارائی بصورت دقیق رو نما شده میتواند. و دخول و خروج در ستون های جداگانه ثبت میگردد.

نمونه یک کارت تحویلخانه:

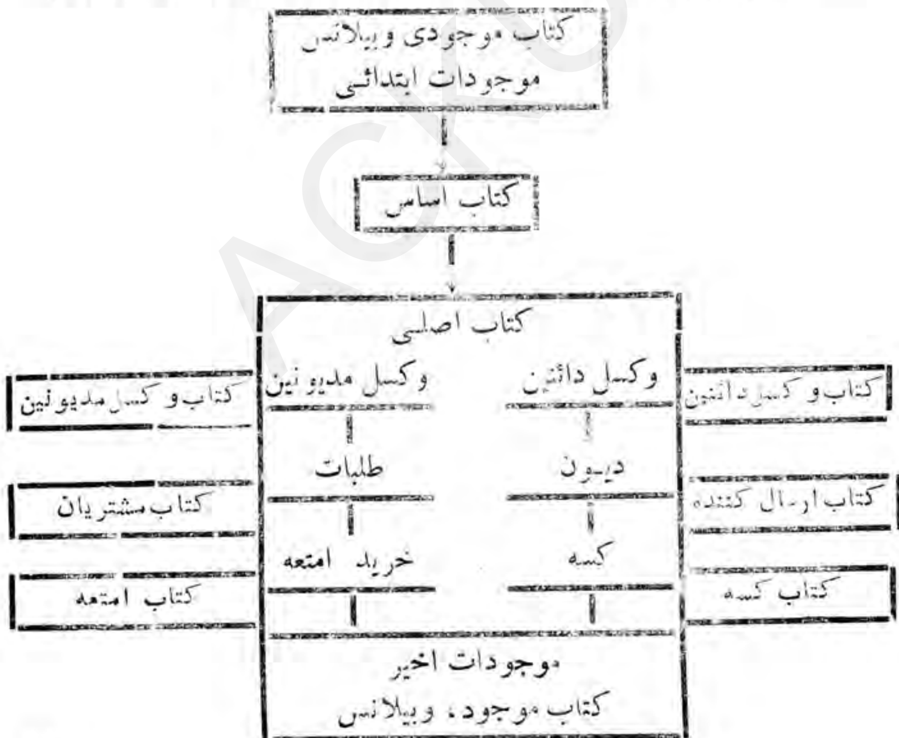
نوع امتعه: گروپ برق ـ اسرام ـ ٦٠وات
موجود آهنین: ٢٠٠

ملاحظات	قیمت خرید فی عدد افغانی	موجود	خروج	دخول	معامله	تاریخ
-	٢٠_	٥١٣	-	-	موجود	٢/١/٤٩
٣٣٥٧/١٦٠٣	٢٠_	١٠١٣	-	٥٠٠	صورت حساب وارده ١٨٠٧	٧/١/٤٩
٤٧٦٧/٣٣٥٧	٢٠_	٩١٣	١٠٠_		تسلیمی به کارگاه تولیدی نمبر ٣	١٠/١/٤٩
						١٣/١/٤٩

ج)سایر کتب فرعی :

نظر به ضرورت . شده میتواند که کتب دیگر نیز دایر گردد : مثلاً یک کتاب وکسل مدیونین ، یک کتاب وکسل دائنین و یک کتاب کسه . درینجا از کتب فرعی در چوکات حسابات موجود سخن رانده شد و بدیهی است که هر یک از حسابات نتیجوی (مراجعه شود به فصل ۱۰/ I صفحه ۲۲) بحیث کتب فرعی دایر شده میتواند که بطور مثال از حساب مزد ها ومعاشات نام میبریم :

در یک مؤسسه بزرگ تعداد کثیر گیرندگان مزد ومعاش ، دایر کردن یک کتاب فرعی ویا همچنان یک شعبه محاسبه مزد را ضروری میسازد. شکل ذیل نشان میدهد که چگونه کتب جداگانه باهم ارتباط دارند:

۴) اسناد :

یک محاسب در جریان کار عملی معاملات را به صورت معاملات توضیح شده ثبت نکرده، بلکه باساس اسناد ثبت مینماید. تااکنون در مجموع سوالات متعلق باین کتاب، متن سوالات جای اسناد را گرفته بود ودر آینده نیز باید به عوض اسناد متن سوال آورده شود. زیرا اگر برای هر سوال یک مجموعه اسناد بصورت جداگانه طبع گردد، بسیار کسل کننده خواهد شد.

در جریان محاسبه عملی باید جهت هر ثبت مضاعف یک سند موجود باشد.

بنابرین یک قاعده محاسبوی معمولی چنین است :

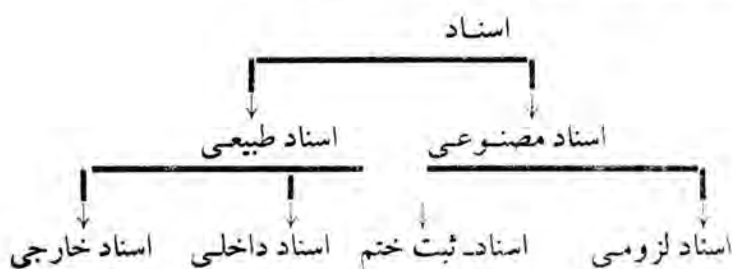
هیچ ثبت بدون سند نیست ←

الف)انواع سند :

در محاسبه، اسناد عبارت از رونوشت واساسات تحریری اند که راجع بیک معامله وهمچنان راجع به سبب ونوع ثبت ، به محاسب معلومات میدهد .

بر علاوه یک سند کرکتر یک (Dokument) ورقه قانونی را داشته ودر محاکم دارای قدرت اثبات میباشد.

اسناد مختلف را میتوان طـور ذیـل تقسیم کرد:

الف الف) اسناد طبیعی:

یـک قسمت زیاد اسناد بحیث نتیجه طبیعی معاملات باموسسات دیگر بـوجود مـی آید مثلاً صورت حساب وارده وصادره، رسیدات، بـار نامه، آویز های بانکی ـ چک، وکسل، سند تسلیمی اموال وغیـره.

ب ب) اسناد مصنوعی:

یـک قسمت کم اسناد بصورت اجباری ویا طبیعی بـوجود نیامده بلـکه باید بصورت مصنوعی ترتیب گردد بطـور مثال:

ج ج) اسناد ختـم:

خصوصـاً د ر ثبت های مقدماتـی وثبت های قطعی ختـم با ید جهـت هر ثبت اسناد مصنوعـی مناسب ترتیب گردد، زیرا برای ختم نیز قاعده «هیچ ثبت بدون سند نیست» معتبـر است.

د د) اسناد داخلـی:

در بسیاری از ثبت های معاملات هیچ کدام سند خارجـی بـه میـان نیامده. بلـکه در خود تصدی یـک سند بحیث سند داخلی صادر میگردد.

بر خلاف اسناد مصنوعی، اسناد داخلی نیز بصورت اجباری بوجود می آیند (مثلاً سند تسلیمی اموال، نقل های صورت حساب وارده وغیره) و عملاً جهت یک ثبت ترتیب نمیگردند.

ه ه) اسناد لزومی

در صورتیکه یک سند خارجی مفقود گردد، مشکلات فقدان سند جهت اجرای ثبت بوجود می آید وازین جهت برای جبران آن باید یک سند لزومی صادر گردد.

ب) مراحل کاراسناد:

اسناد را ، جهت تمیز ساختن شان، بانمره مسلسل نمره گذاری میکنند.

در مؤسسات کوچکی که درآنها اسناد زیاد بوجود نمی آید، این نمره گذاری بدون مدنظر گرفتن نوع سند اجرا گردیده ونمره گذاری مذکور بصورت تاریخ وار صورتمیگیرد.

در مؤسسات بزرگی که در آنها روزانه یک تعداد زیاد اسناد بوجود می آید، اسناد نظر به نوع خود گروپ بندی میگردد مثلا" بهاسناد کسه، اسناد بانک، صورت حساب وارده صورتحساب صادره وغیره. برای هریک از انواع سند قبل، ازنمبر آن یک حرف مشخص داده میشود. همچنان ماهها میتوانند توسط نمرات جداگانه واضح شوند.

مثال :

ك = سند كسه.	ص و = صورت حساب وارده .
ب = سند بانک.	ص ص= صورت حساب صادره وغیره .

I = ماه حمل . III = جوزا .

II = ماه ثور . IV = سرطان وغیره .

نمرات مذکور بصورت ذیل نشان داده میشوند:

II/٤٩٤ ك -١٣٩/ VII ص و -١٠١٦/ XII ص‌ص-٦٢٣/٧ب وغیره.

بصورت عموم در جریان کار عملی ثبت قابل اجراء بالای خود سند بصورت قبلی ترتیب میگردد. تصمیم اینکه، چطور یک معامله باید به ثبت برسد، در اثنای ثبت اتخاذ نگردیده ، بلکه این تصمیم توسط تعیین قبلی حسابات اتخاذ میگردد.

اکثراً یک محاسب با تجربه (تعین کننده حسابات) قاعده ثبت را بالای سند مینویسد . قاعدتاً از یک تاپهٔ ثبت (تاپه تعین کنندهٔ حسابات) استفاده میگردد که در آن قاعده ثبت نوشته میشود.

مثال : تعین قبلی حسابات توسط تاپه ثبت :

ثبت شد	مبلغ کریدت	مبلغ دبیت	حساب
عبداله		٢٦٠٠٠	١٠
عبداله	٢٦٠٠٠		١٤٠٩

ستون اخیر طرف راست که‌محاسب بایدد‌رآن‌امضای‌خودرا درج نماید، قابل توجه میباشد، زیرا در وقت کنترول تثبیت شده میتواند که‌کدام شخص ثبت متذکره را اجراء کرده است زیرا اگر توجه شود در یک مؤسسه بزرگ محاسبین زیاد جهت پیشبرد امور کتب فرعی بیشمار مسؤلیت دارند، وامکان پذیر است که ثبت دیبیتی از جانب

یک محاسب وسمت کریدتی از جانب دیگری صورت بگیرد.
ستون افقی‌سوم در تاپهٔ ثبت‌فوق میتواندر یک قاعده‌ثبت مجموعی (مراجعه شود به7/I) مورد استفاده قرار گیرد.

برای اینکه یک ثبت دو بارصورت نگیرد ووضاحت آن از بین نرود. باید قبلاً در هر مؤسسه بحیث یک قاعده مجموعی تثبیت گردد ، که کدام اسناد بحیث اساس ثبت باید مورد استفاده قرار گیرد» زیرا اکثراً در یک معامله تعداد زیاد اسناد بوجود می آید.

این مثال را فرض میکنیم « فروش امتعه بصورت قرض» :

دراینجا جبراً اسناد زیاد بوجود می‌آید. بار نامه ، اصل صورت حساب صادره ونقل های جداگانه صورت حساب.

بعد از ثبت، اسناد نظر به نوع ونمبر ترتیب شده ، در کارتن ها قید گردیده ودر آر شیف حفظ میگردد. اسناد محض بحیث اساس ثبت جهت محاسبه نبوده بلکه در دعوی نیز دلیل قاطع اثبات شده میتواند.

ازینکه در ماده ۷۳ قانون تجارت افغانستان دستور داده میشود که تمام کتب محاسبوی از تاریخ ثبت نهائی الی ۱۵ سال حفظ گردند چنین نتیجه گرفته میشود که اسناد باید نیز برای همان‌مدت محافظه گردند.

٥) اشکال محاسبه مضاعف :

الف) محاسبهٔ انتقالی:

ضرورت دایر نمودن کتاب اساس وکتاب اصلی در فصل ۱ ـ ۲ـ قبلاً بصورت‌مفصل تشریح‌شد. ازمحاسبه انتقالی وقتی‌سخن رانده میشود

که اقلام محاسبوی از کتاب اساس به کتاب اصلی (حسابات انفرادی) انتقال داده شود.

پس نظر به اینکه چطور کتب اساس به کتب فرعی خود تقسیم‌شده یا اینکه در بین کتب اساس وکتاب اصلی یک ژور نال مجموعی داخل‌شده‌انواع زیادمحاسبه انتقالی به وجود میاید. هر یک‌از انواع محاسبه اسم خود را از ملت های مختلف اروپا گرفته است، اما این نام گذاری چنین معنی نمیدهد که بطور مثال امروز در ایتالیا محاسبه ایتالوی ویا در فرانسه محاسبه فرانسوی مستعمل است . این نام گزاری تنها باین معنی اشاره میکند که انواع معین محاسبه اصلا" در ابتدا در ممالکی استعمال شده که امروز بنام آنها مسمی هستند.

محاسبهٔ ایتالوی: قدیم ترین وساده ترین‌نوع محاسبه‌مضاعف میباشد درین محاسبه محض یک کتاب اساس ویک کتاب اصلی وجود دارد

محاسبه توسعه یافته ایتالوی: دوکتاب اساس‌یعنی یک روزنامچه و یک کتاب کسه را شناخته که هر دو در کتاب اصلی انتقال داده‌میشود

در محاسبه آلمانی مستقیماً ازکتب اساس به‌کتاب اصلی انتقال‌صورت نگرفته بلکه در بین آنهایک ژورنال‌مجموعی‌نیز داخل میگردد. این کتاب تمام ثبت های هم نوع را طوری خلاصه میکند که ماهانه بصورت مجموعی در دیبت یا کریدت یک حساب کتاب اصلی قابل انتقال اند .

محاسبه فرانسوی : کتب اساس را زیاد تر تقسیم مینماید.

درینجا بر علاوه کتاب اساس، کتب دیگری از قبیل کتاب چک ـ کتاب اسناد بهادار . کتاب اسعار وکتاب وکسل نیز وجود دارد.

ب) محاسبه دو نقله :

تمام انواع محاسبات انتقالی دارای اضراری میباشند: که حین انتقال در آنها باسانی غلطی رخ میدهد. این غلطی ها در وقت ختم . تطبیق کتاب اساس وکتاب اصلی را که سبب ضیاع وقت زیاد میشود. ضروری میسازد . بنا برین امروز در تمام جهان محاسبه دونقله مروج شده است. دربین ورق کتاب اساس واوراق کتب اصلی (کارت حسابات) کاغذکاربن گذاشته شده وعملیهء ثبت دونقله میشود. باین ذریعه محض از غلطی انتقالی جلوگیری نشده بلکه در جریان کار از معقولیت نیز کار گرفته شده ومناصفه وقت صرفه میشود.

قاعدتاً ثبت اصلی در کارت حسابی صورت میگیرد . اما امکان آن نیز وجود دارد که ثبت اصلی در ورقهء کتاب اساس اجرا گردیده و نقل آن در کارت حسابی صورت گیرد. محض یک تعداد قلیل مؤسسات باساس متود اخیر عمل میکنند. تمام مؤسساتیکه در افغانستان محاسبه ـ دو نقله را دایر نموده اند ثبت اصلی را در کارت حسابی ونقل آنرا در کتاب اساس میگیرند.

بدیهی است که هر یک از ستون های ورقه حساب وورقه کتاب اساس باید طوری ترتیب شده باشند که بصورت دقیق بالای یکدیگر

تطبیق شوند. ساده‌ترین نوع محاسبه‌دونقله عبارت ازسیستم یک ستونه میباشد . ورقه کتاب اساس وکارت حساب هر کدام یک یك ستون برای دیبت وکریدت دارند. که‌در آن تمام مبالغ جهت حسابا ت اشخاص واشیاء درج مـیگردند.

مضار این سیستم درین است که در وقت ختم تنها یک سرجمع عمومی بدست آمده ودر باره بقایای بسیار مهم حسابات طلبات وديون معلومات داده نمیتواند.

بنابرین امروز اکثراً از سیستم سه ستونه استفـاده میـگردد .

درینجا ورقه کتاب اساس و، ورقه‌حساب حاوی‌سه‌ستون برای‌مشتریان. ارسال کننده گان وحسابات اشیأ بـوده که هر کدام دارای دیبت وکریدت میباشند . هر یک از انـواع حسابات رنگ مخصوص ویا حاشیهء رنگه مخصوص دارند.

هر ثبت باید دوبار صورت گیرد :

یک بار به سمت دیبت وبار دیگر به جانب کریدت .

مثال ذیل بصورت واضع تری موضوع را تشریح مینماید.

مؤسسه ما امتعه را بالای مؤسسه محمد صدیق بصورت قرض به‌فروش میرساند.

ما ، دربالای کارت مشتری محمد صدیق به سمت دیبت ثبت کرده که درعین‌زمان به دیبت ستون‌مشتریان ورقه کتاب‌اساس کا پی‌میشود. بعداً باردوم عین عملیه‌را درسطر دیگر صفحه کتاب اساس‌ثبت کرده‌درحالیکه

ثبت کریدتی بالای فروش امتعه‌دو (نقله) میشود.

ورقهٔ کتاب اساس وکارت حساب بالای یک صفحهٔ ثبت گذاشته شده وحاشیه آن در صفحهٔ ثبت قید میگردد. تا اینکه اوراق در حین ثبت از محل خود بیجا نگردند.

بعد از ثبت کارت حساب در یک صندوق کارت ها گذاشته شده واوراق کتاب اساس بعد از تکمیل آن در یک دوسیه بصورت مسلسل جمع میگردند.

کتاب اساس		ماه ثور					
تاریخ	متن	مشتریان		ارسال کننده گان		حسابات اشیا	
		دیبیت	کریدت	دیبیت	کریدت	دیبیت	کریدت
		افغانی	افغانی	افغانی	افغانی	افغانی	افغانی
۲	صورت حساب صادره ۰۱۷/۸ به محمد صدیق	۳۵۲۰					
۲	صورت حساب صادره ۰۱۷/۸ به محمد صدیق						۳۵۲۰-

محمد صدیق کابل ـ جاده میوند ۸۰							
تاریخ	متن	مشتریان		ارسال کنند گان		حسابات اشیا	
		دیبیت	کریدت	دیبیت	کریدت	دیبیت	کریدت
		افغانی	افغانی	افغانی	افغانی	افغانی	افغانی
۲	صورت حساب صادره ۰۱۷/۸ به محمد صدیق	۳۵۲۰					

حساب فروش امتعه							
تاریخ	متن	مشتریان		ارسال کنند گان		حسابات اشیا	
		دیبیت	کریدت	کریدت	دیبیت	دیبیت	کریدت
		افغانی	افغانی	افغانی	افغانی	افغانی	افغانی
۲	صورت حساب صادره ۰۱۷/۸ محمد صدیق						۳۵۲۰

یك تعداد سوالات کتب سوالات را که تا اکنون بالای حسابات T ثبت شده تمرین نمایید.

۱۷ ـ محاسبه صنعتی باساس چوکات حسابی.

۱ ـ مفاهیم اساسی حسابداری صنعتی .

الف) مصارف انفرادی ومصارف مشترك .

تحت‌عنوان‌مصارف تمام کاهش ارزش امتعه وخدماتی محسوب میشود. که جهت‌بوجود آوردن فعالیت تولیدی خدمت میکند.

مصارف به معنی‌پرداخت نبوده وبا مخارج نیز تفاوت‌دارد. بطورمثال: پرداخت جهت تهیهء تیل محروقاتی‌هنوز از جمله مصارف شمرده نشده اما تنها وقتیکه‌تیل‌مذکور به‌مصرف‌میرسد میتوان از مصارف‌سخن راند.

تحت عنوان مخارج تمام کاهش ارزش یک تصدی‌دانسته میشود. حتی آن مخارجی که‌جهت هدف اصلی مؤسسه بکار نمیرود.مثلا : اعانه به سره میاشت نیز یک خرج بوده و درینجا از مصارف سخن رانده نمیشود.

مصارف به دو گروپ بزرگ تقسیم میشود :

مصارف‌انفرادی(مصارف‌مستقیم)ومصارف‌مشترك(مصارف‌غیرمستقیم)

مصارف انفرادی: (یا مصارف‌مستقیم) عبارت‌از تمام مصارفی‌است؛ که بالای فی واحد بصورت مستقیم تصادف نموده و بصورت دقیق معین شده بتواند.

باین نوع مصارف سه‌گروپ ذیل تعلق میگیرد .

الف الف) مواد تکمیلی؛

ب ب) مزد های تکمیلی .

ج ج) مصارف خاص انفرادی

مربوطه به الف الف) مواد تکمیلی عبارت از آن مواد خامی است که جهت تکمیل یک واحد معین تولید و یا یک سفارش معین به مصرف میرسد. این مصارف بعد از مرحلهٔ ابتدائی تولید و کار بعدی آن یک حصه مهم تولیدات کار تمام را احتوا میکند. مثلاً پشم و پنبه در صنایع نساجی. و چوب در صنایع موبل سازی.

مربوطه به ب ب) همچنان مزد های تکمیلی عبارت از آن مزدها ئی اند. که برای واحد معین تولید یا سفارش معین بصورت مستقیم قابل سنجش باشد. اساسات در اینجا عبارت؛ از لست مزدها لست مفصل مصارف اجزای تکمیلی فی واحد تولید. و لست های سنجشی سفارشات میباشد.

مربوطه به ج ج) تحت عنوان مصارف خاص انفرادی غیر از موادو مزد های تکمیلی تمام مصارفی فهمیده میشود که بالای یک واحد معین تولید و یا یک سفارش معین سنجش شده میتواند زیرا این ها نیز بصورت دقیق تثبیت شده میتوانند.

تقسیمات این مصارف چنین است:

مصارف خاص انفرادی تکمیلی:

(مثلاً مصارف خاصیکه قبل از یک تولید معین جهت ترکیب تشکل و تهیهء مقدمات کار برای آن تولید صورت میگیرد.

مزد کارگران خارجی ـ مصارف مونتاژ) و

،صارف خاص انفرادی فروش .

(مثلاً مصارف خاص ترانسپورت؛ مصارف خاص بار جامه، حق‌العمل نماینده فروش ومالیات بر فروش).

مصارف مشترك (یا مصارف غیرمستقیم) عبارت از تمام مصارفی اند که بصورت مستقیم بالای فی واحد سنجش شده نمیتواند .

مصارف مشترك مهم عبارتند از :

الف الف) مزدمعاونه.

ب ب) معاشات .

ج ج) مواد معاونه

د د) مواد محرکه .

مربوط به الف الف(مزد های معاونه (یا مصارف مشترك مزد) عبارت ازآن مصارف کارمیباشند که بالای فی واحد تولید یا سفارش بصورت مستقیم سنجش شدد نمیتوانند (مثلاً مزد دربان، چوکی دار، آتش‌کار انواع مختلف کارگر کمکی وکارگران تحویلخانه) .

مربوط به ب ب) معاشات‌عبارت از تمام تادیات ماهوار برای مستخدمین اداری وتخنیکی میباشد (مثلاً آمر شعبه، انجنیر، میخانیك وباشی).
مربوطه به‌ب ب)معاشات عبارت از تمام تادیات ماهوار برای مستخدمین اداری وتخنیکی میباشدمثلاً آمرشعبه ـ انجنیر ـ میخانیك‌و با شی)
مربوط به ج ج) مواد معاونه عبارت از موادی اند که جهت کارهای قبلی (Bearbeltung) و بعدی (Verarbeitung) تکمیل بکاربرده شده وقسمت مهم تولیدرا تشکیل نمی‌دهد .مثلاً میخ ـ پیچ ـ ، تگ ـ جلا وغیره

مربوطه به د د) مواد محرکه عبارت از موادی اند که وسایل کارگاه وماشین ها را بحرکت میاندازند.(مثلاً ذغال ، برق. بخار آب وا نواع مختلف مواد پاك کاری).

برعلاوه مصارف مشترك متذکره انواع زیاد دیگر آن ، نظر به نوع وبزرگی یک کارگاه ، نیز وجود دارد. یک تعداد آنها عبارتند از مصارف اجتماعی مالیات فعالیتگاه. مصارف اشتهار. کرایه، استهلاکات و مصارف حقوقی.

ب حامل مصرف :

هر تولید صنعتی با استخراج یا خرید مواد خام آغاز میابد. این مواد استخراج شده و یا خریدگی جمعاً با مواد محرکه ومعاونه مرحلهء نیمه تکمیل را گذشتانده بالاخره به مواد تکمیل شده تبدیل میشود .

تولیدات نیم کاره عبارت از آن واحد کار است که هنوز تمام عملیات تولیدی را گذشتانده. نباشند . درینجا اگر مواد خام جدیداً تحت کار گرفته شده یا اینکه نزدیک به آخرین مرحله تولید باشد. در هر دو صورت از تولیدات نیم کاره سخن رانده میشود .

تولیدات کارتمام: عبارت از آن تولیداتی اند که به هیچ وجه بکار ابتدائی یا بعدی ضرورت نداشته باشند. تولیدات کار تمام آماده برای فروش میباشند. این آماده برای فروش را نباید باآماده برای استهلاك مساوی شناخت. آماده برای استهلاك، به معنی نزدیک آن، آن تولیداتی است که به مستهلکین داده شده بتواند. اکثراً تولیدات کارتمام یک فعالیتگاه

موادخام فعالیتگاه دیگر را تشکیل میدهند. زیرا در فابریکهٔ دومی بالای آن کار بعدی صورت میگیرد.

باین اساس «حامل مصرف» عبارت از تولیداتی است که فروش شده بتوانند.

فعالیتهای تولیدی داخلی مؤسسه مثلاً دستگاهائی که از طرف خود مؤسسه تولید شده آلات کار وانرژی ایکه از طرف خود مؤسسه استحصال گردیده نیز حامل مصرف میباشد.

۲)چوکات حسابی وپلان حسابی فعالیتگا های صنعتی :

همواره مؤسسات زیاد صنعتی افغانی جهت تنظیم حسابات خود از چوکات حسابی که به ده کلاس تقسیم شده استفاده میکنند. این چوکات حسابی از چوکات حسابی آلمانی با در نظر گرفتن شرایط افغانستان با اندك تغییر ساخته شده است. انستیتوت اداره صنعت وهمچنان پوهنځی اقتصاد پوهنتون کابل باساس چوکات حسابی افغانی که ذیلاً تشریح میشود تدریس مینمایند.

در سابق حسابات نظر به جریان معاملات ترتیب شده وبصورت مسلسل نمره گذاری میشد. وهر تصدی حسابات خود را نظر به سیستم های جداگانه نمره گذاری میکردند. یک معلومات واضح راجع به مفاد خالص وغیر خالص، مصارف تولیدی وتمام‌شد. ویا در باره انواع مصارف. مواضع مصرف وحامل مصرف موجود نبود. بنابرین یک نظام مکمل تمام حسابات باساس یک سیستم واحد ضروری دیده‌میشد.

که این نوع یک ترکیب (سیستم منظم حسابات) را بنام چوکات حسابی یاد میکنند.

چوکات حسابی باساس سیستم اعشاری بنا شده و به ده کلاس حسابی تقسیم میشود. ترتیب کلاسهای حسابی باساس پرنسیپ تقسیمات مراحل تولیدی صورت میگیرد. هر مؤسسه در مرحلهٔ اول جهت آغاز تولیدات خود به زمین، عمارت وماشین ضرورت دارد. که برای هر یک ازآنها باید کارت حسابی ترتیب گردد. حسابات متذکره وغیره حسابات مشابه آن در یک کلاس خلاصه میگردد.

یک مؤسسه به پول نقد، دارائی در بانک وغیره ضرورت داشته. که حسابات مربوط به آنها دریک کلاس حسابی دیگر جمع میگردند. بعداً مواد خام معاونه ومحرکه خریداری گردیده. که حسابات آنها دارای کلاس جداگانه میباشند.

در جریان تولید انواع مصارف بوجود میاید که سبب بوجود آمدن حسابات مصارف در کلاس جداگانه میشوند. بالاخره تولیدات کار تمام ونیم کاره بوجود میایند که اینها نیز یک کلاس جداگانه را حایز میشوند. بعد از عملیات تولیدی ، تولیدات کارتمام بفروش میرسند. کـه برای عملیات فروش نیز نظر به ضرورت حسابات زیادی ترتیب میگردد. که در یک کلاس جداگانه یکجامیشوند. اخیراً باید مفاد دریافت گردد. تمام حسابات قید گردیده وبیلانس ترتیب میشود. که برای این مقصد تمام انواع حسابات در یک کلاس مخصوص جا میگیرند.

باین ذریعه جریان نورمال تولیدی در ظرف یک سال خاتمه پیدا میکند. کلاس های حسابی دیگر نیز در این جریان داخل میگردد.

هر یک از کلاس های حسابی دارای اسما و محتویات ذیل میبا شد.

کلاس صفر: حسابات آرام یا حسابات دارائی ثابت و سر مایه:

درینجا از دارائی های ثابت طویل المدت مانند زمین، عمارت ماشین ها، وسایل ترانسپورتی، تجهیزات وغیره بحث بعمل میاید.

همچنان طلبات واشتراکات طویل المدت. دیون طویل المدت واز همه اولتر سرمایهٔ شخصی وغیره ذخایر به این کلاس تعلق میگیرند.

کلاس ۱: حسابات مالی:

این کلاس تمام معاملات پولی وکریدتی قصیر المدت را احتوا میکند. (قاعدتاً کمتر از یک سال (مثلاً کسه و بانک) طلبات مشتریان. طلبات متفرقه. دیون باساس ارسال اموال ودیون متفرقه.

کلاس ۲: حسابات تحدیدی:

درین کلاس تمام مخارج وحاصلاتی ثبت میگردند که بافعالیت اصلی فعالیتگاه سرو کار نداشته باشند. مثلاً مخارج فوق العادهٔ خارج فعالیتگاه. مخارج سود. مالیات حاصلات. حاصلات ومخارج خانه وزمین. حاصلات فوق العاده خارج فعالیتگاه. حاصلات سود. ترمیمات بزرگ و تاسیسات تحت تعمیر. تفاوت قیم وغیره حسابات تحدیدی.

کلاس ۳: حسابات مواد خام معاونه ومحرکه:

باین کلاس از همه اولتر مواد خام. معاونه ومحرکه که در مؤسسهٔ

جهت تـولید بـکار میروند تعلق میـگیرند.

کلاس ٤ : حسابات انـواع مصارف :

این کلاس در محاسبه تنها یـکـی از مهمتـرین کلاسها نبـوده بلـکه از مشـکلترین کلاسها نیز میباشد. قیمتهای این کلاس برای سنجش مصارف احصائیه وپلان وبرای مقایسه فعالیتـگاه ها استعمال شده وبنابـرین یـك تثبیت وتجزیهٔ محتاطانه تمام مصارف ضروری میباشد.

بحیث گروپهای حسابی خاص :

مزد های تـکمیلی ، مزدهای معاونه. معاشات ،مخارج اجتماعـی مـواد معاونه ومحرکه. بـرق ، گاز ، آب ، استهلاکات ، تـرمیمات مالیات محصول ، حق‌الاشتراك بیمه ، مصارف خاص انفرادی دایر میـگـردند.

کلاس ٥ : حسابات سنجشـی :

ورقهٔ سنجش فعالیتـگاه که بعداً تشریح میشود. مصارف مشترك را به کمك کلید تقسیم مصارف‌بالای مصارف انفرادی علاوه‌میـکند. که با ساس آن حسابات سنجشـی ، از قبیـل مصارف سنجشـی انفـرادی ، مصارف سنجشـی‌مزد های تـکمیلی ، مصارف سنجشـی مشترك تـکمیلی ، مصارف سنجشـی مشترك مـواد . مصارف مشترك سنجشـی مشترك اداری ومصارف سنجشـی مشترك فروش بـوجود میاید. در صورتیـکه از ورقهٔ سنجش فعالیتـگاه استفاده نشود. کلاس پنج آزاد باقـی میماند .

کلاس ٦ :

کلاس٦ درسنجش‌محاسبوی موضع مصرف بارتباط کلاس آزاد پنج

تخصیص داده میشود . ودر صورتیکه سنجش موضع مصرف درمحاسبه داخل گردد. کلاسهای ٥ و ٦ برایش تعیین شده است .

کلاس ٧ : حسابات تولیدات نیم کاره وکار تمام:

درین کلاس عمدتاً حسابات تولیدات نیم کاره وکار تمام دایر میگردد. برعلاوه درین جادستگاهاوآلات کاریکه در خودمؤسسه تولیدشده، حصه های تولیدات خود مؤسسه وترمیمات بزرگ که سبب بلندبردن ارزش میشود، به‌ثبت میرسد .

کلاس ٨ : حسابات فروش :

این کلاس برای تولیدات کارتمام فروش شده، فروشات مواد ردی وبیکاره فروشات امتعهٔ تجارتی (عبارت ازامتعه ای است که مؤسسه آنرا خریده ودوباره بدون تغییر میفروشد.) وتنقیصات فروش تعیین شده است .

کلاس ٩ : حسابات ختم:

این کلاس تمام حسابات ختم محاسبوی را احتوا میکند.

دو دایره حسابی :

چون کلاس های حسابی یا تنها حسابات موجود (کلاس صفر - ١ ٣ و٧) یا محض حسابات نتیجوی (کلاس ٢ - ٤ - ٥ - ٦ و٨) را احتوا میکند . پس، افتتاح وختم هریك ازحسابات نسبتاً سهل است. موجودات حسابات کلاس صفر-١-٣و٧ درابتدای سال ازحساب بیلانس افتتاحیه نشأت کرده دراخیرسال مالی این حسابات به بیلانس ختم خاتمه پیدا میکند .

بقایا. یاموجودات کلاس ۲-٤-٥-٦ و۸ حساب مفاد وضرررا بوجود میاورند.

باساس چوکات حسابی که فوقاً تشریح شد میتواندهرمؤسسه پلان خودرا ترتیب کند.

مثال :

پلان حسابی فابریکه محمداکبر درکابل :

تنها کسانی ثبت صحیح میتواند. که قبل از ثبت تما م پلان‌حسابی را بصورت دقیق مطالعه کرده باشند.

محمد اکبر میتواندباساس چوکات‌حسابی صنایع افغانی برای‌مؤسسه خود پلان حسابی ذیل‌را ترتیب کند.

کلا س صفر : حسابات آرام (ساکن).

۰۰۰	زمین تعمیر ناشده
۰۰۱	زمین تعمیرشده
۰۲۰	ماشین وتاسیسات‌ماشینی
۰۳۰	موتر بار بردار
۰۳۱	آلات کار
۰۳۷	تجهیزات کار گاه واداره
۰۷۰	سرمایهٔشخصی (اولیه)

کلاس ۱ : حسابات مالی :

۱۰	کسه

۱۲	چک بانکی
۱٤	طلبات بالای مشتریان
۱٦	دیون ارسال کنند گان
۱۷	دیون متفرقه
۱۹	حساب شخصی

کلاس ۲ : حسابات تحدیدی :

۲٤	مخارج وحاصلات سود
۲٦	مخارج وحاصلات خارج فعالیتگاه.

کلاس ۳ : حسابات مواد خام معاونه ومحرکه :

۳۰	مواد خام
۳۳	مواد معاونه
۳٤	مواد محرکه

کلاس ٤ : حسابات انواع مصارف :

٤۰	مصارف مواد تکمیلی
٤۱	مصارف مواد معاونه
٤۲	مصارف مواد محترقه ، انرژی وآب
٤۳۱	مزد های تکمیلی
٤۳۲	مزد های معاونه
٤۳۳	معاشات
٤٤	**مخارج اجتماعی**

۴۷ کرایه

۴۸ استهلاکات

کلاس ۷ ـ : حسابات تولیدات نیم کاره وکارتمام:

۷۸ تولیدات نیم کاره

۷۹ تولیدات کار تمام

کلاس۸ : حسابات فروش :

۸۳ حاصل فروش

۸۵ حاصل فروش امتعهٔ تجارتی

۸۱ تغییرات موجودی

کلاس ۹ : حسابات ختم :

۹۸۰ حساب نتیجهٔ فعالیت‌گاه

۹۸۹ حساب مفاد وضرر

۹۹۸ حساب بیلانس

۹۹۹ حساب بیلانس ختم

فابریکه نساجی محمد اکبر کوچک بوده ومحاسبه آن باتعداد حسابات‌متذکره ازعهده‌کار بدرآمده میتواند. مؤسسات‌بزرگ درصورتیکه ضرورت داشته باشند، میتوانند حسابات را زیاد تر نظر به‌سیستم اعشاری تجزیه نمایند.

مثال :

نمبر حساب ٤ : (کلاس حسابی‌انواع حسابات) .

نمبر حساب ۴۳ : گروپ حسابی (مصارف مزدها و معاشات)

نمبر حساب ۴۳۹ : نوع حساب (تنها مصارف معاشات)

در موقع ضرورت حسابات مذکور میتواند زیاد تر تجزیه شوند.

نمبر حساب ۴۳۹۰ : معاشات مستخدمین اداری .

نمبر حساب ۴۳۹۱ : معاشات مستخدمین تخنیکی و غیره .

سیستم اعشاری میتواند الی بینهایت توسعه یابد . نمرات حسابی ۵ یا ۶ خانه ای در محاسبه موسسات بزرگ از جمله نادرات نمیباشد.

سوالات ۴۹ و ۵۰ کتاب سوالات را تمرین نمائید

۳ ـ تغییرات موجودی :

تا اکنون همیشه چنین فرض شده بود که تمام امتعه تولید شده در اخیر سال به فروش رسیده و نیز تولیدات نیم کاره موجود نباشد . اما این حادثه در عمل کمتر رخ میدهد

اکثراً در اخیر سال مالی یا یک دوره حسابی موجودات تولیدات کار تمام و نیم کاره باقی میماند. اگر موجود اخیر تولیدات نیم کاره و کار تمام به نسبت موجودات ابتدائی زیاد تر باشند پس تولید زیاد تر نسبت به فروش آن صورت گرفته است. چون به سمت دبیت حساب نتیجه فعالیتگاه باید تمام مصارف تولیدی به ثبت برسند پس بجا نب کریدت آن باید بر علاوه حاصلات فروش ـ تزئید موجودی نیز بحیث فعالیت فعالیتگاه مد نظر گرفته شود.

مثال :

کریدت ۸۳ حساب فروش دیبت

کریدت		دیبت	
۷۸	۵۰۰۰	۹۸۰	۱۵۰۰۰
۷۹	۱۰۰۰۰		

کریدت تولیدات نیم کاره ۷۸ دیبت

کریدت		دیبت	
۹۹۹	۲۰۰۰۰	۹۹۸	۱۵۰۰۰
		۸۳	۵۰۰۰

کریدت نتیجه ۹۸۰ فعالیتگاه دیبت

کریدت		دیبت	
۸۳	۱۵۰۰۰		

کریدت تولیدات کار تمام ۷۹ دیبت

کریدت		دیبت	
۹۹۹	۵۰۰۰۰	۹۹۸	٤۰۰۰۰
		۸۳	۱۰۰۰۰

به نسبت وضاحت زیاد تر این تغییرات موجودی به حساب فروش نه بلکه در یک حساب مخصوص « حساب تغییرات موجودی» که در چوکات حسابی صنعتی دارای نمبر ۸۹ میباشد ثبت میشود.

در صورتیکه موجود اخیر تولیدات کار تمام و نیم کاره نسبت به موجودات ابتدائی آنها کمتر باشد پس باید مصارف قبلی که در حساب نتیجه فعالیتگاه رونما شده اند باندازه این تنقیص موجودی بجانب دیت تزئید شوند.

مثال

سوالات ۵۱ـ ۵۲ کتاب سوالات راتمرین نمائید.

٤ـ اشکال سنجش استهلاك:

درسوالات گذشته کتاب سوالات درختم هرسوال، مبلغ استهلاك داده شده، یا اینکه فیصدی استهلاك به قیمت تهیه دارائی ثابت نسبت داده میشد. اما درعمل انواع زیادسنجش استهلاك که ذیلاً تشریح میشود وجود دارد.

الف) استهلاك خطی از قیمت تهیه با مبالغ سالانه مساوی استهلاك:

اگر قیمت تهیه یك ماشین تایپ به ۲۰۰۰۰ افغانی بالغ گردد. ومدت استفاده آن پنج سال فرض شود پس نسبت استهلاك سالانه به ٪ ۲۰ یعنی ۴۰۰۰ افغانی از ـ ۲۰۰۰۰ افغانی بالغ میگردد. پس استهلاك سالانه به صورت مساویانه وبدون درنظرگرفتن قیمت باقیمانده به مبلغ ـ ۴۰۰۰ افغانی سنجش میشود.

دراخیرسال پنجم قیمت تهیه اولی بصورت مکمل استهلاك میشود.

اگرماشین تایپ مذکور هنوز هم قابل استفاده باشد پس در اخیر سال پنجم یك استهلاك به‌مبلغ ۳۹۹۹ افغانی ثبت میشود. ماشین تایپ با قیمت خاطره وی یك افغانی درحساب باقی میماند. این ماشین وقتی استهلاك میشود که حقیقتاً از استفاده خارج گردد .

ب) استهلاك خطی از قیمت تهیه بادرنظرگرفتن قیمت داغمه :

یك ماشین بزرگ یا یك موتر باربردار بزرگ بوجود استفاده دوام داری که از آن میشود . قیمت داغمه یا قیمت فلز کهنه را بخود حفظ میکند . این قیمت عبارت از آن قیمت پیش بینی شده فلز کهنه است که در وقت فروش آن از تاجر کهنه فروش بدست آمده بتواند .

اگر قیمت یك موتر باربردار ۲۰۰۰۰۰ افغانی باشد، قیمت پیش بینی شده داغمه آن ۱۰۰۰۰ افغانی و مدت استفاده آن پنج سال فرض شده باشد. پس استهلاك طور ذیل سنجش میشود :

قیمت تهیه ۲۰۰۰۰۰.- افغانی

قیمت داغمه ۱۰۰۰۰.- افغانی

مبلغ قابل استفاده ۱۹۰۰۰۰.- افغانی

ازآنجمله ٪ ۲۰ یعنی ۱۹۰۰۰۰ : ۵ = ۳۸۰۰۰ افغانی پس سالانه باید مبلغ ۳۸۰۰۰ افغانی استهلاك شود .

ج) استهلاك دیگیتال (شمارانگشت) ازقیمت تهیه با مبالغ نزولی سالانه استهلاك :

دراینجاسالهای مدت استفاده سرجمع میشوند. مثلاً درصورت مدت

استفاده ٥ ساله ٥+٤+٣+٢+١=١٥شده وازآنجمله درسال اول یک نسبت استهلاك ٥/١٥ ودرسال دوم ٤/١٥ ودرسال سوم ٣/١٥ وغیره از قیمت تهیه بدست میاید .

د) استهلاك نزولی ازقیمت کتاب با مبالغ نزولی سالانهٔ استهلاك:

درین صورت با یک نسبت استهلاك ٪٢٠ مبلغ استهلاك از بقایای قیمت کتاب سنجش میشود. باین ذریعه مبالغ استهلاك سال به سال کمتر شده میرود . اما در سال پنجم استهلاك مکمل صورت نمیگیرد (مراجعه شود به جدول بعدی ستون ٤ و ٥) .

اگر خواسته شود که حتی الامکان بعد از مدت پنج سا ل بـه قیمت خاطره وی یک افغانی نزدیکی حاصل شود، بالمدر نسبت فیصدی استهلاك یک تزئید به عمل آید.

ه) ا ستهلا ك صعـودی :

بصور ت نظر ی این امکان وجود دارد که استهلاك سال اول کمتر و بعداً سال بسال مبالغ استهلاك زیادتر گـردد. که این نوع استهلاك را بنام استهلاك صعودی یاد میکنند. اما در عمل این میتود استهلاك کمتر مورد استفاده قرار میگیرد.

در مؤسسات صناعتی افغانستان اکثراًمتـود استهلاك خطی بکار رفته ودر موارد استثنائی وبدرجه دوم از استهلاك نزولی کار گرفته میشود.

تصمیم اینکه، کدام متوداستهلاك قرین به تنقیص قیمت واقعی میشود ،

باید . از طرف آمرین تصدی هااتخاذ گردد. درین جا نباید محض مقیاس فرسوده شدن تخنیکی بلکه قیمت فروش دوباره دارائی ثابت نیز مدنظر گرفته شود . یک امتعه مستعمل ، اگر چه برای یک مدت کم استعمال شده باشد ، میتواند در ابتدا به قیمت بسیار نازل به فروش برسد.

در حالیکه در سالهای آینده عموماً قیمت فروش دوباره آنقدر ها تنزیل نمیکند. ازین نقطه نظر استهلاك نزولی نسبت به استهلاك خطی بهتر است. از نقطه نظر تخنیکی استهلاك خطی استعمال واقعی به شرطی در مرحلهء اول قرار میگیرد که از دارائی ثابت (مثلاً ماشین) بصورت مساویانه استفاده به عمل آید. از نگاه تخنیکی . استهلاك نظر به فعالیت (ساعات کارماشین)از جمله دقیق ترین استهلاکات به شمار میرود.

مقایسه بین متود های مهم استهلاک

سنجش لست نسبت های سالانهٔ استهلاک جهت ماشین کوچک یک مطبعه.

قیمت تهیه: ـ ۱۰۰۰۰۰ افغانی

متود های استهلاک	خطی	خطی	دیگیتال	نزولی	نزولی
مدت استفاده ه سال	۲۰٪	۲۰٪	۵/۱۵ ، ۴/۱۵ ، ۳/۱۵ وغیره	۲۰٪	۶۶ ۲/۳ ٪
قیمت داغمه		۵۰۰۰			
قیمت تهیه	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
منفی استهلاک بعداز سال اول	۲۰۰۰۰	۱۹۰۰۰	۳۳۳۳۳/۳۳	۲۰۰۰۰	۶۶۶۶۶/۶۶
قیمت کتاب در شروع سال دوم منفی استهلاک بعد از سال دوم	۸۰۰۰۰ ۲۰۰۰۰	۸۱۰۰۰ ۱۹۰۰۰	۶۶۶۶۶/۶۷ ۲۶۶۶۶/۶۷	۸۰۰۰۰ ۱۶۰۰۰	۳۳۳۳۳/۳۴ ۲۲۲۲۲/۲۲
قیمت کتاب در شروع سال سوم منفی استهلاک بعداز سال سوم	۶۰۰۰۰ ۲۰۰۰۰	۶۲۰۰۰ ۱۹۰۰۰	۴۰۰۰۰ ۲۰۰۰۰	۶۴۰۰۰ ۱۲۸۰۰	۱۱۱۱۱/۱۲ ۷۴۰۷/۴۱
قیمت کتاب در شروع سال چارم منفی استهلاک بعداز سال چارم	۴۰۰۰۰ ۲۰۰۰۰	۴۳۰۰۰ ۱۹۰۰۰	۲۰۰۰۰ ۱۳۳۳۳/۳۳	۵۱۲۰۰ ۱۰۲۴۰	۳۷۰۳/۷۱ ۲۴۶۹/۱۴
قیمت کتاب در شروع سال پنجم منفی استهلاک بعداز سال پنجم	۲۰۰۰۰ ۱۹۹۹۹	۲۴۰۰۰ ۱۹۰۰۰	۶۶۶۶/۶۷ ۶۶۶۵/۶۷	۴۰۹۶۰ ۸۱۹۲	۱۲۳۴/۵۷ ۸۲۳/۰۴
قیمت کتاب در شروع سال ششم	۱	۵۰۰۰	۱/-	۳۲۷۶۸	۴۱۱/۵۳

و) استهلاک دارائی ثابت کم قیمت:

در کارگاه ها و شعبات اداری موسسات صناعتی یک تعداد آلات کوچکی یافت میشوند، مانند انواع آلات کار، ماشین شگاف، ماشین دوخت وغیره که سنجش استهلاک سالانهٔ آن مشکلاتی رابارمیاورد که این آلات کوچک رابنام دارائی ثابت کم قیمت یادمیکنند. قوانین مالیاتی اکثر ممالک صنعتی به متصدی اجازه میدهد که این اموال کم قیمت را هیچ اکتیفی نسازند. یعنی در بیلانس نشان ندهند. (آنرا بنام اکتیفی ساختن ازسببی یادمیکنندکه دارائی ثابت به سمت اکتیف بیلانس وقوع دارد) بلکه این اشیای کم قیمت باید در یک حساب معین مصرف مربوطه کلاس ٤ باتمام قیمت استهلاك شوند.

در افغانستان این عمل بین المللی هنوز رایج نشده است. در اینجا قاعدتاً دارائی ثابت کم قیمت نیز در اکتیف بیلانس نشان داده میشوند. باوجود آن یک موسسه بزرگ افغانستان در محاسبه خود تجددی به میان آورده که درین جا دارائی ثابت کم قیمت تامبلغ ۵۰۰ افغانی فی واحد فوراً بعد از خرید تماماً استهلاك شود. که باین ذریعه یک قدم مهم بسوی معقولیت (اقتصادی ساختن) محاسبه خود بر داشته است. قابل تحسین میبود اگر مؤسسات دیگر افغانی نیز ازین عمل پیروی میکردند. جهت کنترول دارائی ثابت کم قیمت، در لست های مخصوص ترتیب شده میتواند.

سوالات ۵۳ ـ ۵٦ کتاب سوالات را تمرین نمائید

٥ مصارف تهیه ـ مصارف خاص انفرادی ورابات (تحفیف مقداری).

الف (مصارف تهیه) :

برای وضاحت زیاد تر، بهتر است اگر مصارف تهیه از قبیل کرایه حمل و نقل توسط وسایل ترانسپورت، توسط حمال، بیمهٔ ترانسپورت، محصول گمرك وارداتی ، سایر انواع محصولات وغیره مستقیماً بالای حساب مواد خام، مواد محرکه ومعاونه ثبت نشده بلکه نظر به ضرورت برای آنها حسابات فرعی دایر میگردد.

مثال:

٣٠٠	مواد خام	حساب اصلی
٣٠١	کرایه اموال خریده شده	(حساب فرعی)
٣٠٢	کرایه برای حمال	(حساب فرعی)
٣٠٣	بیمه ترانسپورت	(حساب فرعی)
٣٠٤	محصول گمرك وارداتی	(حساب فرعی)

به عین صورت حسابات ٣٣٠ مواد معاونه و ٣٤٠ مواد محرکه حسابات فرعی داشته میتوانند.

حسابات فرعی دراخیر سال بحساب اصلی مربوط خود خاتمه پیدا میکند.

ب) رابات خرید :

رابات عبارت از تخفیف قیمتی است که به سبب عامل جداگانه اعطا میگردد. (مثلاً رابات مقداری، رابات مشتریان دایمی وبطور مثال : رابات جهته پنجاهمین سالگرد مؤسسه) رابات هائیکه از طرف **فروشنده**

جهت خرید بصورت فوری اعطا میشود (رابات فوری) هیچ به ثبت نرسیده ومحض قیمتیکه از قیمت خرید منفی ربات بدست میاید بحیث قیمت خرید معامله میشود.

ج) مستردی و تخفیفات بعدی:

مستردی بارسال کننده (مثلاً در مستردی باساس نقصان اموال)*. باید به سمت کریدت حساب مربوطه خرید کلاس ۳ ثبت گردد. همچنان عین معامله در صورت اعطای تخفیف بعدی از جانب ارسال کننده نیز معتبر است

مثال:

یک قسمت اموال ارسال شده ناقص را دوباره مسترد مینمائیم.

امتعه ای که ارسال شده به ۳۰۰۰۰ افغانی و امتعه ای که مسترد میشود به ـ ۸۰۰۰ افغانی بالغ میگردد.

دیبت ۱۶ دیون	کریدت	دیبت ۳۰۰ موادخام	کریدت
۸۰۰۰ (۲)۳۰۰	۳۰۰۰۰ (۱) ۳۰۰	(۱) ۱۶۳۰۰۰۰	۸۰۰۰ (۲) ۱۶

د) مصارف خاص انفرادی:

طوریکه در فصل «مفاهیم اساسی امور حسابی صنعتی» تشریح شد بین حسابات «۴۹۴ مصارف خاص انفرادی تولید» و «۴۹۵ مصارف

* راجع به نقصان اموال ـ مواد ۵۹۱ ـ ۵۹۴/۶۰۷/۶۳۶/۶۴۰/۶۵۴/۶۶۴ قانون تجارت افغانستان معلومات میدهد.

خاص انفرادی فروش » تفریق به عمل میاید.

مثال اول:

در اکثر ممالک جهان بالای هر قلم اموالیکه به فروش میرسد یك مالیه بر فروش علاوه میگردد. اندازه وصورت سنجش این نوع مالیه نظر به مملکت تفاوت میکند وامکان آن نیز موجود است که مالیه بر فروش در افغانستان هم روزی رویکار گردد.

اگر چنین فرض کنیم که یک موسسه افغانی سالانه به مبلغ ۱۰۰۰۰۰۰ افغانی امتعه به فروش میرساند ویک مالیه بر فروش ۵٪ وجود میداشت بائیست ۵۰۰۰۰ افغانی به وزارت مالیه داده میشد. واین مالیه بر فروش در حساب ۴۹۵ قابلیت ثبت رامیداشت.

کریدت بانک ۱۱۳ دبت

کریدت	دبت
	۴۹۵ ۵۰۰۰۰

کریدت مصارف خاص انفرادی ۴۹۵ فروش دیبت

کریدت	دیبت
۱۱۳ ۵۰۰۰۰	

مثال دوم:

برای تجهیز و بکار انداختن تاسیسات ماشینی مبلغ ۲۰۰۰۰ افغانی مصارف مونتاژ بوجود میاید. این مصارف درحساب ۴۹۴ مصارف خاص انفرادی تکمیلی ثبت میگردد.

کریدت کسه ۱۰ دیبت

کریدت	دیبت
	۴۹۴ ۲۰۰۰۰

کریدت مصارف خاص ۴۹۴ انفرادی تکمیلی دیبت

کریدت	دیبت
۱۰ ۲۰۰۰۰	

در اخیر هرسال حسابات ۴۹۵ و ۴۹۴ مانند تمام حسابات مصرفی

دیگر به حساب ۹۸۰ «نتیجهٔ» فعالیتگاه ختم میگردد .

ه) تنقیص حاصلات فروش :

وقوع نقصان اموال محض از طرف ارسال کننده رخ نداده بلکه در خود مؤسسه امکان وقوع آن نیز وجوددارد. که اموال ناقص البته بدون قصد به فروش برسد. که باساس آن بعداً تخفیفات قیمت اعطا میگردد. همچنان رابات بعدی فروش (مثلاً رابات برای مشتریان دایمی باساس معامله نیك ودوام دار یا اعطای یك تخفیف نسبت فروش یك مقدار امتعه) سبب تنقیص فروش میشوند. این نوع تنقیصات فروش دریك حساب فرعی حساب فروش یعنی درحساب ۸۸۳ تنقیص حاصلات فروش ثبت میگردد . دراخیرحساب ۸۸۳ به حساب ۸۳ ختم میگردد .

سوالات ۵۷ ـ ۶۰ کتاب سوالات را تمرین نمائید

٦ـ حسابات تحدیدی کلاس ۲ :

الف) وظیفه حسابات تحدیدی :

قبلاً درفصل حسابات نتیجوی اشاره بعمل آمد که درهرتصدی انواع مختلف مخارج وحاصلات بوجود میایند. اگرعلل بوجود آمدن این مخارج وحاصلات ارزیابی گردد، ثابت میشود. که یك حصهآن مستقیماً بااجرای وظایف فعالیتگاه یعنی باهدف موسسه ارتباط داشته ؛ درحالیکه قسمت دیگرآن درخود مؤسسه بوجود آمده اما با اجرای هدف اصلی خود فعالیتگاه وابستگی ندارد .

مخارجیکه با هدف موسسه ارتباط دارد یعنی مخارج مربوط ومتعلق

به فعالیتگاه (کلاس ٤) عبارتند از مصارف مواد تکمیلی . مزدها ومعاشات مصارف برق، گاز وآب، مصارف اشتهار وغیره . این مخارج بصورت واضح جهت اجرای وظایف فعالیتگاه وبرای رسیدن به هدف تصدی بوجود میاید .

مخارج دیگر از قبیل مخارج سود. سکونتو، دسکونت، مخارج خانه وزمین با هدف اصلی تصدی ارتباط ندارند. زیرا برای مفاد خالص فعالیتگاهی وفعالیت فعالیتگاه بی تفاوت است که این فعالیتها برسرمایه شخصی یا خارجی ، در عمارت شخصی یا کرائی بدست میایند. این مخارج مشروط ومتعلق به فعالیت فعالیتگاه نیستند.

حاصلات متعلق به فعالیتگاه نیز به عین صورت میباشد . در یک فعالیتگاه صنعتی تولید تولیدات کار تمام وفروش امتعهٔ مذکور وظفیه اصلی مؤسسه را تشکیل میدهد .

سائر حاصلات : از قبیل حاصلات سود، حاصلات از درك حق العمل حاصلات کرایه وغیره نیز بوجود میایند. درحالیکه هدف موسسه با بدست آوردن این نوع حاصلات معطوف نمیباشد.

این حاصلات مشروط ومتعلق به فعالیت فعالیتگاه نیستند .

مخارج مشروط ومتعلق به فعالیت فعالیتگاه را (کلاس ٤) بنام مصارف وتمام مخارج باقیمانده را بنام مخارج بیطرف یاد میکنند.

حاصلات مشروط ومتعلق به فعالیت فعالیتگاه را «فعالیت» (کلاس ٨) وسائر حاصلات را «حاصلات بیطرف» میگویند. (بافصل حسابات نتیجوی مقایسه گردد).

در صورت تفریق مصارف از فعالیت ، مفاد فعالیتگاه سنجش شده واز تفریق مخارج بیطرف از حاصلات بیطرف، سنجش مفاد بیطرف صورت میگردد .

| مفاد فعالیتگاه+ مفاد بیطرف= مفاد مجموعی |

در محاسبه باید نتیجه فعالیتگاه بصورت واضح تثبیت شده و از نتیجه بیطرف تحدید گردد. بنابرین در چوکات حسابی جهت مخارج وحاصلات بیطرف یک کلاس حسابی جداگانه که عبارت از کلاس ۲ است ترتیب میگردد. حسابات این کلاس را همچنان بنام حسابات تحدیدی مسمی میسازند. اینها مخارج بیطرف را از مصارف محدود ساخته وحاصلات بیطرف را از فعالیت (حاصلات فعالیتگاه) جدا میسازند.

در حسابات مخارج کلاس ۲ اقلام ذیل به ثبت میرسد.

الف الف) مخارج و اصراریکه مشروط و متعلق به فعالیت ، فعالیتگاد نیستند. (مخارج خارج فعالیتگاه)

ب ب) مخارج و نقصانات فوق العاده) .

ج ج) مخارج و نقصاناتیکه محض یکبار رخ میدهند.

که بطور خلاصه این حسابات را بنام حسابات مخارج بیطرف یاد میکنند.

در حسابات حاصلات کلاس ۲ اقلام ذیل ثبت میگردند .

الف الف)حاصلات ومفادیکه مشروط ومتعاق به فعالیت فعالیتگاه نمیباشند (حاصلات خارج فعالیتگاه) .

ب ب(حاصلات ومفاد فوق‌العاده).

ج ج) حاصلات ومفادیکه تنها یکبار صورت میگیرد.

که بطور خلاصه این حسابات را بنام حسابات‌حاصل بیطرف مسمی میسازند.

ب ـ اجزای حسابات تحدیدی:

معاملات مهم درگروپهای حسابی ذیل به ثبت میرسند. که درمورد ضرورت این گروپ های حسابی نیز زیاد تر با نواع حسابات تجزیه شده میتوانند:

حساب ۲۰: حاصلات ومخارج خارج فعالیتگاه:

مثلاً اعانه، بخششی ها، مفاد وضرراز درك خرید وفروش اسنادبهادار

حساب ۲۱: مخارج وحاصلاتیکه باساس زمین وعمارت بوجود میایند.

مثلاً استهلاکات، مالیات بر زمین، ترمیمات، سود، گروی، حق‌العمل بیمه، کرایه از درك استفاده اتاق های خود مؤسسه (ثبت مقابل به حساب ٤٧ کرایه)، کرایه از درك استفاده اتاقهای شخصی (ثبت مقابل درحساب ۱۹۷ شخصی) وهمچنان حاصلات کرایه‌قسمتیکه‌به‌کرایه داده‌شده.

حساب ۲۳: استهلاك بیلانسی: تفاوت بین استهلاك بیلانسی وسنجشی در یك بحث آینده توضیح میگردد. وموقتاً در بین این دو نوع استهلاك تفریق به عمل نمیاوریم.

حساب ۲٤ : حاصلات ومخارج سود:

مثلاً مخارج سود (بادر نظر گرفتن حق العمل بانکی) * مخارج دسکونت * * مخارج سکونتو، حاصلات سود، * حاصلات دسکونت و * * حاصلات سکونت.

حساب ۲۵ : حاصلات ومخارج فوق العاده فعالیتگاه:

مثلاً استهلاکات فوق العاده، ضرر از درك تنزیل قیمت امتعه بصورت فوق العاده ضرراز درك فروش دارائی ثابت وضرر نسبت خساره یا فتن دارائی ثابت، باقی شدن وفاضل آمدن درموجود کسه ومفاد نسبت فروش دارائی ثابت .

حساب ۲٦ : مخارج وحاصلات خارج دورهٔحسابی فعالیتگاه:

مثلاً ترمیمات بزرگ، تاسیسات تحت تعمیر وحاصلات خارج دورهٔ حسابی.

ج) حساب نتیجهٔ بیطرف:

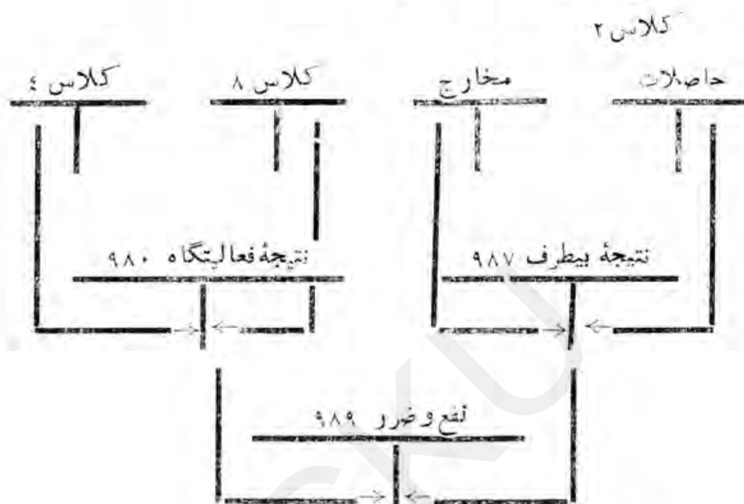
دراخیر یک دوره حسابی حسابات کلاس۲ به حساب نتیجه

---

*دسکونت عبارت ازسود وکسل است که قبلا سنجش میشود .
این سود را باید فروشنده برای بانك به نسبت کریدت وکسل تادیه نماید .
معلومات زیاد تر راجع به آن درمحبث وکسل در فصل پنجم استعمال وکسل کتابیکهٔ بنام «حقوق » شرکت ها و اسناد تجارتی افغانستان از طرف داکتر هرشی نشرشده کسب شده میتواند .

**سکونتو عبارت از تنقیضی فیصدی درمبلغ یك صورت حساب است که به یك خریداراعطا میگردد . به شرطیکه این مبلغ قبل ازبسر رسیدن موعد یعنی دربین مدت قبلی که پیش ازبسر رسیدن موعدتعیین شده تادیه شود .
سکونتو وسیله تشویق جهت تادیه قبلی میباشد :

بیطرف که در پلان حسابی دارای نمبر ۹۸۷ میباشد خاتمه پیدامیکند.
حساب نتیجه فعالیتگاه ۹۸۰ وحساب نتیجه بیطرف ۹۸۷ بقایای خود را به حساب نفع ضرر ۹۸۹ انتقال میدهند.

۷ ـ ثبت ها ی معاملات و کسل * وثبت سکو نتو

الف(وکسل قرضه (وکسل دا ئنین)

در یک فعالیتگاه صنعتی چنان بوقوع میپیوندد که فعالیتگاه مذکور در چوکات معاملات خود باساس وکسل یک قرضه اخذ میکند. وبنابرین باید جهت قرضه های وکسل یک حساب مخصوص در کلاس حسابی یک ترتیب گردد. این حساب پسیفی اسم وکسل قرضه یاوکسل دائنین را بخود گرفته ونمبر آن ۱۸ میباشد.

* راجع بهوکسل صفحات ۶۰ ـ ۸۷ « حقوق شرکت هاو اسناد تجارتی افغانستان » تالیف دا کتر هیرشی بصورت مفصل معلومات میدهد.

اگر مـواد خام باساس کریدت وکسل‌خریداری میـگردد، پس ثبت آن چنین صـورت میـگیرد.

۳۰ مـواد خام از ۱۸ وکسل دائنین

بعضاً چنین واقع میشود که یک دین‌ارسال کننده به‌یک دین‌وکسلی تبدیل شود پس قاعده ثبت چنین است.

۱٦ دیون ارسال کننده از ۱۸ وکسل قرضه

اگر وکسل قرضه ـ بصورت نـورمال بعد از مدت ۳ ماه ـ تـادیـه گردد ثبت آن ازین قرار است.

۱۸ وکسل دائنین از ۱۰ کسه‌ب

۱۱۳ بانـک

ب(وکسل دارائـی (وکسل‌مدیـونین)

وکسل مدیـونین نـوع معکوس وکسل دائنین را تشکیل میدهد: یـک مشتری تـوسط وکسل میپردازد. برای تصدی صنعتـی امـکان آن مـوجـود است که این وکسل را نزد خـود نـگهداری کرده وبروز بسر رسیدن موعد به مدیـون وکسل ارائه کند. وکسل مدیـونین در حساب اکتیفـی نمره ۱۲۵ ثبت میشود.

۱۲۵ وکسل مدیـونین از ۱٤ طلبات مشتریان همچنان در صورتیـکه دائنین این وکسل راقبـول نماید، تصدی صنعتـی میتـواند تـوسط وکسـل مدیـو نین دیـون خـود را تادیه نماید.

ثبت آن ازین قرار است:

۱۲ دیون ارسال کننده از ۱۲۵ وکسل مدیونین بالاخره یک تصدی صنعتی میتواند که وکسل مذکور را در یک بانک بفروش رسانیده یاطوریکه اصطلاح علمی آن است «دسکونت کند» درینصورت از مبلغ وکسل ـ مبلغ دسکونت، حق‌العمل بانکی و سایر مخارج تفریق میشود. مخارج دسکونت درحساب تحدیدی ۲۴۲ به ثبت میرسد. حق العمل بانکی وسایر مخارج در حساب ۴۷۹ «مصارف معاملات پولی» رونما میشوند.

مثال:

یک موسسه صنعتی افغانستان یک وکسل را در بانک ملی دسکونت میکند:

مبلغ وکسل به ۸۰۰۰ افغانی، دسکونت به ۷۲۰ افغانی: حق‌العمل ومخارج دیگر به ۱۲۰ افغانی بالغ میگردد.

کریدت مخارج دسکونت ۲۴۲ دیبت

	۱۲۵ ۷۲۰

کریدت وکسل مدیونین ۱۲۵ دیبت

۱۱۳/	
۲۴۲/	
۴۷۹ ۸۰۰۰	

کریدت بانک ۱۱۳ دیبت

	۱۲۵ ۷۱۶۰

کریدت مصارف معاملات پولی ۴۷۹ دیبت

	۱۲۵ ۱۲۰

ج) سکونتو

حاصلات سکونتو درحساب ۲۴۸ ومخارج سکونتو در حساب ۲۴۴ به ثبت میرسد.

مثال ۱ :

تصدی صنعتی محمد عظیم د ر کابل توسط حساب خود د ر دافغانستان بانک، مبلغ ۱۹۶۰۰ افغانی را برای عبدالوکیل ارسال کننده موادخام درقندز انتقال میدهد. مبلغ اصلی صورت حساب به ۲۰۰۰۰ افغانی بالغ میشد. چون محمد عظیم صورت حساب مذکور را فوراً تادیه میکند بنابرین ۲٪ سکونتو را برای خود حفظ میکند.

کریدت بانک ۱۱۳ دبیت

کریدت		دبیت
۱۹۶۰۰	۱۶	

کرید دیون ۱۶ دبیت

کریدت		دبیت	
۲۰۰۰۰	۳۰		۱۱۳/
		۲۴۸	۲۰۰۰۰

کریدت حاصلات سکونتو ۲۴۸ دبیت

کریدت		دبیت
۴۰۰	۱۶	

مثال ۲ :

مبلغ ۴۰۰ افغانی سکونتو برای عبدالوکیل ارسال کننده‌ء مواد خام یک خرج میباشد . و در نزد وی ثبت های مورد نظر چنین به نظر میرسد.

کریدت	بانک ۱۱۳	دبیت
		۱۴ ۱۹۶۰۰

کریدت	طلبات ۱۴	دبیت
۱۱۳/ ۲۴۴ ۲۰۰۰۰		۸۰ ۲۰۰۰۰

کریدت	مخارج سکونتو ۲۴۴	دبیت
		۱۴ ۴۰۰

سوالات ۶۱ ـ ۶۸ کتاب سوالات را تمرین نمائید

۸ ـ ثبت مزد ها ومعاشات

در ابتدا باید برای هر یک از کار گران ومستخدمین مزد مجموعی (مزد غیر خالص) سنجش گردد. موسسات صنعتی افغانستان یک سلسله کسراتی را ازین مزد غیر خالص وضع میکنند.

در چوکات این رساله از اندازه برون خواهد بود اگر بصورت جداگانه در مورد کسرات مختلف کارگران. مستخدمین ومامورین تصدی های شخصی. تصدی های مختلط اقتصادی وتصدی های دولتی بحث بعمل آید. وتا حال کدام قاعده واحدی برای تمام تصدی ها وجود ندارد. مخصوصاً در موسسات شخصی در خصوص کسرات و تادیات اضافی جهت فعالیت های اجتماعی اختلافاتی وجود دارد.

این فعالیتهای اجتماعی عبارتند از معاش تقاعدی، کمک درا ثنای انواع مختلف مریضی. ماکولات وهمچنان کانتین آزاد، ومزد های

جنسی از قبیل مواد غذائی و مواد سوخت‌واقلام کثیر دیگر مشابه‌آن.

باساس قانون افغانستان تمام کارگران باید مالیه بپردازند.

بدون شبهه در سالهای مابعد، تغییرات دیگری وشاید نیز یک هم آهنگی درین ساحه بوجود خواهد آمد. چون باری درآینده هر قدر هم بعدتر، جزئیات قوانین مالیاتی واجتماعی بظهور خواهند رسید، بنابران درین رساله محض بااقلام فرض شده‌باید عملیات خود را اجرا نمود.

میتوان فرض نمود که همیشه کسرات مالیه‌بر مزد وفعالیت های اجتماعی وجود دارد.

طوریکه در سایر ممالک جهان نیز معمول است چنین پیش‌بینی شده میتواند که‌یک قسمت فعالیتهای اجتماعی از جانب کار فرما نیز به عهده گرفته شود.

اسمای تمام کارگران ومستخدمین در لست مزد ها ومعاشات درج میگردد

این لسته ها دارای ستونهای تادیات‌غیر خالص، هر یک ازکسرات مجموع کسرات، علاوگیهائیکه از طرف‌کارفرما تادیه میگردد وتادیات خالص میباشد.

مثال:

لست معاشات برای ماه حمل سال ۱۳۵۰

اسم	وضع فامیلی	تادیات غیرخالص	مالیه بر مزد	فعالیتهای اجتماعی کسرات فعالیتگاه		مجموع کسرات	تادیات خالص
		افغانی	افغانی	افغانی	افغانی	افغانی	افغانی
محمدعظیم	مجرد	۱۳۰۰	۱۳۰	۶۵	۱۰۰	۱۹۵	۱۱۰۵
عبدالوکیل	مجرد	۱۴۵۰	۱۴۵	۷۰	۱۰۰	۲۱۵	۱۲۳۵
غلام‌دستگیر	متأهل ۵ طفل	۱۹۰۰	۹۵	۸۵	۱۰۰	۱۸۰	۱۷۲۰
علی احمد	متأهل ۷ طفل	۱۳۰۰	—	۱۱۵	۱۰۰	۱۱۵	۲۱۸۵
		۶۹۵۰	۳۷۰	۳۳۵	۴۰۰	۷۰۵	۶۲۴۵

طبعاً باید برای هر کارگر یا مستخدم یك حساب مزد یا معاش دایر گردد. هر کدام این حسابات، حسابات فرعی ۴۳۱ حساب مزد و همچنان ۴۳۹ حساب معاش میباشد.

اگر یك تصدی صنعتی کارگران و مستخدمین زیادی داشته باشد، باید حسابات کثیر مزد و معاش نیز دایر کند، اکثراً برای این مقصد محاسبهٔ جداگانهٔ مزد ترتیب میگردد.

باساس لست معاشاتیکه بحیث مثال درماه حمل ترتیب شده؛ باید درپهلوی حسابات معاش، حسابات ۱۷۵ «کسرات قابل تصفیه یا مبالغ

قابل پرداخت» * وحساب ۴۴ «مصارف اجتماعی» دایر گـردند.

پس چنین به‌ثبت برسد:

کریدت مبالغ قابل پرداخت ۱۷۵ دیبت

کریدت	دیبت
۲ ۴۳۹ ۷۰۵	

کریدت کسه ۱۰ دیبت

کریدت	دیبت
۱ ۴۳۹ ۶۲۴۵	۹۹۸ ۱۰۰۰۰
۳ ۴۴ ۴۰۰۰	

کریدت مصارف اجتماعی ۴۴ دیبت

کریدت	دیبت
	۳ ۱۰ ۴۰۰

کریدت معاشات ۴۳۹ دیبت

کریدت	دیبت
	۱ ۱۰ ۶۲۴۵
	۲ ۱۷۵ ۷۰۵

پیشکی مزد ها ومعاشات در حساب ۱۵۰« طلبات متفرقه » به‌ثبت میرسد. زیرا درینصورت تصدی بالای کارگر یا مستخدم طلب داشته میباشد.

سوالات ۶۹ ـ ۷۰ کتاب سوالات راتمرین نمائید

۹ـ اقلام تحدیدی سنجش سالانه وارتباط آنها باطلبات ودیون متفرقه * *

الف) اقلام تحدیدی سنجشی

محاسبه در اخیر یک سال خاتمه پیدامیکندو بحیث سنجش موجودات :

*مالیات بایدبه وزارت مالیه انتقال داده شوند وبنابرین مبالغ قابل پرداخت یك نوع مخصوص دین رانشان داده وبه سمت پسیف بیلانس موقعیت دارد

**درمورد ارتباط اقلام تحدیدی سالانه وطلبات ودیون متفرقه کدام نظریه بین المللی واحد وجود ندارد قوانین تجارتی ومالیاتی وهمچنان←

اندازه وصورت ترکیب دارائی را (حساب ۹۹۹) وبحیث سنجش نتیجه اندازه ونـوع نتیجه را (حساب ۹۸۹) دریافت مینماید.

برای این منظـور باید تمام مصارف، فعالیتها، مخارج وحاصلاتیکه د ر سال گذشته رخ داده اند، ا گر چه هنوز پرداخت نـگردید وویا دریافت نشده، هم از نظر موجودات(بحیث طلبات یادیـون) وهـم از نـگاه نتیجه (بحیث مخارج یاحاصلات) در اخیر سال بهٔثبت برسند.

← مقررات محاسبوی ممالك مختلف مخصوصاً درمورد این دوقلم بصورت متفاوت میباشدحتی درداخل یك مملکت مثلاً جمهوریت اتحادی المان الی ۱۹۶۶ درمورد اینکه چطوراقلام تحدیدی سالانه را از طلبات وديون متفرقه جدا سازند، نظریات مختلف وجود داشت جدیداً د ر جمهوریت اتحادی آلمان تقسیمات ذیل عمومیت پیدا کرده است

سال گذشته	سال جدید	قابل ثبت بحیث
مخـارج حـاصل	پرداخت دریافت	دیون متفرقه طلبات متفرقه
پرداخت دریافت	مخارج حاصل	اقلام تجدیدی اکتیفی اقدام تجدیدی تسیفی

درافغانستان تاسال ۱۹۶۹ هنوز راجع به تفاوت اقلام تحدیدی سالانه وطلبات وديون متفرقه مقرراتی وجود ندارد دربعضی فعالیتگا های افغانی خصوصاً پیشکی های مزدو معاش دراقلام طلبات متفرقه داخل میگردند.

در حالیکه برای وضاحت بیلانس عمل مذکور یك عمل ضروری شمرده نمیشود اینکه درافغانستان اقلام تجدیدی سالانه رابه کدام طریق ازطلبات ←

از جانب دیگر باقی ماندن مخارج وحاصلاتیکه قبلاً درحسابات به ثبت رسیده اند، اما از نگاه اقتصادی به سال گذشته ارتباط نگرفته بلکه به سال آینده متعلق میباشند مجاز نیست.

هر سال ، باید در ختم دوره سنجشی خود از سال دیگر بصورت دقیق تحدید گردد!

- ودیون متفرقه جدا ساخت، مربوطه نظریاتی است که طریق مذکور را برای هریك از فعالیتگاهای افغانی مناسب میداند. درینجا باید به راه حلی قدامت داده شود که حتی الامکان تحدید آشکارا و واضح را ممکن ساخته و محقق ساختن اقلام بیلانس را مشکل بسازد.

مولف این کتاب باساس دلایل (طریق تهیهٔ مواددرسی) ومتود تدریسی تفریقیکه درمتن کتاب تشریح شده انتخاب نموده است. اگرچه درینجا خطر مختل کردن افکار محصلین وجود دارد اما درصورتیکه سویه تعلیمی محصلین اجازه بدهد ووقت کافی موجود باشد ـ معلم میتواند تفریق دیگری را که در مورد اقلام تحدیدی سالانه وطلبات و دیون متفرقه وجود دارد نیز مورد بررسی قرار دهد.

* عموماً سال تقویمی و « سال اقتصادی » (سال محاسبوی یا سال سنجشی) با هم تصادف میکنند. البته استثناآتی درمورد وجود دارد. در رساله هذا همیشه چنین فرض شده که بیلانس درشروع ماه حمل افتتاح شده ودر اخیر حوت خاتمه پیدا کند.

تمام اقلامیکه قبلاً د ر سال گذشته بحیث عاید یا پر داخت ثبت شده باشند اما ا ز نگاه سنجش نتیجه قسماً به سال آینده ارتباط بگیرند (فعالیتهای قبلی یا پر داخت های پیشکی) بحیث اقلام تحدیدی سنجشی شناخته میشو ند.

مثال :

مجموع حق العمل بیمهٔ موتر لاری به مبلغ ۱۰۰۰۰ افغانی بتاریخ اول جدی الی ۳۰ قوس سال آینده بصورت پیشکی پر داخته شد.

چون این ۱۰۰۰۰ افغانی به سال گذشته وسال جدید تصادف میکند پس باید مبلغ مذکور نیز بدوسال تقسیم گردد.

مبلغ ۲۵۰۰ افغانی بحیث مخارج بسال گذشته تعلق گرفته و ۷۵۰۰ افغانی دیگر آن مخارج سال جدید میباشد. ومخارج سال جدید باید تحدید گردد که این عمل در حساب «تحدید سنجشی اکتیفی » بانمرهٔ ۰۹۸ صورت میگیرد.

این اقلام در جانب اکتیف بیلانس رونما میشوند.

بتاریخ اول جدی چنین به ثبت میرسد :

کریدت	بانک ۱۱۳	دیبت
۴۶۹۲/ ۱۰۰۰۰		

کریدت	بیمه موترلاری ۴۶۹۲	دیبت
		۱۱۳/ ۱۰۰۰۰

در اخیر ماه حوت ـ در روز ترتیب بیلانس مبلغ ۷۵۰۰ افغانی از حساب ۴۶۹۲ کشیده شده و به حساب ۰۹۸ تحدید سنجشی اکتیفی انتقال داده میشود.

کریدت تحدید سنجشی اکتیفی ۰۹۸ دیبت

۴۶۹۲/ ۷۵۰۰	۹۹۹ ۷۵۰۰

کریدت بیمه موترلاری ۴۶۹۲ دیبت

۱۱۳/ ۱۰۰۰۰	۰۹۸/ ۷۵۰۰
	۹۸۰/ ۲۵۰۰

پاسیف حساب بیلانس ختم ۹۹۹ اکتیف

۰۹۸/ ۷۵۰۰	

کریدت نتیجه‌فعالیتگاه ۹۸۰ دیبت

۴۶۹۲/ ۲۵۰۰	

بقیهٔ حساب ۴۶۹۲ بیمهٔ موتر لاری بحساب ۹۸۰ نتیجه فعالیتگاه انتقال داده شده وباین ذریعه در سنجش نتیجه سال گذشته مد نظر گرفته میشود. مبلغ حساب ۰۹۸ تحدید سنجشی اکتیفی به حساب بیلانس‌ختم ثبت شده وباین ذریعه از سنجش نتیجه سال گذشته بر کنار میماند.

در شروع سال جدید ـ در آغاز ماه حمل حساب بیلانس افتتاحیه ۹۹۸ دوباره بحسابات فرعی خود تجزیه میشود .باز هم یک حساب جدید ۰۹۸ تحدید سنجشی اکتیفی افتتاح میشود . بعداً مبلغ ۷۵۰۰ افغانی بصورت فوری در سنجش نتیجه سال جدید داخل شده میتواند یعنی حساب ۰۹۸ فوراً تصفیه شده ومبلغ آن به حساب ۴۶۹۲ انتقال می‌یابدو حالا تحدید سنجشی به‌مرامی که‌داشت نایل شد.

کریدت تحدیدسنجشی اکتیفی ۰۹۸ دیبت

۹۹۸/ ۷۵۰۰	۴۶۹۲/ ۷۵۰۰

کریدت حساب بیلانس افتتاحیه ۹۹۸ دبیت

	۰۹۸/ ۷۵۰۰

کریدت بیمه موترلاری ۴۶۹۲ دیبت

۰۹۸/ ۷۵۰۰	

هم چنان تمام اقلام مخارج وحاصلاتیکه اجرای درسال آینده صورت میگیرد اما چون موعد آن از نگاه سنجش نتیجه قسماً به سال گذشته بسر رسیده وثبت باید قبلاً صورت بگیرد. (فعالیتهای بعدی. تادیات بعدی) نیز اقلام تحدیدی سنجشی میباشند.

مثال ۱ :

یک کراهه گیرنده بتاریخ اول حوت کراهۀ ۳ ماهه یک تحویلخانه را که فعلاً مورد ضرورت موسسه صنعتی نبوده وباو بکراهه داده است. به مبلغ ۱۲۰۰۰ افغانی بصورت پیشکی تادیه میکند.

مبلغ ۱۲۰۰۰ افغانی باید به تناسب ۱ : ۲ در هر دوسال تقسیم شود. مبلغ ٤۰۰۰ افغانی باید در سال گذشته ومبلغ ۸۰۰۰ افغانی در اخیر سال بحساب ۰۹۹ تحدید سنجش پسیفی ثبت گردد.

بتاریخ اول حوت به ثبت میرسد:

کریدت بانك ۱۱۳ دیبت

دیبت	کریدت
۲۱۵/ ۱۲۰۰۰	

کریدت حاصلات خانه ۲۱۵ دیبت

دیبت	کریدت
	۱۱۳ ۱۲۰۰۰

بتاریخ ۳۰ حوت باید چنین به ثبت برسد:

کریدت تجدید سنجشی پسیفی ۰۹۹ دبیت

دیبت	کریدت
۹۹۹/ ۸۰۰۰	۲۱۵ ۸۰۰۰

کریدت حاصلات خانه ۲۱۵ دبیت

دیبت	کریدت
۰۹۹/ ۸۰۰۰	۱۱۳/ ۱۲۰۰۰
۹۸۷/ ٤۰۰۰	

پاسیف حساب های بیلانس ختم ۱۹۹۹ کتیف

اکتیف	پاسیف
	۰۹۹/ ۸۰۰۰

کریدت نتیجه بیطرف ۹۸۷ دبیت

دیبت	کریدت
	۲۱۵/ ٤۰۰۰

بتاریخ اول حمل ثبت‌های ذیل بایدصورت بگیرد:

کریدت تحدیدسنجشی پسیفی ۰۹۹ دبیت

۲۱۵/ ۸۰۰۰	۹۹۸/ ۸۰۰۰

کریدت حساب بیلانس افتتاحی ۹۹۸ اکتیف

۰۹۹/ ۸۰۰۰	

کریدت حاصلات خانه ۲۱۵ دبیت

	۰۹۹/ ۸۰۰۰

ب) طلبات و دیون متفرقه:

به‌اقلام تحدیدی سنجشی سالانه محض مبالغی تعلق میگیرند که قسماً به‌سال گذشته و قسماً به‌سال جدید تصادف نمایند.

اما حاصلاتیکه تماماً به‌سنجش نتیجهٔ سال گذشته مربوط میشوند و تادیهٔ آن در سال آینده صورت میگیرد بحیث طلبات متفرقه (حساب ۱۵۰) شناخته میشوند.

مخارجیکه تماماً به‌سنجش نتیجه سال گذشته داخل میگردند و پرداخت آن در سال آینده صورت میگیرد عبارت از دیون متفرقه (حساب ۱۷۰) میباشند.

مثال ۱:

یک مدیون در ختم محاسبه، در اخیر حوت مبلغ ۵۰۰۰ افغانی سود شش ماهه را که باید تادیه میکرد، هنوز تادیه نکرده است.

(ماباید این پول را بدست آریم)

بتاریخ ۳۰ حوت باید ثبت گردد:

کریدت حاصلات سود ۲۴۵ دیبت			کریدت طلبات متفرقه ۱۵۰ دیبت	
	۱۵۰ ۵۰۰۰		۲۴۵ ۵۰۰۰	

حساب ۲۴۵ حاصلات سود به حساب ۹۸۷ نتیجه بیطرف خاتمه پیدا میکند.

وباین ذریعه مبلغ مذکور تماماً در سنجش نتیجه سال گذشته داخل میگردد.

حساب ۱۵۰ طابات متفرقه بحیث اقلام اکتیفی در بیلانس رونما میگردد.

در اول حمل بیلانس دوباره تجزیه شده وحساب (۱۵۰) طلبات متفرقه دوباره افتتاح میشود.

بافرضیه اینکه بالاخره مدیون مذکور بتاریخ ۵ ثور سود خود را توسط چك بانکی تادیه میکند، ثبت آن چنین صورت میگیرد.

کریدت بانك ۱۱۳ دیبت			کریدت طلبات متفرقه ۱۵۰ دیبت	
۱۵۰ ۵۰۰۰			۹۹۸/ ۵۰۰۰	۱۱۳/ ۵۰۰۰

مثال ۲ :

در ختم سال کراهۀ ماه حوت اتاقهای فابریکه به مبلغ ۲۵۰۰افغانی هنوز تادیه نشده(ماباید بپردازیم)

ثبت بتاریخ ۳۰ حوت ازین قرار است.

کریدت کراهه ۴۷ دیبت			کریدت دیون متفرقه ۱۷۰ دیبت	
۱۷۰/۲۵۰۰				۴۷/ ۲۵۰۰

حساب ٤۷ کراهه به حساب ۹۸۰ نتیجه فعالیتگاه ختم میشود. باین ذریعه تمام مبلغ مذکور در سنجش نتیجه سال گذشته داخل میگردد. حساب ۱۷۰ دیون متفرقه بحیث اقلام پسیفی در بیلانس رونمامیگردد بتاریخ اول حمل دوباره بیلانس تجزیه شده وحساب ۱۷۰ دیون متفرقه جدیداً افتتاح میشود.

بافرضیه اینکه ما بتاریخ ۱۰ حمل کراهۀ خود را بصورت نقد بپردازیم، باید چنین به ثبت برسد.

دبیت	دیون متفرقه ۱۷۰	کریدت
۹۹۸/ ۲۵۰۰		۱۰ ۲۵۰۰

دبیت	کسه ۱۰	کریدت
		۱۷۰/ ۲۵۰۰

سوالات ۷۱ - ۸۲ کتاب سوالات را تمرین نمائید

۱۰ - ذخایر وپس اندازها:

الف - ذخایر (ریزرف)

تا اکنون چنین فکر میشد که مفاد یا قسمتی ازمفاد در اخیر هرسال مالی از مؤسسه برداشت شده یابحساب سرمایۀ شخصی علاوه گردد. در صورتیکه مفاد یا قسمتی از آن به حساب سرمایه شخصی علاوه‌نشده بلکه به حیث قلم جداگانه در سمت پسیف بیلانس نشان داده شود، پس از تشکل یک ذخیره سخن رانده میشود.

ذخایر ، به ذخایر قانونی وذخایر آزاد تقسیم میشود.

الف الف) ذخایر قانونی :

باساس پارا گراف ۱ ماده ۴۴۲ اصولنامه تجارت افغانستان بایدشرکت های افغانستان ذخایر را تشکیل بد هند. صریحاً درین ماده تذکر داده شده که در توزیع مفاد اقلاً ۵٪ آن بنام سرمایه احتیاطی برای جبران ضرر های احتمالی شرکت نگه داشته میشود. سرمایه احتیاطی که باین صورت جمع میشود (اگر در اساسنامه راجع به زیادت آن صراحتی موجود نباشد) بعد از آنکه به ربع سرمایه شرکت برسد دیگر مبلغی نگه داشته نمیشود......

برای ذخایر قانونی حساب ۰۷۲ پیش بینی شده است.

مثال :

یک شرکت سهامی افغانستان مفاد خالص ۲۰۰۰۰۰۰۰ افغانی را نشان میدهد. شرکت مذکور مطابق ماده ۴۴۲/۱ اصولنامه تجارت افغانستان ۵٪ آنرا به حساب ۰۷۲ بحیث ذخایر قانونی انتقال میدهد.

حساب ۰۷۲ به حساب بیلانس ختم میشود

کریدت ذخایر قانونی ۰۷۲		کریدت حساب نفع و ضرر ۹۸۹ دیبت	
۱۰۰۰۰۰۰	۹۸۹		۱۹۰۰۰۰۰۰ مفادباقیمانده
			۰۷۲ ۱۰۰۰۰۰۰

ب ب) ذخایر آزاد:

هر تصدی افغانی میتواند تا در پهلوی ذخایر قانونی باندازه ضرورت ذخایر آزاد را تشکیل نماید. ذخایر آزاد دارای حساب نمره ۰۷۳ میباشد

این مبالغ نیز در سمت پسیف بیلانس ختم میشوند.

مثال:

یک شرکت سهامی افغانی به مبلغ ۵۰۰۰۰۰۰۰ افغانی مفاد خالص نشان میدهد. این شرکت ٪۵ آنرا به ۰۷۲ ذخایر قانونی و ٪۱۰ آنرا به حساب ۰۷۳ ذخایر آزاد انتقال میدهد.

ذخایر قانونی ۰۷۲

کریدت	دیبت
۹۸۹/ ۲۵۰۰۰۰۰	

ذخایر آزاد ۰۷۳

کریدت	دیبت
۹۸۹/ ۵۰۰۰۰۰۰	

حساب نفع ضرر ۹۸۹

کریدت	دیبت
	۴۲۵۰۰۰۰۰ مفاد باقیمانده
	۰۷۲/ ۲۵۰۰۰۰۰
	۰۷۳/ ۵۰۰۰۰۰۰

این ذخایر قانونی وذخایر آزاد عبارت از ذخایر آشکارا میباشند زیرا اینها بصورت جداگانه در بیلانس نشان داده میشوند.

در پهلوی این ذخایر ،ذخایر مخفی (آرام) وذخایر پنهان شده نیز وجود دارد.

ذخایر مخفی (آرام) عبارت از آن ذخایری است که در بیلانس نشان داده نشده وتوسط قیمت گذاری نازل جانب اکتیف بیلانس بوجود میاید. این ذخایر نیز وقتی بوجود میاید که قیمت کتاب یک دارائی ثابت پائین تر از قیمت روز آن باشد . باین اساس در اثنای صعود قیمت ها ذخایر مخفی خود بخود تشکیل میشوند .

همچنان ذخایر پنهان شده عبارت از سرمایه شخصی اضافی میباشد. اگر چه این اقلام در بیلانس رونما میگردند، اما تحت اقلام ذخایر

موقعیت ندارند. ذخایر پنهان شده توسط قیمت گذاری گران سمت پسیف بیلانس بوجود میاید. مثلاً نشان دادن مبالغ گزاف پس انداز ویاقیمت گذاری گران قروض اسعاری.

ب ـ پس انداز

پس انداز یک نوعی از دیون است. پس انداز به تمام وجایب وضرر هائیکه نظر به ماهیت خویش اندازه وموعد بسر رسی آن بصورت دقیق در روز ترتیب بیلانس معلوم نباشد، ارتباط میگیرد. اندازه ور وز بسر رسی موعد آن نظر به تجارب گذشته تخمین شده میتواند. مثالها ی مربوط باین موضوع عبارتند از :

پس انداز جهت مصارف دعوی، پس انداز جهت مالیات، پس انداز جهت جبران خساره و پس انداز جهت تقاعد.

پس‌انداز هابه‌حساب‌نمره ۰۸۵ وبجانب‌پسیف‌بیلانس‌رونمامیگردند.

به عبارت دیگر پس اندا ز بنام مخارجی که در آینده پرداخت میگردند مسما شده میتواند .

مثال :

جهت یک‌دعوی که هنوز فیصله آن‌صورت‌نگرفته‌در اخیرسا ل مالی یک پس انداز به مبلغ ۳۰۰۰۰ افغانی تشکیل میگردد.

کریدت پس‌انداز ۰۸۵	دیبت
۳۰۰۰۰ /۴٦٤	

کریدت مصارف حقوقی ٤٦٤	دیبت
	۳۰۰۰۰ /۰۸۵

حساب ٤٦٤ مصارف حقوقی به حساب نتیجه فعالیتگاه ۹۸۰ و حساب ۰۸۵ پس انداز به حساب بیلانس ختم (حساب ۹۹۹) خاتمه پیدا میکند د ر سال جدید در حین تجزیه بیلانس حساب ۰۸۵ دوباره افتتاح میشود.

بافرضیهٔ اینکه، در سال جدید دعوی خاتمه یافته ومبلغ ۳۵۰۰۰ افغانی باید تادیه گردد (یعنی ۵۰۰۰ افغانی زیاد تر از مبلغی که تخمین شده) ثبت آن باید قرار ذیل صورت گیرد.

کریدت بانك ۱۱۳ دیبت

کریدت	دیبت
۳۰۰۰۰ ۰۸۵/	
۵۰۰۰ ۲۵۰/	

کریدت پس انداز ۰۸۵ دیبت

کریدت	دیبت
۳۰۰۰۰ ۹۹۸/	۳۰۰۰۰ ۱۱۳/

۲۵۰

کریدت مخارج فوق العاده فعالیتگاه دیبت

کریدت	دیبت
	۵۰۰۰ ۱۱۳/

در صورتیکه پرداخت حقیقی کمتر از مبلغ پس انداز باشد، پس تفاوت آن بحیث حاصل فوق العاده فعالیتگاه (بحساب ۲۵۵) باید به ثبت برسد.

ج ـ تفاوت بین پس انداز وذخیره:

الف الف (پس انداز جهت جبران خسارا ت فوری ومهم بکار رفته در حالیکه ذخایر جهت جبران خسارات آینده مورد استفاده قرار میگیرد.

ب ب) پس انداز همیشه هدف خاص داشته درحالیکه ذخیره داشتن هدف خاص را ضرورت ندارد.

ج ج) پس انداز از مخارج وذخیره از مفاد تشکیل میگردد.

دد) پس انداز ماهیت سرمایه خارجی را داشته در حالیکه ذخایر ماهیت سرمایه شخصی را دارند.

۱۱-تقسیم مفاددر اشکال مختلف تصدیها :

الف) تقسیم مفاد در یک شرکت تضامنی افغانی *

باساس ماده ۱۳۱ اصولنامهٔ تجارت افغانستان «نفع وضرر هرشریک به تناسب حصه سرمایه تقسیم میشوند .»

مفادیکه در حساب مفادو ضرر رونما شده ، در حسابات شخصی هر شریک انتقال داده شده ودر آنجا مقابل برداشت شخصی سنجش میگردد.

مثال :

در یک شرکت تضامنی حسابات سرمایه وحسابات شخصی اقلام ذیل را نشان میدهد.

سرمایه شخصی عبدالحمید	۴۰۰۰۰۰	افغانی
سرمایه شخصی محمدانور	۸۰۰۰۰۰	»
حساب شخصی عبدالحمید	۳۶۰۰۰	»
حساب شخصی محمدانور	۶۰۰۰۰	»

* در مواد ۱۳۵-۱۴۲ اصولنامه تجارت افغانستان مقررات مربوط به شرکت های تضامنی یافت میشود .

مفاد خالص این شرکت تضامنی به ۲۱۰۰۰۰ افغانی بالغ شده و به تناسب ۲ : ۱ بالای هر دو شریك تقسیم میگردد.

حساب شخصی

کریدت عبدالحمید ۱۹۷۰ دیبت

کریدت	دیبت
۹۸۹/ ۷۰۰۰۰	۱۱۳/ ۳۶۰۰۰
	۰۷۰/ ۳۴۰۰۰

سرمایه شخصی

کریدت عبدالحمید ۰۷۰ دیبت

کریدت	دیبت
۹۹۸ ۴۰۰۰۰۰	
۱۹۷۰ ۳۴۰۰۰	

حساب شخصی

کریدت محمد انور ۱۹۷۱ دیبت

کریدت	دیبت
۹۸۹/ ۱۴۰۰۰۰	۱۱۳/ ۶۰۰۰۰
	۰۷۰/ ۸۰۰۰۰

سرمایه شخصی

کریدت محمد انور ۰۷۱ دیبت

کریدت	دیبت
۹۹۸/ ۸۰۰۰۰۰	
۱۹۷۱/ ۸۰۰۰۰	

کریدت حساب نفع و ضرر ۹۸۹ دیبت

کریدت	دیبت
	۱۹۷۰/ ۷۰۰۰۰
	۱۹۷۱/ ۱۴۰۰۰۰

بقایای حسابات شخصی به حساب سرمایه شخصی مربوطهٔ آن انتقال می‌یابد. در مثال فوق برداشت های شخصی باندازه ای بود که هنوز هم مبلغ کافی دیگر باقی ماند تا سرمایه شخصی را تزئید بخشد.

ب(تقسیم مفاد در شرکت های تضامنی مختلط *

یک شرکت تضامنی مختلط دارای شرکائیکه مسؤلیت تام دارند (کومپلیمینتیرها) وشرکائیکه مسؤلیت محدود دارند (کوماند یتستها) میباشد . از ماده ۲٤٤ اصولنامه تجارت افغانستان چنین بر میاید که شرکای دارای مسؤلیت تام عیناً مانند شریك های شرکت تضامنی حقوق ومکلفیت هائی دارند. همچنان ماده مذکور چنین معنی میدهد که مفاد باساس نسبت های سرمایه تقسیم میگردد.

ماده ۲۵۲ اصولنامه تجارت افغانستان راجع به ذیحق بودن شرکای بامسؤلیت محدود در مفاد وربح آن بحث میکند.

در اصولنامه مذکور از اندازه سهمیه مفاد شریك بامسؤلیت محدود بحث بعمل نیامده است .این موضوع به قرار دادیکه، در آن بصورت دقیق از سهمیه مفاد شرکای با مسؤلیت محدود باید ذکر بعمل آمده باشد ارتباط میگیرد.

اما در عمل اندازه سرمایه‌شرکای بامسؤلیت محدود که در موسسه گذاشته شده اساس سهمیه مفادرا تشکیل داده و یااقلاً در داخل یک تناسب مدنظر گرفته میشود.

مثال:

در شرکت تضامنی مختلط حسابات سرمایه وحسابات شخصی

---

* در مواد ۲٤۳ - ۲۸۵ اصولنامهٔ تجارت افغانستان مقررات مربوطبه شرکتهای تضامنی مختلط (شرکت های کوماندیت) یافت میشوند.

اقلام ذیل را نشان میدهند.

سرمایه بامسؤلیت‌تام سحرگـل ۲۰۰۰۰۰۰ افغانی
سرمایه بامسؤلیت تام عبدالستار ۱۰۰۰۰۰۰ «
سرمایه بامسؤلیت محدود گـل‌سید ۵۰۰۰۰۰ «
حساب شخصی سحرگـل ۱۰۰۰۰۰ «
حساب شخصی عبدالستار ۵۰۰۰۰ «

مفاد خالص به ۶۰۰۰۰۰ افغانی بالغ گردیده و نظر به قرارداد مؤسسه برای شرکای بامسؤلیت‌تام ۹۰٪ مفاد به تناسب سهمیه سرمایه آنها و برای شرکای بامسؤلیت محدود ۱۰٪ آن باید داده شود.

چون شرکای بامسؤلیت تام مفاد مذکـور را برای مصارف روزمره‌زندگی خـود بکار ندارند، آنرا به سرمایه شخصی خـود علاوه میکنند.

اما شریکی که مسؤلیت محدود دارد ودر جریان سال مالی بردا شت ننموده است ، پس مفاد خـود را در مؤسسه سرمایه گذاری‌نکرده بلکه سرمایه خـود را باندازه ۵۰۰۰۰۰ افغانی حفظ میکنند. وسهمیه مفـاد وی تـوسط چـك بانـکی برایش داده میشود.

سرمایه بامسولیت تام

کریدت سحرگل ۰۷۰	دیبت
۲۰۰۰۰۰۰ ۹۹۸/	
۲۶۰۰۰۰ ۱۹۷۰/	

حساب برداشت شخصی

کریدت سحرگـل ۱۹۷۰	دیبت
۳۶۰۰۰۰ ۹۸۹/	۱۰۰۰۰۰ ۱۱۳/
	۲۶۰۰۰۰ ۰۷۰/

سرمایه بامسولیت تام

کریدت عبدالستار ۰۷۱ دیبت

کریدت	دیبت
۹۹۸/ ۱۰۰۰۰۰۰	
۱۹۷۱/ ۱۳۰۰۰۰	

حساب برداشت شخصی

کریدت عبدالستار ۱۹۷۱ دیبت

کریدت	دیبت
۹۸۹/ ۱۸۰۰۰۰	۱۱۳/ ۵۰۰۰۰
	۰۷۱/ ۱۳۰۰۰۰

سرمایه بامسولیت محدود

کریدت گل‌سید ۰۷۲ دیبت

کریدت	دیبت
۹۹۸/ ۵۰۰۰۰۰	

کریدت سهمیه مفادگل‌سید ۱۷۶ دیبت

کریدت	دیبت
۹۸۹/ ۶۰۰۰۰	۱۱۳/ ۶۰۰۰۰

کریدت حساب نفع وضرر ۹۸۹ دیبت

کریدت	دیبت
	۱۹۷۰/ ۳۶۰۰۰۰
	۱۹۷۱/ ۱۸۰۰۰۰
	۱۷۶/ ۶۰۰۰۰

ج) تقسیم‌مفاد در یك شرکت‌سهامی *

چون در سرمایه منقسم باسهام یك شرکت سهامی تغییری باید وارد نشود، مفاد شرکت سهامی به حساب سرمایه علاوه شده نمیتواند.

در صورتیکه اسهام جدیدصادر نگردد، یک تزئید سرمایه بصورت عمومی توسط تزئید مبالغ ذخایر قانونی وذخایر آزاد صورت گرفته میتواند. یك قسمت‌مفاد باقیمانده بحیث Tantiemen (سهمیه‌هیأت‌مدیره

* درمواد ۲۴۶ - ۲۶۶ اصولنامهٔ تجارت افغانستان ازمقررات مربوط به‌شرکت‌های سهامی بحث به عمل آمده.

وهیأت نظار درمفاد) برای اعضای هیأت‌مدیره و هیأت نظار تقسیم‌شده ویک‌قسمت‌زیادآن‌بحیث‌مفاداسهام(Dividende)به‌سهم‌داران‌داده‌میشود.
برای تقسیم مفاد یک حساب «استعمال‌مفاد» بانمره ۹۸۸ ترتیب میگردد پس ثبت اول ازین قرار است:

۹۸۹ حساب نفع وضرراز‌حساب۹۸۸ استعمال مفاد

مثال:

بعد از تشکیل ذخایر قانونی وآزادمبلغ ۱۲۰۰۰۰۰ افغانی مفاد باقیمانده باید تقسیم گردد. که ٪۱۰ آن به هیأت مدیره که دارای سه نفر اعضامیباشد و ٪۱۰ دیگر آن به دو نفر اعضای هیأت‌نظار داده میشود.

٪۸۰ باقیمانده به ۲٤ نفر سهم‌داران بحیث مفاد اسهام‌تقسیم‌میگردد.

جهت آسانی کار تمام سهم داران دارای تعداد مساوی اسهام یعنی ۵۰۰۰۰ سهم، فی سهم ۱۰۰۰ افغانی میباشد.

هیاءت مدیره:

٪۱۰ ۱۲۰۰۰۰۰ = ۱۲۰۰۰۰ افغانی

۱۲۰۰۰۰ :۳= ۴۰۰۰۰ «

هر یک از اعضای هیأت مدیره باندازه مبلغ ۴۰۰۰۰ افغانی سهمیه مفاد بدست میاورند.

هیأت‌نظار:

٪۱۰ ۱۲۰۰۰۰۰ = ۱۲۰۰۰۰ افغانی

۱۲۰۰۰۰:۲= ۶۰۰۰۰ «

هر کدام از اعضای هیأت نظار حایز مبلغ ۶۰۰۰۰ افغانی سهمیهٔ مفاد میشوند.

سهم داران:

مفاد بعداز تفریق مبالغ ذخایرقانونی وآزاد	۱۲۰۰۰۰۰	افغانی
منفی سهمیهٔ مفاد هیأت مدیره و نظار	۲۴۰۰۰۰	»
	۹۶۰۰۰۰	افغانی

۹۶۰۰۰۰ افغانی : ۲۴ = ۴۰۰۰۰افغانی

پس هر کدام سهم دار ۴۰۰۰۰ افغانی مفاد اسهام بدست میاورند.

سهمیه مفاد هیأت مدیره به حساب ۱۷۷۰ «سهمیه مفاد هیأت مدیره» و سهمیه مفاد هیأت نظار به حساب ۱۷۷۱ «سهمیه مفاد هیأت نظار» ثبت میشوند. برای اعضای هیأت مدیره ونظار حسابات فرعی نیز دایر میگردد. مفاد اسهام د ر حسا ب ۱۷۶ حساب مفاد اسهام به ثبت میرسد وبرای هر یك از سهم داران نیز یک حساب فرعی دایر میگردد.

کریدت حساب مفاد سهم‌داران ۱۷۶ دیبت

کریدت	دیبت
۹۶۰۰۰۰ ۹۸۸	

۲۴ حساب فرعی

کریدت حساب استعمال مفاد ۹۸۸ دیبت

کریدت	دیبت
۱۲۰۰۰۰۰ ۹۸۹	۹۶۰۰۰۰ ۱۷۶
	۲۴۰۰۰۰ ۱۷۷

حساب تانتیم

کریدت (سهمیه‌مفاد هیاءت مدیره و نظار) ۱۷۷ دیبت

کریدت	دیبت
۲۴۰۰۰۰ ۹۸۸	

۵ حساب فرعی

در وقت پرداخت مفاد سهم داران ، و سهمیهٔ مفاد هیأت مدیره و نظار (تانتیم) توسط بانک چنین به ثبت میرسد.

۱۷۶ حساب مفاد سهم داران از ۱۱۳ حساب بانک ۱۷۷ حساب سهمیه مفاد هیأت مدیره و نظار از ۱۱۳ بانک

سؤالات ۸۱-۸۷ کتاب سؤالات را تمرین نمائید

۱۲ ـ مصحح قیمت های دارائی ثابت

تا اینجا چنین فرض میشد که تمام دارائی های ثابت در اخیر سال بصورت مستقیم استهلاك شوند .یعنی دارائی ثابت مربوطه ، باتنقیص ارزش باندازه استهلاك ، در بیلانس نشان داده شود.

(مقایسه شود با فصل II/۳ «ثبت استهلاکات» و IV/٤» سنجش استهلاکات») استهلاك مستقیم درافغانستان به ندرت استعمال میگردد.

اکثر مؤسسات افغانی از استهلاك غیر مستقیم استفاده میکنند. درین نوع استهلاك ارزش حساب دارائی ثابت بصورت ظاهری تقلیل نمیابد مصارف تهیه در حساب مربوطه و باساس آن در جانب اکتیف بیلانس بحال خود باقی میماند .اما این اقلامیکه در بیلانس به قیمت بلند نشان داده شده اند، باندازه قیمت خود در جانب پسیف بیلانس «تصحیح میگردند» . «این اقلام تصحیحی را بنام مصحح قیمت دارائی ثابت» یاد میکنند.

برای این مقصد در چوکات حسابی حسابات ۰۸۰ و ۰۸۳ پیش بینی

شده است. این حسابات برای انواع مختلف دارائی ثابت از قبیل تعمیر ماشین وتجهیزات کارگاه مورد استفاده قرار میگیرند.

مثال :

یک ماشین باقیمت تهیه ۲۰۰۰۰۰۰ افغانی در اخیر سال اول باید بصورت غیر مستقیم - ۱۰٪ استهلاک گردد.

کریدت استهلاکات ۴۸۰ دیبت		کریدت ماشین‌ها ۰۱ دیبت	
	۰۸۱ ۲۰۰۰۰۰		۹۹۸ ۲۰۰۰۰۰۰

ختم در حساب ۹۸۰ ختم در حساب ۹۹۹

کریدت مصحح قیمت ماشین ۰۸۱ دیبت	
۴۸۰ ۲۰۰۰۰۰	

هر دو قلم در بیلانس مقابل یکدیگر خود قرار میگیرند، که‌باین صورت مصحح قیمت در سمت‌پسیف بیلانس، مبلغ زیاد نشان داده شده اقلام دارائی را در سمت اکتیف بیلانس تصحیح مینماید، که باین ذریعهٔ بقیه آن نیز قیمت وقتی اقلام دارائی ثابت را نشان میدهد.

پسیف بیلا نس ختم	اکتیف
۲۰۰۰۰۰ مصحح قیمت‌ماشین ۰۸۱	۲۰۰۰۰۰۰ ماشین ۰۱

استهلاک غیر مستقیم دارای مزیتی میباشد که‌همواره قیمت تهیه دارائی های ثابت مختلف در بیلانس مشاهده‌شده و اندازهٔ مبالغ استهلاک به شکل مصحح قیمت شناخته میشوند.

سوالات ۸۸ ـ ۸۹ کتاب سوالات راتمرین نمائید

۱۳ ـ طلبات مشکوك و طلبات غیر قابل حصول :

در صورتیکه یك نفر مدیون در پرداخت دین خود به مشکلاتی بر میخورد ، برای طلبات نیز مصحح قیمت ها ضروری شمرده میشود. امکان دارد که این مشکلات تادیاتی مدیون قبلاً سبب کشمکش و جدائی بین دائنین دیگر ومدیون مذکور شده باشد .درین موارد حصول چنین طلبات مشکوك است ودر مقابل طلبات قابل حصول ، این نوع طلبات را بنام (Dubiosen) یاد میکنند.

طلبات مشکوك باید بصورت جدا گانه نشان داده شوند. این طلبات باید از طلبات قا بل حصول وغیر مشکوك جدا شده وبه حساب «طلبات مشکوك » نمره ۱٤۹ انتقال داده شوند .

مثال :

اطلاع میرسد که مؤسسهٔ برادران نورستانی وجایب تادیاتی خودرا اجرا نموده نمیتواند. وتصدی ما بالای برادران نورستانی باندازه ۱۵۰۰۰ افغانی طلب دارد.

اکنون باید چنین به ثبت برسد.

کریدت طلبات مشکوك ۱٤۹ دیبت	
	۱۵۰۰۰ ۱٤۰۳

طلبات برادران

کریدت نورستانی ۱٤۰۳ دیبت	
۱۵۰۰۰ ۱٤۹	۱۵۰۰۰ ۸۳

در روز ترتیب بیلانس باید قیمت طلبات مشکوك تصحیح گردد هر متصدی نظر به واقعات جداگانه وباساس تجارب چندین سالهٔ خود میداند که کدام مبلغ این نوع طلبات خود را حاصل کرده توانسته وضرر احتمالی آن به کدام اندازه خواهد بود.

بافرضیه اینکه $\frac{1}{3}$ حصه طلبات قابل حصول باشد، پس $\frac{2}{3}$ حصه آن باید استهلاك گردد. این عملیه استهلاك بصورت غیر مستقیم صورت گرفته وذریعهآن مبلغ اصلی طلبات/مشکوك دربیلانس رونمامیگردد.

مصحح قیمت طلبات همچنان بنام (Deleredere posteu) (کلمه ای که منشأ لاتینی دارد) یاد میگردد. این حسابات در چوکات حسابی افغانی دارای نمبر ۰۸٤ بوده ودر سمت پسیف بیلانس واقع است.

کریدت مصحح قیمت طلبات ۰۸٤ دیبت

٤٨١ ۱۰۰۰۰	

کریدت طلبات مشکوك ۱٤۹ دیبت

	۱٤۰۳ ۱۵۰۰۰

کریدت استهلاك طلبات ٤٨١ دیبت

۰۸٤ ۱۰۰۰۰	

در ختم مراحل حقوقی، در سال جدید، واضح میگردد که محض مبلغ ۸۰۰۰ افغانی قابل حصول نیست یعنی مدیون مذکور ۲۰۰۰ افغانی زیاد تر از آنکه تصدی صنعتی سنجیده بود پر داخته میتواند.

پس ۲۰۰۰ افغانی که زیاد تر استهلاك شده بود به حساب ۲۵۵

«حاصلات فوق العاده» به ثبت میرسد.

کریدت طلبات مشکوک ۱۴۹ دبیت

دبیت	کریدت
۹۹۸ ۱۵۰۰۰	۱۱۳ ۷۰۰۰
	۰۸۴ ۸۰۰۰

کریدت بانک ۱۱۳ دبیت

دبیت	کریدت
۱۴۹ ۷۰۰۰	

کریدت حاصلات فوق‌العاده ۲۵۵ دبیت

دبیت	کریدت
	۰۸۴ ۲۰۰۰

کریدت مصحح قیمت طلبات ۰۸۴ دبیت

دبیت	کریدت
۱۴۹ ۸۰۰۰	۹۹۸ ۱۰۰۰۰
۲۵۵ ۲۰۰۰	

اگر در ختم مراحل حقوقی چنین نتیجه به عمل آید، که یك مبلغ کمتر از مبلغی که قبلاً تخمین شده بود، حاصل شده بتواند، پس درین صورت مبلغ باقی مانده بحساب «۲۵۰ مخارج فوق العاده» به‌ثبت‌میرسد.

کریدت طلبات مشکوك ۱۴۹ دبیت

دبیت	کریدت
۹۹۸ ۱۵۰۰۰	۱۱۳ ۳۰۰۰
	۰۸۴ ۱۲۰۰۰

کریدت بانك ۱۱۳ دبیت

دبیت	کریدت
۱۴۹ ۳۰۰۰	

کریدت مخارج فوق‌العاده ۲۵۰ دبیت

دبیت	کریدت
۰۸۴ ۲۰۰۰	

کریدت مصحح قیمت طلبات ۰۸۴ دبیت

دبیت	کریدت
۱۴۹ ۱۲۰۰۰	۹۹۸ ۱۰۰۰۰
	۲۵۰ ۲۰۰۰

در صورتیکه از ابتدا واضح باشد که حتی یک پول هم قابل حصول نیست، یا به عبارت دیگر در مرحله اول طلبات مذکور غیرقابل حصول باشد، پس باید **طلبات مذکور بصورت فوری به حساب ۴۸۱**

«استهلاك طلبات» باساس استهلاك مستقیم استهلاك گردد.

کریدت استهلاك طلبات ۴۸۱ دیبت		کریدت طلبات مشکوك ۱۴۹ دیبت	
۱۵۰۰۰ ۴۸۱	۱۵۰۰۰ ۱۴۰۳	۱۵۰۰۰ ۱۴۹	

سـؤالات ۹۰ ـ ۹۶ کتاب سوالات راتمرین نمائید

۱۴ ـ خرید و فروش اسناد بهادار :

اسنادبهادار (Effekten)عبار تنداز آن اسناددائنین(Glaeubigerpapiere) مانند اسناد گراوی (Pfandbriefe) اسناد قرضه (Obligationen) و اسناد قرضه که تبدیل آن باسنادسهم تعهد شده (Wandelschuldverschreibungen) ویا اسناد سهمیوی وعضویت، مانند اسناد سهم ویا اسناد کوکس (Kuxe اسنا د یکه مبلغ سهم بالای آن نـو شته نشده بلـکه سهمیهٔ سهم دار را باساس یك کسر مثلاً ۱/۱۰۰ ویا ۱/۱۰۰ نشان میدهد(و اسناد اشتراك در سـرمایه (سندسرمایه گذاری Investementsertifikate میباشند.

برای مالـك اسناد بهادار ، همه ساله یـك سود معین که قبلاً تعیین شده، یا یـك مفاد متناسب به مفاد سالانه، همچنان یـك سهمیه در مفاد داده میشود.

اسناد بهادار به دارائـی ثابت وهمچنان به دارائـی سیار متعلق میشوند . که باین اساس ثبت های هر کدام آن بصورت متفاوت صورت میـگیرد.

به دارائـی سیار ، اسناد بها داری تعلق میـگر ند که به مقصد ا حتـکار

وخریدو فروش تهیه شده باشند. این اسناد در گروپ حسابی ۱۳ اکتیفی میگردند. ضرر از درك پائین آمدن نرخ اسناد بهادار ومحصول خریدو فروش آن عبارت‌ازمخارج‌خارج‌فعالیتگاه‌بیطرف است (حساب ۲۰۰)

به دارائی ثابت ، اسناد بهاداری تعلق‌میگیرند که هدف آنها اشتراك طویل المدت به مؤسسات دیگر باشد. این اسناد باقیمت تهیه خود در حساب ۰۵ اکتیفی میگردند.

مفاد یا ضرر از درك بلند رفتن یا پائین آمدن نرخ این اسناد ، همچنان سهمیهٔ‌مفاد این اسهام به حساب ۸٦ « حاصلات معاملات فرعی » به ثبت میرسند.

ذیلاً محض خریدو فروش اسناد بهاداریکه به دارائی سیار متعلق میشوند مورد بحث قرار میگیرند، زیرا این اسناد تنها برای مدت قصیری جهت اهداف احتکاری استعمال میگردند.

مثال خرید اسناد بهادار :

مؤسسه صنعتی ما ۵۰ قطعه سند سهم یک شرکت بار چالانی جدیدالتشکیل افغانی را به قیمت اسمی ۵۰۰۰۰ افغانی میخرد .

اما برای اسهام مذکور باید مبلغ ٦۰۰۰۰ افغانی ، یعنی به نرخ ۱۲۰٪ ،پرداخت گردد. قیمت اسمی یک سند سهم به ۱۰۰۰ افغانی بالغ گردیده در حالیکه قیمت روز آن به ۱۲۰۰ افغانی بالغ میگردد.

شعبهٔ اسهام بانك ملی مبلغ ۱۰۰۰ افغانی دیگر نیزجهت حق العمل ومصارف بانکی در سنجش آن علاوه میکند .

ثبت های آن قرار ذیل به مشاهده میرسد.

کریدت	مخارج خارج فعالیتگاه ۲۰۰	دیبت
		۱۰۰۰ ۱۱۳

کریدت	اسناد بهادار ۱۳	دیبت
		۶۰۰۰۰ ۱۱۳

کریدت	بانك ۱۱۳	دیبت
۶۰۰۰۰ ۱۳		
۱۰۰۰ ۲۰۰		

بعد از مرور شش ماه اسناد سهم مذکور دو باره به فروش میرسد. نرخ روز این اسناد سهم خوشبختانه صعود کرده وبه ٪۱۴۰ بالغ میگردد. پس باین اساس موسسهٔ ما در حین خرید مبلغ ۶۰۰۰۰ افغانی تادیه کرده، واکنون در وقت فروش مبلغ ۸۰۰۰۰ افغانی حاصل میکند اما بانك ملی در وقت فروش نیز حق‌العمل ومصارف بانکی خودرا مبلغ ــ ۱۰۰۰ افغانی خواهان است.

حالا قرار ذیل به ثبت میرسد:

کریدت	مخارج ۲۰۰ فعالیتگاه	دیبت
		۱۰۰۰ ۱۳

۲۵۰

کریدت	اسناد بهادار ۱۳	دیبت
۸۰۰۰۰ ۱۱۳/۲۰۰		۶۰۰۰۰ ۱۱۳
		۲۰۰۰۰ ۲۰۵

کریدت	حاصلات مخارج ۲۰۵ فعالیتگاه	دیبت
۲۰۰۰۰ ۱۳		

کریدت	بانك ۱۱۳	دیبت
		۷۹۰۰۰ ۱۳

در صورتیکه نرخ روز اسناد سهم پائین آمده باشد، ضرر آن باید در حساب ۲۰۰ «مخارج خارج فعالیتگاه» نشان داده شود .

نقصاناتیکه از در ك معاملات خرید وفروش اسناد بهاداریکه سود ثابت دارند، (مانند اسناد گروی) بوجود میاید، به حسابات ۲٤۰ مخارج سود ومفاد آن در حساب ۲٤٥ «حاصلات سود» به ثبت میرسد .

قسمتی از سود که تا حین خرید وفروش این اسناد تادیه نشده (* Stueckzinsen) باید در اثنای خریدو فروش اسناد بهادار مذکور نیز بصورت متناسب مدنظر گرفته شود.

سؤالات۹٦ ـ ۱۰۰ کتاب سوالات را تمرین نمائید

۷ ـ سنجش مصارف وفعالیتهای یك فعالیتگاه صنعتی :

هر فعالیتگاه صنعتی باید یك سنجش مصارف و سنجش فعالیت مرتب ومنظم داشته باشد. تمام مصارف وفعالیتها باید تثبیت شده سنجش گردیده وبه مقصد استفاده از آنها مجموع گردند.

برای این مقصد باید محاسبه وسنجش مصارف بکلی باهم مطابقت نمایند:

سنجش مصارف

سنجش انواع مصارف (تثبیت دقیق مصارف)

* سودیکه بعداز موعد سررسی آخرین کوپون سودتادیه شدهٔ اسناد بهادار دارای سودثابت، سنجش میگردد، عبارت از (Stueckzinsen) میبا شد .

سنجش موضع مصرف (دریافت مصارف د ر شعبات جداگانه فعالیتگاه) و

سنجش حامل مصرف (سنجش مصارف بالای هر واحد تولید) را دایر میکنند.

سنجش مصارف برای کلکولیشن قیمت (سنجش قیمت) حتمی و ضروری میباشداگر در یك فعالیتگاه صنعتی محض یك نوع تولید استحصال میگردد، پس تثبیت تمام مصارفیکه د ر کلاس ٤ صورت گرفته برای سنجش مصارف نیز کفایت میکند. برای اینکه قیمت تمام شد فی واحد تولید دریافت گردد، تنها مصارفیکه د ر یک دوره معین تولید رخ داده اند باید بالای تعداد تولیدات استحصال شدۀ این‌دوره تقسیم گردد. ازین‌باعث‌این‌نوع سنجش‌مصارف را بنام سنجش مصا رف تقسیمی (کلکولیشن تقسیمی)یاد میکنند.این نوع سنجش تنها برای مؤسساتیکه تولیدات توده ای دارند مورد استفاده قرار میگیرند مثلاً فابریکات سمنت، خشت سازی، موسسات استخراجی وفابریکات کیمیاوی که محض یک نوع امتعه را تولید میکنند.

یك تعداد مؤسساتیکه از آن فوقاً متذکر شدیم در ا فغا نستان‌وجود دارد که باسنجش سادۀتقسیمی از عهده سنجش خود برآمده میتوانند.

اما یك تعداد زیاد تصدی‌ها محض به تولید امتعه واحد نپرداخته بلکه اکثراً انواع تولیدات مختلف دارند.

درین موارد ،کلکولیشن تقسیمی از عهدهٔ امور برآمده نمیتواند پس باید در مورد مذکور از کلکولیشن تزئیدی استفاده گردد.

موادیکه جهت تکمیل یك واحد تولید معین یا سفارش معین ضروری میباشد (مواد تکمیلی) به کمك سند خروج مواد بصورت دقیق حساب شده میتوانند. هم چنان مزد تکمیلی جهت یك واحد معین تولید یاسفارش معین باساس لست مزد ها دقیقاً تثبیت میگردند. بر علاوه مصارف خاص انفرادی نیز بصورت صحیح ودقیق تثبیت میشوند.

امامصارف مشترك برای تمام تولیدات بصورت مجموعی اجرا شده وبه آسانی تثبیت شده نمیتواند که کدام قسمت این مصارف بالای فی واحد تولید یاسفارش واحد صورت گرفته است.

بنابرین باید مصارف مشترك بالای مصارف انفرادی بصورت فیصدی تزئید گردد. واین نوع سنجش مصارف را بنام کلکولیشن تزئیدی یاد میکنند.

اگر مصارف مشترك بالای مصارف انفرادی تنها بهیك تزئید فیصدی تزئید گردد ،پس کلکولیشن تزئید بصورت بسیار ساده ای اجرا میشود اما این تزئید مجموعی مصارف مشترك محض برای موسسات کاردستی وکارگاهای کوچك صنعتی مساعد میباشند.

مثال :

در یك موسسه کار دستی افغانی مصارف مواد تکمیلی یك سفارش

به ۱۵۰۰۰۰ افغانی بالغ میگردد. مصارف مزد تکمیلی آن مبلغ ۲۲۵۰۰۰ افغانی بوده ومصارف مشترك آن بالغ به ۱۸۰۰۰۰ افغانی میگردد:

نظر به انتخاب اساس تزئید ، سه نوع سنجش به میان میاید.

	I	II	III
	افغانی	افغانی	افغانی
موادتکمیلی	۱۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰
+۱۲۰٪ تزئید	۱۸۰۰۰۰	—	—
مزد تکمیلی	۲۲۵۰۰۰	۲۲۵۰۰۰	۲۲۵۰۰۰
+۸۰٪ تزئید	—	۱۸۰۰۰۰	—
			۳۷۵۰۰۰
تزئید مصارف مشترك			
۴۸٪			۱۸۰۰۰۰
	۵۵۵۰۰۰	۵۵۵۰۰۰	۵۵۵۰۰۰

برای سنجش مصارف مجموعی در هر سه طریق سنجش ، عین نتیجه بدست میاید . اما در صورتیکه تناسب مواد تکمیلی و مزد های تکمیلی یك واحد تولید با مجموع تولیدات تفاوت داشته باشد، پس در سنجش یك واحد تولید نیز نتیجهٔ دیگری بدست میاید .

بصورت عموم در یك تزئید مجموعی مصارف مشترك ، از مزد تکمیلی بحیث اساس تزئید کارگرفته میشود.

۱ ـ جدول سنجش مصارف فعالیتگاه:

طوریکه قبلاً توضیح گردید، تزئید مجموعی مصارف مشترك برای فعالیتگاهای بزرگ ومتوسط مساعد نمیباشداین موسسات باید از طرق دقیق سنجش مصارف استفاده نمایند.

درین جا تمام فعالیتگاه به شعبات تجزیه شده ومصارف مشترك باساس یك کاید معین بالای مواضعی که در آن بوجود آمده اند، تقسیم میگردند. که‌این‌مرحله را بنام سنجش موضع مصرف یادمیکنند.

سنجش مصارف فعالیتگاه بصورت‌عموم خارج از محاسبه به شکل جدول صورت گرفته، در حالیکه سنجش انواع مصارف یك قسمت محاسبه را تشکیل میدهد. این جدول ها را بنام جدول سنجش مصارف فعالیتگاه (BAB) یاد میکنند.

جدول سنجش مصارف فعالیتگاه، مصارف مشترك حسابات ۴۱ـ۲۴و۴۳۲ـ۴۸ را ازمحاسبه میگیرد. درستون عمودی طرف چپ آن انواع مصارف مشترك درج گردیده و سطرافقی آن باساس موضع مصرف تقسیمات میگردد.

دریافت‌یك کلید تقسیماتی که بصورت‌دقیق‌به بوجودآمدن‌مصارف مطابقت داشته باشد چندان سهل به نظرنمیرسد.

ازلست مزدها،سند خروج اموال، سطح زمین درعمارت، اندازهٔ مصارف باساس ساعت‌ومیتروغیره باید نیز استفاده‌گردد.

یك فعالیتگاه صنعتی کوچك با مواضع چارگانهٔ مصارف اکتفا نموده میتواند .

I موضع مصرف مواد .

II موضع مصرف تولید.

III موضع مصرف اداره.

IIII موضع مصرف فروش.

فعالیت‌گاهای بزرگ صنعتی باید مواضع مصرف خود را ، نظر به احتیاج زیادتر تقسیم بندی نمایند.

مخصوصاً موضع تولید باید به کار گاهای فرعی مختلف تقسیمات گردد.

مطابق به چهار موضع مصرف اصلی مصارف مشترك نیز تقسیم میگردد.

I مصارف مشترك مواد.

II مصارف مشترك تولید.

III مصارف مشترك اداری.

IV مصارف مشترك فروش.

I– مصارف مشترك مواد: عبارت از تمام مصارف مشترکی اند که بارتباط تهیهٔ مواد بوجود میآیند. مثلاً مصارف تحویلخانهٔ مواد، مصارف دخول وخروج مواد ، مصارف بیمهٔ مواد وغیره .

II– مصارف مشترك تولید عبارت از تمامی مصارف مشترکی اندکه

11891

مثال یك جدول سنجش مصارف فعالیتگاه

نمبر حساب	انواع مصارف	اعداد محاسبه	اساس تقسیم	I موضع مواد	II موضع تکمیلی	III موضع اداری	IV موضع فروش
		افغانی		افغانی	افغانی	افغانی	افغانی
٤١	مواد معاونه ومحرکه	۳۰۸۰۰	سند تسلیمی مواد	۱٤۰۰	۲٦۸۰۰	—	۲٦۰۰
٤۲٥	برق – گاز – آب	۱۰۹۰۰	کیلوات – متر مکعب	٥۰۰	۸۱۰۰	۱٥۰۰	۸۰۰
٤۳۲	مزد های معاونه	۲۲۳٥۰	لست مزد ها	۲۰۰۰	۱٥۰۰۰	٤۳٥۰	۱۰۰۰
٤۳۹	معاشات	۷۹۷۰۰	لست معاشات	٥٦۰۰	۲۹۸۰۰	۳۱٦۰۰	۱۲۷۰۰
٤٤	مصارف اجتماعی	۲٥۲۰۰	لست مزد ها ومعاشات	۹۰۰	۱۹٦۰۰	۳۳۰۰	۱٤۰۰
٤٦	مالیات	٤۲۱۰۰	اسناد مالیه	—	۲۷۱۰۰	۱۲۹۰۰	۲۱۰۰
٤۷	مصارف مختلفه	۳۳۸٥۰	اسناد مختلفه	۳٥۰	۱٥۲۰۰	۱۱٥۰۰	۳٦٥۰
٤۸	استهلاکات	۲۱٥۰۰	محاسبه دارائی ثابت	—	۱٤۸۰۰	٤۷۰۰	۲۰۰۰
	مجموعه مصارف مشترک	۲٦٦٤۰۰		۱۳۹۰۰	۱٥٦٤۰۰	٦۹۸٥۰	۲٦۲٥۰
				مصارف مشترک مواد	مصارف مشترک تکمیلی	مصارف مشترک اداری	مصارف مشترک فروش
			اساسات تزئید	۱۳٦۰۰۰ مواد تکمیلی	۱۸۳۳۰۰ مزد تکمیلی	٤٦۹۳۰۰ مصارف تولیدی تولیدات فروش شده	٤٦۹۳۰۰
			فیصدی های تزئیدی	٪ ۲ر۱۰	٪ ٥ر۸٥	٪ ۹ر۱٤	٪ ٦ر٥

در کار گاهای تـو لید رخ مید هنـد . مثلاً مصا رف بـرق ، گاز ، آب وتسخین تاجائیکه در کار گاه بـوجـود آمده با شند، مزد های معـاونـه برای ماشین کاران ، کارگران کهمکـی ، معاشات باشـی ومامـورین تخنیکی مصارف مـواد معاونه ومحرکه، استهلاکا ت ما شین وتا سیسات ما شینـی وغیره.

III ـ مصارف مشترك اداری : عبارت از تمامی مصا رف آمریت و اداره تمام فعالیت گاه میباشند. مثلاً معاشات مد یران اداری ومستخد مین، مالیات تر میمات ومحافظت تعمیر اداری.

IV ـ مصارف مشترك فروش : تمام مصارفی اندکه توسط فروش تولیدات بـوجـود میایند. مثلاً مصارف تحویلخانهٔ ، فروش (تـولیدات کار تمام مصارف شعبه فروش واحتمالاً مصا رف بار جامه وترا نسپـورت وغیره.

تـوضیحات راجع به جدول سنجش مصارف فعالیتـگاه واساسـات ترئید جهت سنجش مصارف:

مصارف انفرادی که در پائین جدول سنجش مصارف فعالیتـگاه که مصارف مشترك به آن نسبت داده شده ، از حساب مـواد تـکمیلـی (٤٠) ١٣٦٠٠٠ افغانـی وحساب مزد تـکمیلی (٤٣١) ١٨٣٠٠٠ افغانـی بدست آمده اند.

آنها اساسات ترئید مصارف مشترك مـواد ومصارف مشترك تـولیدی را تشـکیل میدهند.

امروز به صورت عمومـی ، مصارف تـولیدی تـولیدات تـکمیل

شده را نه، بلکه مصارف تـولیدی تولیدات فروش شده را بحیث اساس تزئید مصارف مشترك اداری وفروش تعین میکنند. یعنی مقدار تولیدات تکمیل شده مهم نبـوده بلکه مقداری حقیقـی تـولیدات فروش شده. موضوع بحث میباشد. بنابرین باید تزئید و همچنان تنقیص موجودی تـولیدات نیم کاره وکار تمام مدنظر گرفته شـوند. تزئید موجـودی باید تفریق شده وتنقیص موجـودات علاوه گردد.

۲ ـ کلکولیشن تزئید ی تـوسط تزئیدات حقیقـی:

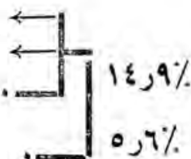
مصارف مشترکـی که در مثال جدول سنجش مصارف فعالیتـگاه در ستون‌های‌جداگانه‌مواضع مصرف درج گردید ه ا ند ، عبارت از مصارفـی اند که حقیقتاً بـوجـود آمده اند. این مصارف را بنا م مصا رف حقیقـی یاد میکنند. فیصدیهای تزئیدی که باساس آن دریافت میـگردند بنام فیصدی های حقیقـی (نسبت های حقیقـی) یاد میشوند.

باساس‌جدول‌سنجش مصارف فعالیتـگاه‌مـوجـوده واقلا م محا سبـو ی حسابات ۴۰ و ۴۳۱ برای سنجش تزئیدات‌حقیقـی‌شیمای ذیل بد ست‌میاید.

		افغانی
مصارف مـواد تـکمیلـی		۱۳۶۰۰۰
مصارف مشترك مـواد	۱۰٫۲٪	۱۳۹۰۰
مزد های‌تـکمیلـی		۱۸۳۰۰۰
مصارف‌مشترك‌تـکمیلـی	۸۵٫۵٪	۱۵٦٤۰۰

مصارف تـولیدی تـولیدات		
تـکمیل شده		٤٨٩٣٠٠
تزئید مـوجـودی تـولیدات نیم کاره	منفـی	٨٠٠٠
تزئید مـوجـودی تـولیدات کار تمام	منفـی	١٢٠٠٠
مصارف تولیدی تولیدات		

فروش شده

فروش شده	٤٦٩٣٠٠
مصارف مشترك ادا ر ی	٦٩٨٥٠
مصارف مشترك فروش	٢٦٢٥٠

بعد ا ز د ریا فت فیصد ی ها ی تز ئید حقیقـی ٪٢ ر ١٠ ـ ٪٥ر٨٥ ٪١٤ر٩ و ٪٦ر٥ سنجش مصارف هرواحدتـولید وهمچنانهر سفارش اجرأشده میتواند.

تمرین این بحث باید در چـوکات مضمون«حسا ب تجارت» صورت بـگیرد.

٣ ـ سنجش مصارف تزئیدی تـوسط تزئیدات نـورمال :

چـون فیصدی های حقیقـی در اخیر یك دوره حسابـی (سنجشـی) بدست میایند.پس در عمل امـکان ندارد که فیصدی های مذکـور را در سنجش قبلـی بحیث اساس تزئید تعین نمائیم. بنابرین باید از فیصدی های تزئیدی نـورمال که از سنجش مصارف دوره های قبلـی دریافت‌شده اند، استفاده گردد.

درفعالیت گاهای صنعتی بزرگ در هر ماه یك جدول سنجش ـ مصارف ترتیب میگردد. بنابرین باید برای تثبیت فیصدی‌های تزئیدی نورمال تجارب ماهای گذشته مدنظر گرفته شود. فیصدی های تزئیدی نورمال که نسبت به خطرات اکثراً از فیصدی های تزئیدی حقیقی بلندتر تعین میگردد، دارای مزیتی میباشند. که سنجش قیم بصورت دایمی به تغیری ضروری پیدا نمیکند. این موضوع بسیار مهم است، زیرا قیمت های عرضه برای بازار در یك مدت طویل باید بحال ثابت نگه داشته شوند.

اگر چه نسبت های تزئیدی نور مال بلندتر تعین میشوند. مگر باز هم در وقت صعود قیمت های امتعه وبلند رفتن مزد ها ممکن است که به تناسب تزئیدات حقیقی نسبت کمتر را نشان بدهند. درین صورت از جبران کمبودی مصارف صحبت به عمل میاید. از جانب دیگر در صورتیکه تزئیدات مصارف نورمال بلندتر از تزئیدات حقیقی تعین شده باشد، میتواند که جبران اضافی مصارف بوجود آید.

جبران اضافی مصارف سبب تزئیدوجبران کمبودی مصارف سبب تنقیص مفاد فعالیتگاه میگردد.

اگر بصورت دایمی مصارف نورمال ومصارف حقیقی تفاوت زیاد نشان بدهند پس در مصارف نورمال مذکور بایدمطابق به مصارف حقیقی نیز تغیراتی وارد گردد.

مثال :

نسبت های مصارف حقیقی باساس مثال جدول سنجش مصارفیکه در فصل I / V توضیح شده قرار ذیل بالغ میگردد.

مصارف مشترك مواد	٪۲ر۱۰
مصارف مشترك تکمیلی	٪۵ر۸۵
مصارف مشترك اداری	٪۹ر۱٤
مصارف مشترك فروش	٪٦ر۵

تزئیدات نورمال باید چنین باشد.

مصارف مشترك مواد	٪۱۰
مصارف مشترك تکمیلی	٪۸۰
مصارف مشترك اداری	٪۱۵
مصارف مشترك فروش	٪۵

که بصورت مجموعی یك جبران کمبودی مصارف رخ داده است.

فروش	اداری	ثولید	مواد	مجموع	متن
۲٦۲۵۰	٦۹۵۰	۱۵٦٤۰۰	۱۳۹۰۰	۲٦٦٤۰۰	مصارف مشترك حقیقی به افغانی
۵ر٦%	۹ر۱٤%	۵ر۸۵%	۲ر۱۰%		فیصدیها
۲۲۹۵۰	٦۸۸۵۰	۱٤٦٤۰۰	۱۳٦۰۰	۲۵۱۸۰۰	مصارف نورمال به افغانی
۵%	۱۵%	۸۰%	۱۰%		فیصدیها
—۳۳۰۰	—۱۰۰۰	—۱۰۰۰۰	—۳۰۰	—۱٤٦۰۰	جبران کمبودی به افغانی

سنجش مصارف تولیدی تولیدات فروش شده توسط فیصدی های تزئیدی نورمال قرار ذیل صورت میگیرد.

		افغانی
مصارف مواد تکمیلی		۱۳۶۰۰۰
مصارف مشترك مواد	۱۰٪	۱۳۶۰۰
مصارف مزد تکمیلی		۱۸۳۰۰۰
مصارف مشترك تکمیلی	۸۰٪	۱۴۶۴۰۰
مصارف تولیدی تولیدات تکمیل شده		۴۷۹۰۰۰
تزئید موجودی تولیدات نیم کاره	منفی	۸۰۰۰
تزئید موجودی تولیدات کار تمام	منفی	۱۲۰۰۰
مصارف تولیدی تولیدات فروش شده		۴۵۹۰۰۰
مصارف مشترك اداری	۱۵٪	۶۸۸۵۰
مصارف مشترك فروش	۵٪	۲۲۹۵۰

۴ ـ سنجش حامل مصرف توسط ورقه حامل مصرف :

در سنجش حامل مصرف مجموع مصارفیکه (مصارف انفرادی مصارف مشترك) دریك فعالیتگاه رخ داده اند درفعالیت مذکور سنجش میگردد.

در سنجش مذکور بایدبین دو نوع سنجش حامل مصرف تفریق قایل شد.

الف ـ سنجش وقتی حامل مصرف :

این سنجش عبارت است از سنجش مجموعی (یاکلکولیشن بعدی

مجموعی) تمام تولیداتی که در یك دوره سنجشی به فروش رسیده‌اند.

ب ـ سنجش فی واحد حامل مصرف:

این سنجش عبارت از سنجش فی واحد تولید بوده واز همه اولتر باید در مورد سنجش سفارش های مشتریان از آن کار گرفته شود.

این کلکولیشن ها باید در مضمون حساب تجارت تمرین گردد.

اکثرفعالیتگاه‌های صنعتی انواع زیاد یا اقلاً چند نوع تولید دارند که مصارف شان مختلف میباشد.

توسط ورقه حامل مصرفسنجشی صورتمیگیرد. که مصارف بوجود آمده برای کدام فعالیتفعالیتگاه بودهومصارف مربوطههر تولید جداگانه به کداممبلغ، بالغ میگردد.

همچنان در ورقه حامل مصرف، مصارف سنجشی وحاصلاتفروش مقابل هم گذاشته شده ومقایسه میگردند. باین ذریعه اندازه حاصل ودر صورت منفی اندازه ء ضرر هر تولید تثبیت شده میتواند.

در صورتیکه سیاست بازار ایجاب کند. میتواند که آمریت یك تصدی باساس سنجش حامل مصرف تولیداتی که مفاد کم دارند (یاحتی به ضرر باشند) با تولیداتی که حامل زیاد دارند موازنه کنند.

مثال یك ورقهء حامل مصرف:

یك فعالیتگاه صنعتی افغانی در یك دوره سنجشی سه نوع تولید مختلف را تولید میکند. مصارف انفرادی وحاصلات فروش بصورت دقیق تثبیت شده اند.

	تولید۱	تولید۲	تولید۳
	افغانی	افغانی	افغانی
مواد تکمیلی	٤٠٠٠٠	١٠٠٠٠	٣٠٠٠٠
مزد تکمیلی	٢٢٠٨٠	١٥٠٠٠	٧٠٠٠
حاصلات فروش	١٧١٢٤٠	٥٣٩٦٠	٨٩٠٨٠

سوالات ١٠١ - ١٣٠ کتاب سوالات را تمرین نمائید

12641

ورقه حامل مصرف

		مصارفیکه حقیقتاً بوجودآمده اند		جبران کمبودی و اضافی مصارف	مصارف سنجشی نورمال		حامل مصرف		
		افغانی	٪		افغانی	٪	تولید ۱ افغانی	تولید ۳ افغانی	تولید ۳ افغانی
	مواد تکمیلی مصارف مشترک مواد	۸۰۰۰۰ ۴۰۰۰	۵	+ ۸۰۰	۸۰۰۰۰ ۴۸۰۰	٦	۴۰۰۰۰ ۲۴۰۰	۱۰۰۰۰ ٦۰۰	۳۰۰۰۰ ۱۸۰۰
۱	مصارف مواد	۸۴۰۰۰			۸۴۸۰۰		۴۲۴۰۰	۱۰٦۰۰	۳۱۸۰۰
	مزد های تکمیلی مزد های مشترک تکمیلی	۴۴۰۸۰ ۵۲۹۰۰	۱۲۰	+ ۲۲۰۰	۴۴۰۸۰ ۵۵۱۰۰	۱۲۵	۲۲۰۸۰ ۲۷٦۰۰	۱۵۰۰۰ ۱۸۷۵۰	۷۰۰۰ ۸۷۵۰
۲	مصارف تکمیلی	۹٦۹۸۰			۹۹۱۸۰		۴۹٦۸۰	۳۳۷۵۰	۱۵۷۵۰
۳	مصارف تولیدی دورآه سنجشی (۱+۲)	۱۸۰۹۸۰		+ ۳۰۰۰	۱۸۳۹۸۰		۹۲۰۸۰	۴۴۳۵۰	۴۷۵۵۰
	تنقیص موجودی تولیدات نیم کاره تزئید موجودی تولیدات کارتمام	+ ۴۰۰۰۰ − ۱۰۰۰۰			+ ۴۰۰۰۰ − ۱۰۰۰۰		+ ۲۰۰۰۰ − ۳۰۰۰	۵۰۰۰ − ۱۰۰۰	+ ۱۵۰۰۰ − ٦۰۰۰
۴	مصارف تولیدی تولیدات فروش شده	۲۱۰۹۸۰			۲۱۳۹۸۰		۱۰۹۰۸۰	۴۸۳۵۰	۵٦۵۵۰
	مصارف مشترک اداری مصارف مشترک فروش	۱۴۹۰۰ ۱۳۴۰۰	۷ر۰٦ ٦ر۳۵	+ ٦۵۰۰ − ۲۷۰۰	۲۱۴۰۰ ۱۰۷۰۰	۱۰ ۵	۱۰۹۰۰ ۵۴۵۰	۴۸۴۰ ۲۴۲۰	۵٦٦۰ ۲۸۳۰
۵	مصارف تمام شد تولیدات فروش شده	۲۳۹۲۸۰		+ ٦۸۰۰	۲۴٦۰۸۰		۱۲۵۴۳۰	۵۵٦۱۰	٦۵۰۴۰
٦	حاصل خالص فروش	۳۱۴۲۸۰			۳۱۴۲۸۰		۱۷۱۲۴۰	۵۳۹٦۰	۸۹۰۸۰
۷	نتیجه فعالیتگاه (۵–٦)	۷۵۰۰۰							
۸	نتیجه تولیدات فروش شده (۵–٦)				٦۸۲۰۰		۴۵۸۱۰	− ۱٦۵۰	۲۴۰۴۰
۹	جبران اضافی = نتیجه سنجش				+ ٦۸۰۰				
					۵۷۰۰۰				

VI ـ استهلاکات سنجشی وا رتباط آن با استهلاکات بیلانسی :

درمعاملات استهلاك دارائی ثابت ، تا کنون چنین فرض میشد. که استهلاکات مکرراً باتنقیص قیمت حقیقی مطابق باشند. از ین سبب مبالغ استهلاك بحیث مصارف مربوط به فعالیتگاه در کلاس(٤) به ثبت میرسد. اما در جریان عمل مبالغ استهلاك بسیار بلندتر از مبالغی تعیین میشوند که باساس مدت استفاده اقتصادی بدست میایند. قوانین مالیاتی بسیاری از ممالك به متصدی اجازه میدهد، تا مبالغ بلند استهلاك را بکاربرند. وذریعهٔ آن برای توسعه فعالیتگاه خود از تمویل شخصی(Selbstfinanzierung)استفاده نموده بتوانند. * در ین موارد باید بین « استهلاك بیلانسی »

مبالغ بلند استهلاك مفاد را تقلیل میدهد . مالیاتی که درا کثر ممالك دنیا باساس مفاد اخذ میگردد ، ذریعهٔ این نوع استلاك تقلیل میابد .
اما ذریعهٔ آن وسایل دیگری بدسترس متصدی گذاشته میشود. که آنرا سرمایه گذاری نماید . درحالیکه در آینده توسط مبالغ کم استهلاك مفادزیاد شده وتوسط آن مالیه نیز تزئید میابد زیراطبعاً سرمایه گذاری مذکورنسبت بوجودآردن حاصلاتی شده که به متصدی قدرت تادیات مالیات زیاتری را میدهد .

واستهلاك سنجشی» تفریق به عمل آید . ومحض استهلاك سنجشی که مشروط و متعلق به استفاده بوده در کلاس (٤) بحیث مصارف نشان داده شده ، واستهلاك بیلانسی که به مقصد بیلانس ختم سال میباشد، باید در کلاس ۲ به ثبت برسد.

مثال:

یك تصدی صنعتی افغانی دارای یك پایه ماشینی است که آنرا به مبلغ ۲٤۰۰۰ افغانی خریده است . مدت استفادهء ماشین مذکور ۱۰ سال فرض شده ، که باساس آن یك استهلاك سنجشی ۱۰٪ بدست آمده میتواند. اما نظر به دلایل مالیاتی میتواند که ماشین مذکور در ظرف ٦ سال استهلاك گردد.

پس استهلاك بیلانسی به ٪ ۱٦ ۲/۳ بالغ میگردد .

برای اینکه ثبت های مربوطه اجرا شوند ، باید حسابات (۲۳) «استهلاك بیلانسی » و (۲۸) « استهلاك سنجشی سنجش شده در کلاس ۲ دایر گردند. حساب استهلاك سنجشی سنجش شده یك حساب متقابل استهلاك سنجشی میباشد.

(حساب استهلاك سنجشی تا کنون در کلاس ٤ بنام حساب استهلاك یادمیشد.) *

---

* به عین ترتیب سنجش کلکولیشنی در ثبت کرایهٔ اتاقهای نیکه از طرف خود مؤسسه استفاده شده، صورت میگیردد . همچنان سود های سنجش ـ تزئیدات سنجشی جهت خطرات و مزد «متصدی سنجشی در حسابات کلاس (۲) به ثبت میرسند.

کریدت نتیجهٔ بیطرف ۹۸۷ دبیت

دبیت	کریدت
۴۰۰۰ ۲۳	۲۴۰۰ ۲۸
	۱۶۰۰ ۹۸۹

کریدت استهلاک سنجشی ۴۸۰ دبیت

دبیت	کریدت
۲۴۰۰ ۲۸	۲۴۰۰ ۹۸۰

کریدت استهلاک بیلانسی ۲۳ دبیت

دبیت	کریدت
۴۰۰۰ ۰۱	۴۰۰۰ ۹۸۷

کریدت ماشین ۰۱ دبیت

دبیت	کریدت
۲۴۰۰۰ ۹۹۸	۴۰۰۰ ۲۳

1

کریدت نتیجهٔ فعالیتگاه ۹۸۰ دبیت

دبیت	کریدت
۲۴۰۰ ۴۸۰	۲۴۰۰ ۹۸۹

۲۸
کریدت استهلاک سنجشی سنجش شده دبیت

دبیت	کریدت
۲۴۰۰ ۹۸۷	۲۴۰۰ ۴۸۰

2

کریدت مفاد وضرر ۹۸۹ دبیت

دبیت	کریدت
۱۶۰۰ ۹۸۷	
۲۴۰۰ ۹۸۰	

تبصره: ثبت -۱- (استهلاک بیلانسی)
ثبت -۲- (استهلاک سنجشی)

ثبت‌های بعدی ،خودشان به‌صورت سیستماتیک صورت میگیرند حساب فروش به حساب نتیجهٔ بیطرف ختم شده وحساب استهلاک کلاس ٤ در حساب نتیجه فعالیتگاه پایان میابد . بالاخره درحساب مفاد و ضرر استهلاک سنجشی واستهلاک بیلانسی اضافی بصورت دقیق وواضح وجدا ازهم دیگر نشان داده میشوند .

سؤالات ۱۳۱—۱۳۶ کتاب سؤالات را تمرین نمائید

VII سنجش اعدادمشخصه‌توسط اقلام محاسبه:

محاسبه ای که بصورت خوب ومنظم ترتیب شده باشد.باید اقلام واقعی را بدسترس متصدی خود بگذارد .تااینکه اقلام مذکور امکاناتی را فراهم سازند، که متصدی توسط آن همه وقته مطابق سیاست‌تصدی خود تصامیم مهم را اتخاذ نماید.

اعداد مشخصه مهم دوره فعلی باید بااعداد مشخصه دوره های قبلی مقایسه گردند ، که این نوع مقابل هم گذاشتن‌اعداد مشخصه را بنا م «مقایسه داخلی فعالیتگاه » یاد میکنند.

اما در پهلوی مقایسه داخلی باید آمریت یك تصدی اعداد مشخصه فعالیتگاه خودرا مقابل اعداد مشخصه فعالیتگاهای‌همنوع تصدی ها ی دیگر بگذارد، یعنی یك «مقایسه بین فعالیتگاها» را اجرا نما یند .

ذریعه چندمثال مهم اعداد مشخصه ای* راکه برای رهبری تصدی اهمیت دارند یاد آور میشویم.

اصطلاحاتیکه از متن المانی به لسان دری بصورت تحت ا للفظ تر جمه شده مفاهمی الدکه ازطرف (Konrad Mellerowicz) پروفیسر المانی تعیین شده اند .

مقایسه شود باجلد چهارم اقصاد تصدی عمومی Konrad Mellerowicz چاپ - ۱۱- برلین -۱۹۶۲ - صفحهٔ ۱۳۴ الی - . . .

۱ ـ اعداد مشخصهٔ اقتصادی تمویل:

عدد مشخصه	فورمل ه مثال	فیصدی

الف) عدد مشخصه مقروضیت

$$\frac{\text{سرمایهٔ خارجی} \times \text{۱۰۰}}{\text{سرمایه شخصی}} = \frac{\text{۱۰۰} \times \text{۵۲۰۰۰۰۰}}{\text{۷۳۰۰۰۰۰}} = \text{۷۰}\%$$

ب) عدد مشخصه سهمیه

سرمایه خارجی در ـ

سرمایه مجموعی

$$\frac{\text{سرمایه خارجی} \times \text{۱۰۰}}{\text{سرمایه مجموعی}} = \frac{\text{۱۰۰} \times \text{۵۲۰۰۰۰۰}}{\text{۱۲۵۰۰۰۰۰}} = \text{۴۱/۶}\%$$

ج) تراکم سرمایه

(تراکم دارائی ثابت)

$$\frac{\text{سرمایه ثابت (دارائی ثابت)} \times \text{۱۰۰}}{\text{سرمایه مجموعی}} = \frac{\text{۱۰۰} \times \text{۵۰۰۰۰۰۰}}{\text{۱۲۵۰۰۰۰۰}} = \text{۴۰}\%$$

د) جبران دارائی ثابت

$$\frac{\text{سرمایه شخصی} \times \text{۱۰۰}}{\text{سرمایه ثابت (دارائی ثابت)}} = \frac{\text{۱۰۰} \times \text{۷۳۰۰۰۰۰}}{\text{۵۰۰۰۰۰۰}} = \text{۱۴۶}\%$$

اعداد مذکور مطابق به مفاهیم مربوطه عبارت از مبالغ افغانی واحدهای مقداری ویا واحدهای وقتی میباشند.

عدد مشخصه	فورمل	مثال	فیصدی

ح) مفیدیت (نافعیت)

الف الف) مفیدیت

سرمایه شخصی = (مفاد خالص × ۱۰۰) / سرمایه شخصی = (۳۰۰۰۰۰ × ۱۰۰) / ۷۱۵۰۰۰۰ = ۴ر۲٪

ب ب) مفیدیت

سرمایه مجموعی = (مفاد خالص + سود سرمایه خارجی × ۱۰۰) / سرمایه مجموعی

= (۵۶۰۰۰۰ × ۱۰۰) / ۷۱۵۰۰۰۰ = ۴ر۵٪

و) سیالیت

(صنایع)

الف‌الف)

سیالیت درجه۱ - ((پول نقد × طلبات قصیر المدت) × ۱۰۰) / دیون قصیر المدت

= (۲۹۰۰۰۰۰ × ۱۰۰) / ۳۸۵۰۰۰۰ = ۷۵ر۳٪

ب ب)

سیالیت درجه ۲ - (سرمایه قصیرا لمدت سیار × ۱۰۰) / دیون قصیر المدت

= (۴۴۰۰۰۰۰ × ۱۰۰) / ۳۸۵۰۰۰۰ = ۱۱۴ر۳٪

عدد مشخصه	فورمل	مثال	فیصدی یا نسبت
۲ ـ اعدادمشخصهء اقتصادی تولیدی:			
الف) عدد مشخصهء			
مخارج وحاصلات	مخارج × ۱۰۰ / حاصلات	۱۰۰×۲۸۱۵۰۰۰۰ / ۲۸۴۵۰۰۰۰	= ۹۸ر۹٪
ب) عدد مشخصهء			
مصارف و فعالیت	مصارف تمام‌شد / مقدار تولید	۲۷۷۵۰۰۰۰ / ۳۰۰۰۰۰	= ۹۲ر۵
ج) عدد مشخصهء			
وسایل به کار برده شده ومقدار تولید	مواد بکار انداخته‌شده / مقدار تولید	۲۰۰۰۰۰۰ / ۳۰۰۰۰۰	= ۶ر۶۷
یا	ساعات کار / مقدار تولید	۷۸۰۰۰۰۰ / ۳۰۰۰۰۰	= ۲۶
د) عدد مشخصهء			
مصارف	مصارف مواد×۱۰۰ / مجموع مصارف	۱۰۰×۸۰۰۰۰۰۰ / ۲۷۷۵۰۰۰۰	= ۲۸ر۸٪
یا	مزد های تکمیلی×۱۰۰ / مجموع مصارف	۱۰۰ × ۶۰۰۰۰۰۰ / ۲۷۷۵۰۰۰۰	= ۲۱ر۶٪
یا	استهلاکات × ۱۰۰ / مجموع مصارف	۱۰۰ × ۲۰۰۰۰۰ / ۲۷۷۵۰۰۰۰	= ۰ر۷٪

عدد مشخصه	فورمل *	مثال	فیصدی یا نسبت
ه) عدد مشخصه			
مصارف و،وقت	مصارف تکمیلی / ساعات کارماشین	١٧٠٠٠٠٠ / ٥٠٠٠٠٠	= ٣ر٤
و) عددمشخصه			
فعالیت	تولیدیك گروپ امتعه / مجموع تولید	١٠٠×٤٢٠٠٠٠٠ / ٢٨٠٠٠٠٠٠	= ١٥٪
یا	حاصل فعالیتگاه / تعدادمشغولین کار	٢٨٠٠٠٠٠٠ / ٣٣٠٠	= ٨٤٨٤ر٨٤
یا	فروش (در تجارت) / تعدادمشتریان	٢٧٠٠٠٠٠٠ / ١٠٠	= ٢٧٠٠٠٠
ز) عددمشخصه			
فروش	فروش / موجود وسطی تحویلخانه *	٢٧٠٠٠٠٠٠ / ٢٦٠٠٠٠٠	= ١٠ر٤
یا	فروش / موجود وسطی طابات	٢٧٠٠٠٠٠٠ / ٣٩٠٠٠٠٠	= ٦ر٩
یا	فروش / سرمایهٔ ثابت (دارائی ثابت)	٢٧٠٠٠٠٠٠ / ٥٠٠٠٠٠٠	= ٥ر٤
یا	فروش / مجموع سرمایه	١٧٠٠٠٠٠٠ / ١٢٥٠٠٠٠٠	= ٢ر١٦

* موجود وسطی تحویلخانه = (موجود ابتدائی + موجودات اخیر ۱۲ ماه) / ۱۳

عددمشخصه	فورمل	مثال	فیصدی یانسبت

ح) عددمشخصهٔ

مدت دوران $\frac{\text{موجودوسطی تحویلخانه} \times \text{روز}}{\text{فروش}}$

$= \frac{۳۶۰ \times ۲۶۰۰۰۰۰۰}{۲۷۰۰۰۰۰۰} =$ ۳۵روز

یا $\frac{\text{موجودوسطی طلبات} \times \text{روز}}{\text{فروش}}$

$= \frac{۳۶۰ \times ۳۹۰۰۰۰۰۰}{۲۷۰۰۰۰۰۰} =$ ۵۲روز

یا $\frac{\text{مجموع سرمایه} \times \text{روز}}{\text{فروش}}$ $\frac{۳۶۰ \times ۱۲۵۰۰۰۰۰۰}{۲۷۰۰۰۰۰۰} =$ ۱۶۷روز

ط) عددمشخصهٔ

مؤلدیت‌دورانی $\frac{\text{مفادخالص} \times ۱۰۰}{\text{فروش}}$ $\frac{۱۰۰ \times ۲۵۰۰۰۰}{۲۷۰۰۰۰۰۰} =$ ۰٫۹۳٪

ی) عددمشخصهٔ

استفادهٔ فعالیتگاه $\frac{\text{ساعات حقیقی کار} \times ۱۰۰}{\text{زیادترین ساعات کار ممکنه}}$ $\frac{۱۰۰ \times ۶۲۵۰۰۰۰}{۸۰۰۰۰۰۰} =$ ۷۸٪

یا $\frac{\text{مقدار حقیقی تولید} \times ۱۰۰}{\text{زیادترین مقدار تولید ممکنه}}$ $\frac{۱۰۰ \times ۳۰۰۰۰۰}{۴۰۰۰۰۰} =$ ۷۵٪

$$\text{یا} \quad \frac{\text{استفادهٔ حقیقی از ماشین} \times ۱۰۰}{\text{زیادترین امکان استفاده ازماشین}} = \frac{۱۰۰ \times ۵۰۰۰۰۰۰}{۶۵۰۰۰۰۰} = ۷۷\%$$

$$\text{یا} \quad \frac{\text{ساعات مؤلد}}{\text{ساعات غیرمؤلد}} \quad \frac{۶۲۵۰۰۰۰}{۱۵۵۰۰۰۰} = ۴$$

$$\text{یا} \quad \frac{\text{کارگر}}{\text{مستخدم}} \quad \frac{۲۸۰۰}{۵۰۰} = ۵٫۶$$

جهت تکرار، سوالات ۱۳۷ــ۱۵۰
کتاب سوالات را تمرین کنید .
بر علاوه اقلام محاسبوی تمام
سؤالات را جهت سنجش اعداد
مشخصه بکار برید .

VIII ضمیمه : چوکات حسابی برای تصدی های صنعتی

کلاس ۹ — ختم

حساب	شماره
حسابات نتیجه	۹۸
نتیجه فعالیتگاه	۹۸۰
نتیجه سنجشی	۹۸۵
نتیجه بی‌طرف	۹۸۷
استعمال مفاد	۹۸۸
مفاد وضرر	۹۸۹
حسابات بیلا نس	۹۹
حساب بیلا نس افتتاحیه	۹۹۸
حساب بیلا نس ختم	۹۹۹

کلاس ۸ — حاصلات

حساب	شماره
حاصلات	
تولیدات و فعالیت های دیگر. (حسابات فروش)	۸۳
حاصلات امتعه تجارتی	۸۵
حاصلات معاملات فرعی	۸۶
نعا یتهای شخصی	۸۷
تصحیح حاصلات	۸۸
حاصلات اضافی	۸۸۰
تخفیف حاصلات	۸۸۳
تغییرات موجودی تولیدات نیم‌کاره و کار تمام	۸۹

کلاس ۷ — حامل مصرف تولیدات نیم‌کاره و کار تمام

حساب	شماره
موجودات تولیدات نیم کاره	۷۸
موجودات تولیدات کار تمام	۷۹

کلاس ۶/۵ — مواضع مصرف

برای مواضع مصارف و حسابات سنجشی مصارف فعالیتگاه آزاد گذاشته شد.

کلاس ٤ — انواع مصارف

حساب	شماره
مصارف مواد	٤۰/٤۲
مواد تکمیلی (مصارف انفرادی مواد)	٤۰
مصارف مشترك مواد	٤۱
مواد سوخت و انرژی	٤۲
مواد سوخت ومحرکه	٤۲۰
برق- گاز- آب	٤۲۵
مصارف پرسونل	٤۳/٤٤
مزد ها ومعاشات	٤۳
مزد های تکمیلی	٤۳۱
مزد های معاونه	٤۳۲
معاشات	٤۳۹
معاشات اداری	٤۳۹۰
معاشات تخنیکی	٤۳۹۱
مصارف اجتماعی	٤٤
مصارف قانونی اجتماعی	٤٤۰/٤۵
بیمه مریضی	٤٤۰
بیمه تقاعد کارگر	٤٤۱
بیمه مستخدمین	٤٤۲
بیمه بیکاری	٤٤۳
سهمیه به کوپراتیف	٤٤٤
مصارف اجتماعی اختیاری	٤٤٦/٤۹
کمك	٤٤٦
تقاعدی و سایر بیمه‌های اشخاص	٤٤۷
سایر مصارف اشخاص	٤٤۸
مصارف کرایه ترانسپورت اداره و اشتهار (مصارف مختلفه)	٤۷
مصارف خانه و کرایه ماشین	٤۷۰
مصارف ترانسپورت	
ارسالی، سفریه پست	٤۷۲
مصارف دفتر	٤۷٦
مصارف اشتهار ونماینده	٤۷۷
مصارف مالی (مصارف معاملات پولی مثلاً مصارف بانکی، مالیه وکسل)	٤۷۹
استهلاکات	٤۸
استهلاکات دارائی ثابت	٤۸۰
استهلاکات طلبات	٤۸۱

کلاس ۳ — موجودات مواد

حساب	شماره
مواد خام	۳۰
مبالغ صورت حساب	۳۰۰
مصارف تهیه	۳۰۱
مواد معاونه	۳۳
مبالغ صورت حساب	۳۰۰
مصارف تهیه	۳۰۱
موادمعاونه	۳۳
مبالغ صورت حساب	۳۳۰
مصارف تهیه	۳۳۱
مواد محرکه	۳٤
مبالغ صورت حساب	۳٤۰
مصارف تهیه	۳٤۱
قسمت‌های تکمیل شده که از بازار تهیه شده	۳۸
مال التجاره و تولیدات کارتهای که از بازار تهیه شده	۳۹
مصارف انفرادی خاص	٤۹
مصارف انفرادی خاص تکمیلی	٤۹٤
مصارف انفرادی خاص فروش	٤۹۵
ترمیمات و فعالیت‌های دیگر	٤۵
ترمیمات ماشین و تاسیسات ماشین	٤۵۰
ترمیمات وسایل نقلیه	٤۵۱
ترمیمات آلات کار، تجهیزات کارگاه واداره	٤۵۲
خدمات عمومی	٤۵۵
مصارف انکشافی	٤۵٦
مصارف اضافی و کمبودی	٤۵۷
اموال ناقص، گرانتی	٤۵۹
مالیات، محصول سهمیه حق العمل بیمه	٤٦
مالیات	٤٦۰
محصول، مصارف حقوقی و مشورتی	٤٦٤
سهمیه و اعانه	٤٦۸
حق العمل بیمه	٤٦۹
بیمه حریق	٤٦۹۰
بیمه سرقت	٤٦۹۱
بیمه تضمین مسئولیت	٤٦۹۲
بیمه قرضه	٤٦۹۳

کلاس ۲ — مخارج و حاصلات بیطرف

حساب	شماره
مخارج و حاصلات خارج فعالیتگاه	۲۰
مخارج خارج فعالیتگاه	۲۰۰
حاصلات خارج فعالیتگاه	۲۰۵
مخارج و حاصلات زمین و عمارت	۲۱
مخارج زمین وخانه	۲۱۰
حاصلات زمین وخانه	۲۱۵
آزاد	۲۲
استهلاکات بیلانسی	۲۳
حاصلات و مخارج سود	۲٤
مخارج سود یا ضمیمهٔ حق العمل قرضه	۲٤۰
مخاج دسکونتا	۲٤۲
مخارج سکونتو	۲٤٤
حاصلات سود	۲٤۵
حاصلات دسکونت	۲٤۷
حاصلات سکونتو	۲٤۸
حاصلات و مخارج فوق العاده فعالیتگاه	۲۵
مخارج فوق العادهٔ فعالیتگاه	۲۵۰
حاصلات فوق العادهٔ فعالیتگاه	۲۵۵
حاصلات و مخاج خارج دورهٔ فعالیتگاه (مربوط به دورهٔ دیگر)	۲٦
مثلاً: ترمیمات بزرگ ودارائی تحت تعمیر	۲٦۰
حاصلات خارج دوره	۲٦۹
اقلام متقابل سنجش مصارف و فعالیت	۲۷/۲۸
قسمت مخارج سنجش شدهٔ خارج دورهٔ فعالیتگاه	۲۷
مصارف سنجشی سنجش شده	۲۸

کلاس ۱ — دارائی سیار مالی و دیون قصیر المدت

حساب	شماره
کسه	۱۰
کسه اصلی	۱۰۰
کسه های فرعی	۱۰۵/۹
بانکها	۱۱۳
چك و کسل دارائی	۱۲
چکها	۱۲۰
و کسل دارائی	۱۲۵
وکسل پروتسبیت شده	۱۲۹۵
اثنادبهادار دارئی	
سیار	۱۳۰
طلبات از درك	
ارسال امتعه وخدمات	۱٤
طلبات مشتریان	۱٤۰
طلبات مشکوك	۱٤۹
سایر طلبات	۱۵
طلبات متفرقه	۱۵۰
قسط پیشکی	۱۵۱
دیون از درك	
ارسال امتعه وخدمات	۱٦
سایر دیون	۱۷
دون متفرقه	۱۷۰
قسط پیشکی مشتریان	۱۷۱
اقلام قابل پرداخت	۱۷۵
مفاد سهمداران	۱۷٦
سهمیه مفاد هیأت مدیره نظار	۱۷۷
وکسل قرضه وقرض بانکی	۱۸
و کسل قرضه	۱۸۰
قرضه بانکی	۱۸۲
حسابات بینی انتقالی و شخصی	۱۹
حسابات بینی	
صورت حسابات	۱۹۰
حسابات بیتی	
معاملات پولی	۱۹۲
حسابات انتقالی	۱۹۵
حساب شخصی	۱۹۷
حسابات شخصی	۱۹۹
تحریر سنجشی	۰۹
تصفیه وحتی (در بیلانس های بینی)	۰۹۰
تحدیدسنجشی اکتیفی سالانه	۰۹۸
تحدیدسنجشی اکیتفی سالانه	۰۹۹

کلاس ۰ — دارائی ثابت وسرمایه طویل المدت

حساب	شماره
عمارت و زمین	۰۰
زمین تعمیر نشده	۰۰۰
زمین تعمیر شده	۰۰۱
عمارت	۰۰۳
عمارت تحت تعمیر	۰۰۸
ماشین و تاسیسات ماشینی	۰۱/۰۲
تاسیسات فعالیتگاه اصلی	۰۱۰
تاسیسات فعالیتگاه فرعی	۰۲۰
تاسیسات ترانسپورت	۰۲۳
تاسیسات تحت تعمیر	۰۲۸
وسایل نقلیه آلات کار	۰۳
تجهیزات اداره و کارگاه وسایل نقلیه، آلات نقلیه	۰۳۰
آلات کار	۰۳٤
تجهیزات کارگاه و اداره	۰۳۷
حساب عمومی دارائی مادی	۰٤
سایر دارائی ثابت	۰۵
حقا الاختراع	۰۵۰
حق الامتیاز اشتراکات	۰۵٤
اسنادبهادار دارائی ثابت	۰۵۵
طلبات با تضمین	۰۵٦
سایر دیون طویل المدت	۰۵۷
سرمایه گذاری ها	۰۵۸
سرمایه خارجی طویل المدت	۰٦
قرضه‌های طویل المدت	۰٦۰
قرضه های با تضمین	۰٦۵
سایر دیون طویل المدت	۰٦٦
سرمایه شخصی	۰۷
سرمایه اصلی	۰۷۰
ذخایر قانونی	۰۷۲
ذخایر آزاد	۰۷۳
انتقال مفاد وضرر	۰۷٦
مصحح قیمت و پس‌اندازها	۰۸
مصحح قیمت دارائی ثابت	۰۸۰/۰۸۳
مصحح قیمت طلبات	۰۸٤
پس انداز	۰۸۵
تعهدات تضمینی	۰۸۸
حقوق رجعتی	
تضمین وکسل	

Dieses Buch wurde herausgegeben in der Reihe der Veroeffentlichungen des Institutes fuer Industrieverwaltuag Kabul / Afghanistan im Rahmen der technischen Hilfe der Bundesrepublik Deutschland.

INSTITUT FUER INDUSTRIEVERWALTUNG
Kabul. Afghanistan

Band 3

Buchfuehrung und Kostenrechnung in afghanischen Industriebetrieben

von

Dr. Herbert Hirche

Das Buechlein ist fuer den Unterrichtsgebrauch an afghanischen Wirtschaftsschulen bestimmt

Education Press
1969